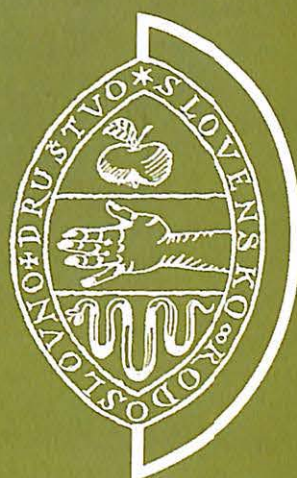


Časopis
slovenskega
rodoslovnega
društva

PREVESA



Letnik 14
Številka 2
September 2007



Vsebina

Uvodnik	3
<i>Mojca Kovačič</i> Veronika Deseniška - Nesrečne ljubezni in prepovedane poroke v srednjem veku	4
<i>Jurij Šilc</i> Hočevarji z Zgornjega Brnika	17
<i>Peter Kuhar</i> Rodoslovje in medicina - primer Irene Grafenauer	27
<i>Peter Hawlina</i> Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije XXXI.	28
<i>Peter Hawlina</i> Razmišljanje o imenih in priimkih	29
<i>Peter Hawlina</i> Opombe v popisih župljanov	31
<i>Peter Hawlina</i> Rekordi v rodoslovju	33
<i>Peter Hawlina</i> Primerjava rodoslovnih programov	35
<i>Peter Hawlina</i> Primeri iz prakse	35
<i>Peter Hawlina</i> Izrazi hvaležnosti	37
Knjige	
Matija Malešič: Spomin in opomin gora	37
Marino Bonifacio: Priimki in grbi v Izoli	39
Irvin Lukežič: Slovenci na Reki	39
Družinska srečanja	
Prvo srečanje potomcev rodu Kodre	41
Kaj delamo	
Jurij Šilc	41
Kaj delajo	
Hrvatsko rodoslovno društvo	46
<i>Peter Hawlina</i> Rodoslovje v Sloveniji	48
RaSt	49
Srečanja in predavanja	50
Poročila o delu	50
Koledar prireditev za leto 2007	51
Novi člani	51

ISSN 1318-6221

Leto 14, številka 2, september 2007

Časopis Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Urednik: Peter Hawlina

Teh. ureditev in grafična priprava: Andrej Gombač,

GApro design, Ljubljana; Tisk: GES Derlink, Šk. Loka

Naklada: 500 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd@guest.arnes.si

Uvodnik

Poletne pregrehe

Poleti smo vajeni vsaj kak teden preživeti na morju. Tako smo se razvadili v drugi polovici 20. stoletja. Pred tem so bile počitnice na morju nekaj izjemnega. Kaj takega je bilo dopustno samo bogatašem. Rodoslovci o dopustih naših prednikov ne vemo veliko. Generacija naših staršev si dolgih dopustov ni privoščila. Večina za kaj takega ni imela sredstev ali pa je bilo trošenje morebitnih prihrankov za tak namen naravnost pregrešno. Njihovi starši pa pojma dopust še poznali niso. Če so kdaj kam potovali, je bilo to morda romanje na Brezje ali v še bolj oddaljen romarski kraj kot je bil npr. Trsat. Mnogi naši dedje in babice niso nikoli videli morja.

Tudi jaz sem se razvadil z dopustom na morju in imam na vesti celo lastno počitniško hišo na otoku Silba. Zdaj, na stara leta, se zavedam, da je to skregano z zdravo pametjo. Dopust in sprostitev sta sicer potrebna in zdrava, počitniška hiša pa je greh do sebe in narave.

Na Silbo hodim že 50 let. Ob okrogli obletnici sem si mislil, da bi jo bilo primerno na nek način obeležiti. Spomladi sem na okrog 200 e-naslovnikov, vsi so bolj ali manj zvesti poletni obiskovalci tega otoka, poslal sporočilo in jih povabil, da sodelujejo v zamisli, da bi naredili skupinsko fotografsko razstavo z izborom starih posnetkov iz lastnih arhivov. Razstava naj bi tudi zbudila zanimanje

in pripravljenost za zbiranje in ohranjanje slikovnega arhivskega gradiva, saj je starejšega vsako leto manj, novejšega pa toliko, da ga je zaradi obilice težko obvladovati.

Velikega odziva sicer nisem pričakoval in ga tudi ni bilo. Pravzaprav se ni odzval nihče. To mi je delo celo olajšalo, saj sem razstavo vseeno pripravil in uporabil skoraj izključno lastno gradivo. Izbral in pripravil sem nekaj nad 100 črnbelih fotografij v A4 formatu. Tem sem dodal še kolaž s 650 portreti oseb, ki so se mi nabrali v digitalnih albumih v zadnjih dveh letih.

Kar pripovedujem nima nič skupnega z rodoslovjem. Morda bi bilo rodoslovcem blizu ohranjanje arhivskega slikovnega gradiva. Povedati sem hotel nekaj drugega.

Na več kot 500 e-naslovov večkrat na leto pošljem povabilo, da bi kdo od naslovljenih kaj pripravil za objavo v časopisu Drevesa. Odziv je zelo podoben zgornjemu. Ga skoraj ni!

Naj bo tale uvodnik prepričljivo vabilo k sodelovanju. Morda pa letos uspemo narediti še eno številko.



Slika na naslovnici:

Pročelje zbirnega centra za priseljence na otoku Ellis pred newyorškim pristaniščem, kjer je danes muzej in arhiv priseljenstva.

Veronika Deseniška - nesrečne ljubezni in prepovedane poroke v srednjem veku

Mojca Kovačič

Znameniti aforizem, »*Bella gerant alii! Tu, felix Austria, nube, / nam quae Mars aliis, dat tibi regna Venus!*«¹ ki ga sicer pripisujejo madžarskemu kralju Matiji Korvinu (1440-1490),² nas opozarja, da so bile tako vojne kot poroke v srednjem veku predvsem stvar diplomacije. Čeprav se ta misel nanaša na pametne in preišljene poroke Habsburžanov, ne gre domnevati, da je bilo samo med avstrijskim plemstvom tako. Pravilna izbira poročne partnerja ali bolje rečeno žene je bila izjemno pomembna tudi med plemstvom, ki je živelo in delovalo na slovenskih tleh. Ženska je bila namreč tista, ki je pri tej zadevi odigrala »glavno vlogo«, saj so številne rodbine ravno z njihovo pomočjo tkale različne politične vezi. Pa to tako s porokami svojih lastnih hčera kot tudi s primoživijo kakšne pomembne plemkinje na svoj dvor. Poroka z dedinjo je nedvomno pomenila povečanje družinskega ozemlja, kar pa je imelo za posledico tudi večjo gospodarsko in politično moč.

Kot je iz naslova razvidno bom v prispevku govorila o Veroniki Deseniški. Vendar še preden se podam v ozadje njene usode, bom nekaj besed namenila takratnemu splošno uveljavljenemu mnenju o porokah. Najprej se bomo seznanili s cerkvenimi in laičnimi pogledi na poroko, nato pa si bomo natančneje pogledali še zakone, ki so urejali poroko in zakonsko zvezo.

Cerkveni pogledi na poroko

Devištvo v zgodnjem krščanstvu sicer ni bilo obvezno, ampak je bilo priporočljivo in je predstavljalo krščanski način življenja. »*Glede deviških nimam Gospodovega naročila, dajem pa nasvet, ker sem prejel milost od Gospoda, da sem vreden zaupanja. Mislim, da je to dobro zaradi sedanje stiske - da je namreč dobro, če človek živi tako.*«³ Poroko je sv. Pavel sicer dovolil, a je bila bolj popustitev mesenim užitek. »*Če pa se ne morejo obvladati, naj se poročijo, ker je boljše skleniti zakon kakor plameneti.*«⁴ Vsekakor pa se je bilo boljše poročiti kot živeti v prešuštvu oziroma na kakšen drugačen pohoten način. »*Za človeka je dobro, da se ženske ne dotika. Ker pa obstaja nevarnost nečistovanja, naj ima vsak svojo ženo in vsaka naj ima svojega moža.*«⁵ Prav tako argument, da je ženska moškemu potrebna samo kot pomoč pri razmnoževanju, v prvih letih krščanstva ni stal v ospredju. »*In spet, poročiti se samo zaradi ustvarjanja potomstva, da naše ime ne bo izginilo in da bomo imeli nekoga, ki bo skrbel za nas na stara leta oziroma da bo*

nekdo prevzel naše premoženje, je višek neumnosti.«⁶ Celo samomor se jim je zdel boljši od poroke. Tako je Juvenal zapisal: »*Nedvomno moraš biti duševno moten. Postumus, ali se nameravaš poročiti? Povej mi, kakšna besnost, katera kača te je napeljala v to norost? Kako moraš biti v njeni oblasti, ko pa so vrvi tako poceni in tako številne, ko so okna tako na široko odprta in povsem dovolj visoka, da skočiš z njih, ko je Aemilianov most praktično na tvojem dvorišču?*«⁷ Cerkveni očetje so togo sledili tem načelom in so od poroke na vso moč odvrčali mlade device in vdove. V sklopu tega pa so seveda branili tudi celibat moških, saj sta po njihovem mnenju družina in žena moškega le ovirali pri njegovi poti k dosežku duhovnega in duševnega vrhunca. Sv. Hieronim (c. 342-420) je menil, da se je vsak pameten moški izogibal poroki, saj se ni mogel zbrati pri pisanju knjig in obenem še skrbeti za ženo. Žene so po njegovem mnenju zahtevale vse mogoče ugodnosti, »*dragocene obleke, zlato, dragulje, drage predmete, služkinje, vse mogoče pohištvo in pozlačene kočije.*«⁸ Hrepenele so po neprestani pozornosti in vsaka moževa odločitev jih je užalila. Nemogoče je bilo zagotoviti njihovo zvestobo, saj so lepe ženske privabliale cel kup ljubimcev, medtem ko so jih grde neprestano iskale. Poročiti se je bilo tudi izjemno tvegano, saj moški nikoli ni vedel, kakšno ženo bo dobil. Vse kupljene živali so bile namreč »*najprej preizkušene in nato kupljene: žena pa je edina stvar, ki se je prej ne pokaže, saj obstaja velik strah, da ne bo ugajala.*«⁹ Svetoval je moškim, ki so si želeli nekoga, da bi skrbel za njih med boleznijo, naj si namesto žene raje priskrbijo služabnika ali prijatelja. Pameten moški v mislih tako ali tako ni bil nikoli sam. Kar je pa zadevalo pretvezo otrok, jim je pisec položil na srce, da ne bodo prinesli nič drugega kot golo razočaranje.¹⁰

Cerkev se je sčasoma začela vse bolj zavedati slabosti človekovega mesenega poželenja in je poroko v 8. stoletju spremenila v zakrament. Tako so bili zdaj odnosi med moškimi in žensko znotraj zakona (v primerjavi z vsemi drugimi odnosi zunaj tega okvira) povzdignjeni od greha k svetosti. Glede na to, da je zakon postal zakrament, je Cerkev postopoma oblikovala tudi primerne poročne norme, zakone in običaje. Nekje od 11. stoletja naprej so se vsa vprašanja, ki so se dotikala poročnih zadev, obravnavala na cerkvenih sodiščih. Kleriki so izoblikovali pozitivno teorijo o poroki, katere edini namen je bil rojevanje otrok. V veliko oporo so jim bili številni odlomki iz Nove zaveze, ki so jih začeli v ta namen tudi citirati.¹¹

Zakonska zveza je kljub temu še vedno pomenila drugorazredni način življenja, a po mnenju teologov se je bilo edino tako mogoče izogniti grešnim dejanjem. Devištvo in askeza sta še naprej predstavljala najvišji krščanski ideal.¹²

Ustvarjenje potomstva in partnerstva med možem in ženo je postala tako edina pozitivna naloga zakonskega življenja. A tovarštvo med zakoncema so si teologi predstavljali tako, da je mož gospodar svoje žene. Zatekali so

se k besedam sv. Pavla: »*Žene naj bodo podrejene svojim možem kakor Gospodu, mož je namreč glava ženi, kakor je Kristus glava Cerkvi: on, odrešenik telesa. In kakor je Cerkev podrejena Kristusu, tako naj bodo v vsem žene možem. Možje, ljubite svoje žene, kakor je Kristus vzljubil Cerkev ...*«¹³ Kot vidimo, so tukaj potegnili vzporednice med odnosom moža in žene ter med odnosom Kristusa in Cerkve. To pa je pomenilo, da so imeli zakonsko zvezo za nerazdružljivo, kot je bila tista med Kristusom in njegovimi ovčicami.

Obstajali so tudi takšni pisci, ki so si ljubezen in partnerstvo predstavljali malo drugače. Tako je na primer Peter Lombard v 12. stoletju razlagal, zakaj je bila ženska ustvarjena iz Adamovega rebra in ne iz katerega drugega dela njegovega telesa. Če bi ženska nastala iz njegove glave, bi to pomenilo, da mu lahko vlada. Če bi nastala iz Adamove noge, bi to pomenilo, da mu mora služiti. Dejstvo, da ni niti moževa gospodarica niti njegova sužnja, si lahko razlagamo s tem, da je nastala iz Adamovega rebra. Zato ji je moral mož pustiti prostor ob sebi in je moral imeti svojo ženo za enakovredno partnerico in odnos med obema je moral temeljiti na ljubezni. Podobnega mnenja je bil tudi Humbert de Romans, ki je šel še dlje, saj je trdil, da je žena moževa tovarišica in pomočnica, kar se vidi iz tega, da je bila ustvarjena iz njegovega rebra, in to v samem Raju in ne iz prsti kakor Adam. Celo Tomaž Akvinski je opisal zakonsko zvezo kot unijo dveh src, ki se ne moreta razdvojiti. Po njegovem mnenju je bila zveza med možem in ženo največje prijateljstvo. In glede na to, da prijateljstvo ne more preživeti brez določene stopnje enakovrednosti, je trdil, da mora biti zakon monogamen, kajti znano je bilo, da so ženske v mnogomoštvu navadno sužnje. Pod vplivom Aristotela je zagovarjal poroko kot nekaj povsem naravnega.¹⁴ A ne glede na to je bila ženska v njegovih očeh še vedno le sredstvo, s pomočjo katerega je možki prišel do otroka. »*Žensko je bilo potrebno ustvariti povsem zaradi razlogov, ki jih navaja Sveto pismo, in sicer kot pomoč možu; vendar ne kot pomoč pri katerem koli delu, kot so nekateri trdili, zakaj kadar gre za navadno delo, običajno moškemu pomaga neki drug možki in ne ženska; temveč zgolj kot pomoč pri razmnoževanju.*«¹⁵

Vendar nihče izmed piscev ni zagovarjal stališča, da je bil namen spolnih odnosov znotraj zakonske zveze užitek in da je imela ljubezen med možem in ženo, o kateri so pisali, kar koli opraviti s spolnostjo. Globok gnus Cerkve do spolnosti je poudaril že Odon iz Cluny-ja s svojo izjavo, da je Cerkev videla v spolnosti enega izmed načinov, s katerim si je hudič skušal zagotoviti prevlado nad človeštvom.¹⁶ Spolnost je bilo potrebno razumeti kot nujo za spočetje otrok in še zdaleč ne kot predajanje spolnim užitek, katerih se je bilo treba bati in se jim izogibati. John Bromyard, neki angleški dominikanec, je poroko označil kot »*dosmrtno brzdanje strasti*«, ki je bilo občasno prekinjeno z resnimi poskusi zanositve.¹⁷ To grajanje

spolnih odnosov zaradi užitkov je bilo skladno tako z mišljenjem, da je bila vzdržnost že sama po sebi velika vrednota, kot tudi s krščanskim odporom do spolne morale sočasne laične družbe.¹⁸ Glede na to so cerkveni pisci, že od Avgušтина naprej, spolno slo odmerjali kot strup v lekarnah, ki je bil v zelo majhnih odmerkih lahko celo zdravilen.¹⁹ Sv. Avgustin (354-430), ki je imel izredno močen vpliv na srednjeveške krščanske filozofe, je zagovarjal stališče, da spolni odnosi, ki niso vodili k zanositvi oziroma se niso izvajali s tem namenom, niso bili nič drugega kot pohota, ki je izvirala iz prvotnega greha. Kot takšni pa so bili kristjanom prepovedani. Gratian, ki je živel enkrat v 12. stoletju, je zapisal, da lahko celo moža, ki je preveč zagret ljubimec svoje žene, označimo za prešuštnika. Tolmač njegovega pisanja, Huguccio, pa je šel še dlje, saj je bil po njegovem mnenju vsak užitek med spolnimi odnosi, čeprav namenjen razmnoževanju, greh.²⁰

V luči tega mišljenja so teologi in kanoniki zavračali tudi vsakršno uporabo kontracepcije med spolnimi odnosi znotraj zakonske zveze, vsakršen način spolnih odnosov, ki ne bi povzročil zanositve in enako tudi vsakršen nenaraven spolni odnos. Nedvomno je v srednjem veku ženska veljala za tisto, ki je hrepenela po spolnih nasladah. Kajti ženska, večna zapeljivka svetnikov in asketov, ni moškega zavajala v skušnjavo le s tem, da mu je hotela vladati in ga vodila k polomu, temveč ga je izkoriščala tudi v tem smislu, da je zadovoljila svoje spolne želje.

Kaj so o poroki menili laiki?

Tudi iz laične literature je razvidno, da je zakonska zveza zasedala izjemno pomembno in osrednjo vlogo v posameznikovem življenju in v družbi. Vendar so le maloštevilna dela opisovala poroko kot vir sreče in jo povezovala z ljubeznijo. Zelo redke so namreč tiste zgodbe, ki imajo srečen konec in kjer sta mož in žena živela srečno do konca svojih dni. Prej nasprotno.

Zagotovo so bili zakonski pari, kot sta bila Christine de Pizan in njen mož, bolj redki. »*Tako je bilo tudi v tvojem zakonu, saj ti je mož v celoti ustrezal, da boljšega ne bi mogla zahtevati; nihče se, po tvojem mnenju, ne bi mogel z njim kosati v dobroti, milini, zvestobi in nežni ljubezni.*«²¹ Iz opisov njunega odnosa lahko razberemo, da je ta zveza temeljila na naklonjenosti, pozornosti in medsebojnem spoštovanju. V nekem odlomku nas je Christine de Pizan seznanila z moževo nežnostjo, ki ji jo je izkazal na njuno poročno noč, ko je bila stara šele petnajst let, medtem ko je bil on pri svojih štiriindvajsetih že mlad mož. Na to noč se ji še ni hotel približati, saj je hotel, da se je na njegovo navzočnost sprva privadila. Šele čez nekaj dni jo je hrepenече poljubil in ji obljubil, da ga je Bog ustvaril samo zato, da je dober do nje. Skozi leta njunega zakona se je ljubezen in naklonjenost med njima stopnjevala do te stopnje, ko sta želela postati eno in si biti bliže kot sta si

brat in sestra, in sicer tako v dobrem kot slabem. V eni izmed svojih balad nam Christine de Pizan znova opiše ljubezen in zvestobo njenega moža. Nikoli se ji ni lagal. Vedno jo je v vsem podpiral, pa naj je zabavala prijatelja, pela, plesala ali se smejala.²²

Veliko pogosteje pa so laiki podobno kot kleriki o poroki pisali negativno, pri čemer je bila glavna tarča seveda ženska. Temu se ne gre čuditi, saj je na njihovo pisanje največkrat vplivala prav cerkvena literatura. Nekatere od idej, kot je bila na primer tista, da je za filozofa boljše, če ostane samski, so se neprestano razvijale med srednjeveškimi avtorji. Po mnenju Giovannijsa Boccaccia je tudi Dantejeva žena motila filozofovo razmišljanje. Petrarka pa je v pismu, ki ga je napisal v tolažbo svojemu prijatelju, ki je ravnokar izgubil ženo, našteval vse nadloge, ki so spremljale zakonsko zvezo in katerih se je zdaj končno rešil.²³ Tudi Geoffrey Chaucer je v svojem delu *The Wife of Bath*, ki sicer povečuje poroko, povzel številne cerkvene teze, kot so tiste o izvrstni vrlini devištva, vzdržnosti in glavnem namenu vsakega zakona – rojevanju otrok.²⁴

Primer Abelarda (1079–1142) in Heloize (1101–1164) pa se od drugih razlikuje po tem, da v njunih pismih ni mogoče zaslediti poniževanja žensk, pa čeprav je polno negativnih pogledov na poroko.

Kar nekaj pesmi²⁵ in drugih zgodb je opisovalo tegobe, ki jih je zakonski stan povzročil moškemu. Zelo razširjene so bile zgodbe (t. i. fabliau) s humoristično vsebino, katerim je bil lahko, ne pa nujno, dodan še moralni nauk. Pogosto so jih v svoje pridige vključevali tudi pridigarji.²⁶ Tukaj ni šlo več za odvrčanje ljudi od poroke, temveč bolj za orisovanje negativne slike zakonske zveze, kar je v največji meri pomenilo prikazovanje negativne podobe ženske. V njih je bila ženska zvižahnost sama po sebi umevna, zakonsko življenje pa veliko mučenje za moškega. »Vsak, ki se torej želi žrtvovati na oltarju poroke, bo moral veliko prenesti. Neštetokrat, podnevi in ponoči, bo trpel brez odmora in bo neusmiljeno mučen. Zares verjamem, da je ta muka veliko hujša od pekla, z vsemi verigami, ognjem in orožjem.«²⁷ Moški se je ujel v past, saj je moral skrbeti za otroke in gospodinjstvo, čeprav je bilo to samo žensko opravilo. Na splošno rečeno, je bila ženska vloga v vsakem zakonu namenjena le temu, da je iz skupnega življenja naredila pravi pekel.²⁸ »Ti si zlobna vlačuga in prav nič ti ne zaupam. Zli duhovi so me prisilili k poroki. Ah! Ko bi vsaj verjel Teofratu, saj se potem ne bi nikoli poročil. On pravi in svoje trditve ponovno potrdi v knjigi Aureolus (ki bi bila zelo primerna kot učbenik v šoli), da se noben pameten moški ne poroči, pa naj bo žena lepa ali grda, bogata ali revna, saj je zakonsko življenje zelo neprijetno, polno trpljenja in problemov, preprirov in preteпов, ki so seveda posledica ponosa bedaste ženske.«²⁹

V teh satirah je bila poročena ženska navadno prikazana kot gospodovalna, namenoma neposlušna svojemu možu,

prepirljiva, ukazovalna, zainteresirana za druge moške, raztresena, ljubosumna, lena, zanemarljiva do svojega doma in popustljiva do služabnikov, ki so zaradi nje postali nemarni. »Ženska ura me resnično spravlja ob živce, saj se njen prepirljiv hrup ne ustavi niti za trenutek. Jezik prepirljive žene se nikoli ne naveliča vmešavati v pogovore. Preglasi celo cerkvene zvonove. Godrnjava ženska se sploh ne obremenjuje, ali so njene besede pametne ali neumne, samo da se njen glas sliši.«³⁰ Pripisovali so ji tudi lahkomišelnost, muhavost, sleparstvo in hinavščino. Znala je zaigrati nedolžno žrtev, da je od svojega moža lahko dobila, kar je hotela. Kakor koli že, vedno je bila zmagovalka in vedno je ona vlekla svojega moža za nos. Od časa do časa pa se je v teh zgodbah pojavila kakšna žena, ki je sčasoma le sprejela možovo avtoriteto.³¹

Spolnosti so laiki v primerjavi s cerkveno literaturo pripisovali dokaj pomembno funkcijo in jo predstavljali kot vir zabave. »In povej mi tudi, s kakšnim namenom so bili ustvarjeni spolni organi,« se je spraševal Geoffrey Chaucer. »Seveda zaradi naravnih potreb, a prav tako tudi za užitek pri razmnoževanju. Zakaj pa bi v knjigah pisalo, da morajo moški opraviti dolžnosti, ki jih imajo do svojih žena? In s čim drugim bi lahko te dolžnosti opravili, če ne s svojim majhnim instrumentom?«³² Prav tako ni mogoče v posvetni literaturi najti nobenega namiga o tem, da bi bil edini namen spolnega odnosa zanositev. Tukaj se je veliko pogosteje govorilo o spolnem nagonu in spolnem užitku, ki so ga priznavali tako moškim kot ženskam.³³

Zakoni, ki so urejali poroko in zakonsko zvezo

Kljub dejstvu, da je v miselnosti srednjeveškega človeka zakonska zveza veljala za manj vredno kot kakšna druga zveza znotraj družine, ne gre dvomiti, da je bila izredno pomembna pri oblikovanju družinskih odnosov. Zakonski par je bil temelj in začetek družine in rodu.³⁴

Pomembnost te zveze nam dokazujejo tudi zelo natančno izdelani zakoni, na katerih je institucija poroke temeljila. V srednjem veku je poročna vprašanja v največji meri urejalo kanonsko pravo, medtem ko so bili premoženjski odnosi med možem in ženo urejeni na podlagi pogodbe (*pactum conjugale*), ki sta jo med seboj podpisali dve plemiški družini. Na podlagi te pogodbe je ena družina oddala, druga pa prejela neko žensko. Poročna pogodba je bila bistvenega pomena za prihodnost obeh družin. Glede na to, da je bila odločitev preveč pomembna, da bi jo sklenila prihodnja mož in žena sama, so za njo navadno poskrbeli tisti, ki so bili za družino tudi odgovorni.³⁵ To vlogo je največkrat prevzel oče ali skrbnik ženina oziroma neveste.

Cerkev je že zgodaj začela različne poskuse, da bi glede zakonske zveze uveljavila nekatera temeljna načela cerkvene doktrine, vendar je resnično življenje povsod po Evropi še dolgo ubiralo svoja pota.³⁶

A vendarle je Cerkev prebivalstvu, ki je prej razmišljalo in delalo povsem drugače, postopoma le uspela vsiliti svoj pogled na poroko kot zakrament in monogamno, nerazdružljivo zvezo. Torej od 13. stoletja naprej (1215 – 4. lateranski koncil) lahko nedvomno govorimo o povsod sprejetem krščanskem modelu poroke.³⁷

Pri oblikovanju tega modela so cerkveni zakonodajalci prevzeli tudi nekatere elemente rimskega prava, med katerimi je bil najpomembnejši *consensus* (medsebojna privolitev prihodnjih zakoncev),³⁸ ki je bil nujno potreben za sklenitev zakona. Pravilo, da se je zakonska zveza sklenila s privolitvijo, se je izoblikovalo konec 12. stoletja pod močnim vplivom Petra Lombarda. Po germanskem pravu je moral v poroko privoliti skrbnik dekleta. To je bil lahko oče, brat ali kakšen drug moški sorodnik, odvisno, pod čigavim varstvom je ženska živela. Cerkvena doktrina pa je izoblikovala princip, kjer je veljala samo privolitev prihodnjih zakoncev in ne dogovor med dvema družinama. Potem je bila poroka veljavna tudi, če se je zgodila proti volji staršev, čeprav je bilo njihovo strinjanje s sklenitvijo zakonske zveze priporočljivo. Družina se je lahko še kako trudila, da bi ločila mladi par, ki se je poročil brez njihove vednosti. Po cerkvenem pravu poroke namreč ni bilo več mogoče razveljaviti. Cerkev je torej izoblikovala model poroke, ki je omogočal posameznikom, da so delovali proti zahtevam in željam svoje družine oziroma fevdalnega gospoda.³⁹ Tudi izraz *matrimonium contrahere* (skleniti zakon), ki ga navajajo srednjeveški statuti, nam kaže na to, da je bila poroka priznana kot sporazumni dogovor med možem in ženo, pri čemer je imel duhovnik le vlogo priče.⁴⁰ Formalno gledano, je bila sklenitev poroke povsem v rokah mladega para. Vendar je povsem drugo vprašanje, ali je to pomenilo, da so lahko mladi ljudje od zdaj naprej sami odločali o svojih prihodnjih partnerjih, da so bila mladoletna dekleta zdaj vključena ali celo samostojna v težkem procesu iskanja primerne moža in so odločala, ali se bodo sploh poročila in ali je ta konsenz pomenil, da so bile žene spoštovane kot enakopravne partnerice svojih mož v vseh zadevah? Z gotovostjo lahko rečem, da ne, saj je bila teorija nekaj povsem drugega kot praksa. Načelo konsenza je tako po vsej verjetnosti ostalo samo v besedah, ki sta jih ženin in nevesta izmenjala pred duhovnikom, dejansko pa je odločitev o sklepanju zakonske zveze ostala še naprej predvsem v rokah staršev.⁴¹

Kleriki so v borbi proti poganskim običajem začeli uvajati krščanski obred poroke. Zahtevali so, da se zakoni sklepajo javno in v prisotnosti duhovnika, s čimer so hoteli preprečiti t. i. skrivne poroke. Le-te so že zelo dolgo predstavljale velik problem. V drugi polovici 12. stoletja so jim začeli vse glasneje nasprotovati in iskati rešitev. Glede tega je začel duhovnik zdaj javno oznanjevati načrtovano poroko, in to dovolj časa vnaprej, da je lahko vsakdo, ki je tej poroki nasprotoval, svoje vzroke pravočasno tudi navedel. Oklici so postali obvezni s kanonom

številka 51 Lateranskega koncila. Branje oklicev in javni cerkveni obred sta bila pogoj za pravo in dovoljeno poroko. Vse druge zveze, ki so bile sklenjene na drug način, so bile tajne, nedovoljene in nepriznane. Celoten obred poroke je potekal po natančnih pravilih. Potem ko sta obe družini uredili finančna vprašanja, je sledila zaroka. Ta je pomenila obljubo poročiti se (*per verba de futuro* – »Vzel te bom za ženo«), ki sta jo prihodnja zakonca po navadi izrekla pred pričami. Nato je sledilo branje oklicev v župni cerkvi. Če nihče ni vzdignil glasu proti poroki, sta ženin in nevesta formalno sklenila zakon, tako da sta pred cerkvenimi vrati (*coram facie ecclesie*) oba privolila v skupno življenje (*per verba de presenti* – »Vzamem te za ženo«). To je bil trenutek, ko sta drug drugemu podelila zakrament. Ceremonija, pri kateri sta bili seveda prisotni priči, je vključevala tudi obdaritev neveste (doto), njeno predajo od očeta k možu, natančno določene besede in izmenjavo prstanov. Šele nato sta zakonca vstopila v cerkev, kjer je sledila poročna maša.⁴²

Takšna politika Cerkve je povzročila sakralizacijo poroke. Koncili so določili še natančnejša pravila zakonskega življenja in tako je bila prokreacija razglašena za glavno nalogo zakona. Ločitev je bila prepovedana, razen v primerih (prešuštvo, impotenca, neplodnost, težka bolezen ali zločin), če je to dovolilo cerkveno sodišče. Kanonsko pravo je dopuščalo tudi tako imenovano ločitev od mize in postelje. V tem primeru možu in ženi ni bilo potrebno živeti skupaj, a njun zakon ni bil razveljavljen. Prav tako je bil prepovedan tudi konkubinatus. Načelo monogamije je bilo zelo strogo. Do 13. stoletja, ko je Tomaž Akvinski zapisal, da je ponovna poroka vdovca oziroma vdove dovoljena in da ji pripada naslov zakramenta, je bila ta ponovna poroka ravno tako bigamija, kot če je imel nekdo dve ženi. Do takrat se je bilo prepovedano poročiti celo s sorodnikom umrlega zakonca (na primer z bratom pokojnega moža). Enako pa je veljalo tudi za vse duhovne sorodnike (krstne in druge botre). A kljub določbi Tomaža Akvinskega Cerkev tudi pozneje ni bila pretirano navdušena nad sklenitvijo drugega, še posebej pa ne tretjega ali četrtega zakona. Lateranski koncil je leta 1215 omilil tudi oviro sorodstva za sklenitev zakona, saj je ta ovira zelo vplivala na življenje laičnega prebivalstva. Najprej je ta prepoved veljala do sedmega kolena, od koncila pa do četrtega.⁴³

Cerkveni zakon v mnogočem ni ustrezal laični družbi, ne samo zaradi svoje strogosti, temveč tudi zaradi povsem različnih ciljev in razumevanj. Za laično prebivalstvo so imele družinske in rodbinske vezi predvsem gospodarski in politični namen. Zato so imeli zakon in družino kot za izključno posvetno stvar in so se upirali kanonskim normam, ki so ogrožale njihov družbeni red. Tako je bilo na primer skakanje čez plot med laiki dovoljeno, dokler ni bila vpletena dediščina. Pri dedovanju je bilo namreč zelo pomembno, da je žena prejela le eno seme, seveda možovo,

saj bi vsak nezakonski otrok lahko nekoč zahteval svojo dediščino. To je pa tudi eden izmed vzrokov, zakaj je bilo ženino prešuštvo večji zločin od moževega. Prav nič moralno nesporno se posvetnim ljudem ni zdelo ponovno poročanje vdov in vdovcev, kakor ne zavrnitev žene. Še posebej je to veljalo v primeru, ko je družina ostala brez moškega dediča. Po njihovem prepričanju je bila povsem pretirana tudi cerkvena prepoved poroke med sorodniki. Sklenitev zakonske zveze med daljnimi sorodniki se je namreč velikokrat izkazala kot idealna rešitev pri ponovnem združenju razkropljene posesti. Seveda poroka znotraj najožjega kroga sorodnikov ni prišla v poštev, a sorodstvene vezi, ki so bile zunaj tretjega kolena, niso več predstavljale ovire.⁴⁴

Potem ni popolnoma nič čudno, da so se še vedno ohranile t. i. tajne (necerkvene) poroke, ki so se sklepale brez prisotnosti duhovnikov in po vsej verjetnosti tudi brez privolitve staršev. Tudi v ohranitvi tajnih porok se kaže počasna uveljavitev cerkvene doktrine. Še zelo dolgo so se namreč med ljudstvom pojavljali takšni načini sklepanja porok in čeprav jih je Cerkev začela preganjati pod grehom, jim ni mogla odreči veljavnosti. Šele v prvi polovici 17. stoletja je nedvomno obveljala splošna obveznost cerkvenih zakonov in neveljavnost drugih zakonov.⁴⁵

Kljub velikemu nasprotju med laičnim in cerkvenim pojmovanjem poroke⁴⁶ so se v vsakdanjem življenju našle kompromisne rešitve. Cerkev je v veliki meri ublažila svoja prvotna stališča (odstopili so od načela svobodnega sporazuma med prihodnjima zakoncema, zanemarili enakost vseh družbenih slojev v tem vprašanju, v posameznih primerih so dovolili ločitev). Laiki pa so počasi začeli sprejemati obred cerkvene poroke in pravila zakonskega življenja. Do splošnega sprejetja kanonskega poročnega prava je preteklo še veliko stoletij, saj je bil edinstveni obred uveden šele po Tridetinskem koncilu 1563. leta.⁴⁷

Veronika Deseniška

Kot že rečeno, je bila poroka brez dovoljenja staršev po kanonskem pravu povsem legitimna in veljavna. Od 12. stoletja naprej so se teologi zavzemali, da starševski »da« oziroma »ne« ni bil več ključnega pomena za sklenitev zakonske zveze. Kdor se je tajno poročil, je sicer res grešil, a s cerkvenega stališča to ni imelo nobenega vpliva na veljavnost njegove poroke. Cerkev se je zavzemala le za to, da se je zgodila pred duhovnikom in na mestu, ki je bilo za poroko primerno. Torej, če se je zgodila na takšen način, je bila po cerkvenem pravu povsem legitimna, s tem pa seveda tudi nerazrešljiva. A kljub temu je iz listin in statutarne prava razvidno, da se je posvetna oblast temu upirala, saj so bile od staršev nedovoljene poroke strogo prepovedane. S pravnega stališča so bile tajne poroke zelo komplicirana zadeva, saj so s sabo prinesle mnoga kočljiva vprašanja. S tem v zvezi je treba omeniti problem legitim-

nosti otrok, ki so se rodili iz takšne zveze, vprašanje dedovanje in kajpada tudi nepomirljive družinske prepire. Tako so se posvetni oblastniki na vse pretege trudili, da bi s prepovedmi in razno raznimi ukrepi preprečili te, tako zelo pogoste, tajne in od staršev nedovoljene poroke.

Ogrski kralj Koloman jih je pred sodiščem obravnaval kot vse druge prepovedane spolne združitve. Siciljski kralj Roger II. je ženskam in otrokom iz tajnih porok odvzel vse zakonske pravice, kastiljski kralj Alfons Moder pa je leta 1260 prepovedal skrivne poroke in za njih določil denarno in telesno kazen.⁴⁸

Proti njim so se prav tako borila naša srednjeveška mesta.

Glede na to, da so bile srednjeveške poroke predvsem politične narave, je povsem razumljivo, da so starši hoteli imeti popoln nadzor nad izbiro otrokovega poročnega partnerja. Velikokrat je bila usoda celotne plemiške rodbine odvisna od ene same poroke. A po drugi strani je ravno zaradi prisilnih porok prihajalo do tega, da sta se dva zaljubljenca poročila na samem in brez vednosti svojih staršev, kar pa se je navadno zelo žalostno končalo. Srednji vek je nabit s številnimi romantičnimi zgodbami, od katerih so ene bolj, druge pa spet manj resnične. Brez dvoma vsakdo od nas pozna nesrečno usodo Romea in Julija ali Tristana in Izolde. Pa pustimo ob strani vprašanje, ali so te osebe v preteklosti tudi dejansko živele. Že samo zapis njihovih življenj je neke vrste dokaz, da so se v srednjem veku prav gotovo vsakodnevno srečavali s podobnimi primeri.

Na našem ozemlju je še posebej znan in odmeven primer Veronike Deseniške in Friderika II. Celjskega. Njuna zgodba je spodbudila številne domače in tuje pisce,⁴⁹ ki pa si v interpretaciji njune usode niso bili vedno edini. To se zdi nekako opravičljivo, saj tudi pisni viri o Celjskih poročajo zelo različno.⁵⁰ V primerjavi s pesniki in pisatelji so le redki zgodovinarji našli svoj navdih v Veroniki Deseniški,⁵¹ kar pa je po vsej verjetnosti posledica tega, da je vire o tej ženski zelo težko najti.

O Frideriku in Elizabeti

Veronika Deseniška je v zgodovino Celjskih stopila na začetku leta 1425, s tem ko je postala druga žena Friderika II. Celjskega. Friderik se je na željo svojega očeta sprva (leta 1405)⁵² poročil z Elizabeto, s hčerjo Štefana Frankopanskega in Katarine Carrarske, ki mu je za doto⁵³ prinesla polovico otoka Krka, mesta Trsat, Bakar z okolico (s tem tudi dostop do morja) in Bribir v Vinodolu, pripadal pa ji je tudi Steničnjak v Slavoniji.⁵⁴ Že eno leto po poroki se jima je rodil sin, Ulrik II., zadnji moški predstavnik svojega rodu.

Friderika srednjeveški kronisti (med njimi prednjači Enej Silvio Piccolomini, ki že tako ali tako o celjskih grofih ne zna povedati nič lepega), razen Celjske kronike

seveda, opisujejo v zelo negativni luči. Piccolomini pravi, da je bil po zunanjem videzu sicer res podoben svojemu očetu Hermanu, a njegov način vladanja nikakor ni bil primerljiv z očetovim. Po njegovem pisanju sodeč, je bil Friderik »surov, neznosen, željan krvi, brezsrčen, vdan poželenju, nasprotnik klera, sovražnik božjega čaščenja in sosedov, popolnoma nič ljubezniv, požrešen in naklonjen nasladnosti.« Živel naj bi zelo razuzdano življenje, med drugim naj bi si celo s silo jemal žene, sestre in hčere svojih podložnikov.⁵⁵

Na drugi strani pa je Elizabeta v Piccolominijevih očeh sijala povsem drugače. Bila je plemenite krvi in izjemno poštena ženska.⁵⁶ Glede na kronistovo sovražno nastojnost do Celjskih grofov ni takšna podoba nič presenetljiva.

O tem, ali je bil zakon Friderika in Elizabete na začetku srečen in o njuni medsebojni naklonjenosti, nimamo nobenih informacij. Vemo le to, da sta zadnjih osem let najverjetneje živela vsaksebi.⁵⁷ Ni pa nemogoče, da sploh nista živela skupaj. Dobro nam je znano dejstvo, da je Friderik skupaj z očetom spremljal kralja Sigismunda na njegovih potovanjih po Evropi. Tako ga spomladi leta 1415 srečamo s cesarjem v Konstanci. Takrat je Friderik pridobil svojega cesarskega sorodnika za neki dokaj nepošten posel. Friderik in Sigismund sta namreč Elizabeti s prevaro odvzela Steničnjak. Zelo mogoče je, da Elizabeta o tem ni popolnoma nič vedela, saj je takrat že živela pri materi in po vsem, kar je znanega, ni več oziroma sploh ni živela z možem. Mogoče pa je bila prav ta nečedna poteza Friderika Celjskega glavni vzrok, da sta se zakonca popolnoma razšla.⁵⁸

A njuna zgodba s tem še ni končana. Leta 1422 je namreč Elizabeta v Krapini umrla v zelo sumljivih okoliščinah. Po nekaterih virih sodeč, naj bi bila celo umorjena. Za njen umor pa naj bi ga bil odgovoren kar njen soprog, torej Friderik II. Celjski. »Čeprav so se starši obeh zakoncev zelo trudili, da bi ju po nekaj letih razdvojenega življenja, ponovno spravili skupaj, je Friderik prvo noč, ko se je vrnil k svoji ženi, to kar je bilo pripravljeno za spravo in mir, spremenil v uboj.«⁵⁹ Ta tragedija je najprej načela plodno sodelovanje med Hermanom II. in njegovim sinom, že čez nekaj let pa ga je spremenila celo v odkrito sovraštvo. O tem dogodku in o Friderikovi absolutni krivdi nam govori predvsem Eberhard Windecke v svojih *Denkwürdigkeiten*⁶⁰ in pa že omenjeni Piccolomini v delih *Historia Australis*⁶¹ in *De Europa*.⁶² Windecke je celotno zadevo opisal zelo dramatično, saj nas seznanja celo z zadnjimi besedami, ki naj bi jih spregovorila Elizabeta Celjska. Tik preden se je odpravila spat, naj bi namreč svojim spremljevalcem rekla: »Dragi gospodje in prijatelji, kaj mi pomaga ta poravnava? Vem, da me boste jutri našli mrtvo ob mojem soprogu?« Oni pa naj bi ji odgovorili: »Nič ne skrbite, ste zdravi in popolnoma pri močeh. Še dolgo boste (če bo bog tako želel) živeli v ljubezni.« A kljub temu so jo po kronistovem

pripovedovanju zjutraj našli mrtvo. Friderik Celjski naj bi dvornim služabnicam ob tem samo ironično dejal: »Le pojdite k svoji gospe in pogledajte, kako ji gre?«⁶³ Pisanje Windeckeja in Piccolominija je brez vsakršnega dvoma prevzel tudi Franjo Baš, ki pravi, da je Friderika »zaradi pomanjkanja vsake pomembnejše javne dejavnosti in zaradi epikurejskega osebnega izživljanja, njegova doba širše spoznala šele po umoru Elizabete, ker je bilo to dejansko prvo in edino samoniklo politično delo v njegovem dolgem življenju.«⁶⁴ Podobno je razmišljal tudi Franz Kroner, ki pravi, da se Friderik v nobenem primeru ni mogel otresti suma umora svoje žene.⁶⁵ Na drugi strani pa je pisec Celjske kronike pri svojem pripovedovanju bolj previden in govori le o smrti in ne tudi o umoru. Vendar je kljub temu pripomnil, da se je »po deželi javno govorilo, da jo je zavoljo ljubke gospodične, imenovane Veronika, ki bi jo bil rad vzel za ženo, ponoči zabodel in umoril, ko sta skupaj ležala.«⁶⁶ Na Celjsko kroniko so se očitno opirali tudi slovenski zgodovinarji, saj so pri vprašanju Elizabetinega umora vsi nakazali možnost, da jo je ubil Friderik, a ob tem poudarili, da o tem ni zanesljivih podatkov.⁶⁷ Le hrvaška zgodovinarica Nada Klaić je nedvomno menila, da Friderik ni imel popolnoma nič opraviti z ženinim umorom.⁶⁸

Po mnenju kronista Windeckeja se je Friderik julija 1424 mudil v Budimpešti pri sestri Barbari, kjer ga je Ivan Frankopanski (Elizabetin nečak) poklical na dvoboj, češ da je v postelji umoril svojo ženo, vendar pa mu ni mogel ničesar dokazati. Sigismund je dvoboj prepovedal in oba poslal k nepristranskemu sodniku, danskemu kralju Eriku VIII., ki se je ravno takrat nahajal v Budimpešti. Ta obtožba Friderika očitno ni prizadela, a sumov ga kljub temu ni oprala.⁶⁹ Ne glede na to, ali je Friderik Celjski svojo ženo dejansko ubil oziroma jo je morda dal ubiti, dejstva, da se je v drugi polovici leta 1424 poročil z Veroniko Deseniško, ne moremo zanikati. Proti temu priča edinole pisanje Piccolominija, ki je odkrito dvomil, da sta bila »nesrečna zaljubljenca« v resnici tudi poročena, saj je imel Veroniko samo za eno izmed grofovih konkubin, ki naj bi bila v to grešno dejanje celo prisiljena.⁷⁰ Celotna takratna populacija je bila prepričana, da sta bila ta dva dogodka med seboj povezana, saj naj bi Friderik svojo ženo ubil ravno zaradi slepe ljubezni do Veronike.⁷¹

Poroka z Veroniko Deseniško

Od kod je Veronika izviralna in kdaj je bila rojena, iz virov žal ne moremo zagotovo ugotoviti, a zelo verjetno je, da je sodila med plemstvo. Kronista Piccolomini in Windecke nam jo predstavita le kot »*concupinae*« oziroma »*slofwib*«, o njenem rodu pa so njune ustnice popolnoma zapečateni. Malo bolj zgovoren je pisec Celjske kronike, ki pravi, da je bila Veronika »plemenita in lepa gospodična, po rodu iz Deseniča«. Frideriku sicer »po

plemstvu ni bila enaka, ker je bila samo iz skromnega viteškega rodu.⁷² Desinić naj bi bila vas in sedež župnije južno od Velikega Tabora v hrvaškem Zagorju, za kar pa govori le podobnost imena in kraja v bližini Friderikovih posestev.⁷³ Tudi sam Friderik je Veroniko označil kot visokoplemenito. Ko je namreč leta 1425 prek svojega odposlanca poprosil beneškega doža, naj mu zagotovi azil, če bi ga napadel madžarski kralj Sigismund, ki je menda zelo ogorčen, ker se je Friderik poročil z mlado hčerko nekega velikega madžarskega barona.⁷⁴ O njenem plemiškem izvoru govori tudi dejstvo, da je bila pokopana v jurkloštrski kartuziji, kjer je v tamkajšnjem nekrologiju označena kot »Veronika comitissa«.⁷⁵ Franz Otto Roth odpira možnost, da je bila Veronika spletična Elizabete Frankopanske. Njegova namigovanja, da je treba njen dom po vsej verjetnosti iskati na enem od kvarnerskih otokov, pa izhajajo le iz njegovih popotovanj po severnem delu Paga in majhnima ribiškima vasicama na Ugljanu ter Dugem otoku v bližini Zadra. Tukaj je namreč naletel na številne visokorasle ženske, ki so imele svetlo polt, svetle lase in modre oči ter so bile zelo nežne konstrukcije. Spomnile so ga na fascinantne Veronikine opise, ki nam jih v svojih besedilih ponudijo srednjeveški in tudi kasnejši kronisti. Na podlagi tega je končal, da obstaja možnost, da je Veronika izhajala iz enega od teh otokov.⁷⁶ Menim, da sklepe, oblikovane samo na takšnih predpostavkah, ne gre jemati preveč resno.

Kakor koli že, Friderik in Veronika sta se vsekakor poročila, a brez dovoljenja Friderikovega očeta, Hermana II. Celjskega. To je nedvomno povzročilo spremenjen in skrhan odnos med očetom in sinom. Povsem se strinjam s trditvijo Nade Klaić, da je bila nedovoljena poroka tista, ki razjezila mogočnega celjskega grofa in je pahnila Friderika v ječo. Nikakor pa to ni bilo povezano z domnevnim umorom Elizabete Celjske.⁷⁷ O tem priča tudi Celjska kronika, ki pravi, da »zato, ker jo je vzel brez privoljenja svojega očeta Hermana in proti nasvetom svojega svaka kralja Sigismunda, ga je ravnokar omenjeni kralj Sigismund povabil, naj pride na Ogrsko. In ko je prišel k njemu, ga je kralj Sigismund ujel in ga izročil njegovemu očetju Hermanu v ječo. Ta ga je dal ukleniti v železne vezi, odpeljati domov z vozom, okovati v stolpu na Ojstrici in dobro zastražiti.«⁷⁸ Zakonska zveza Friderika in Veronike je bila po cerkvenem pravu povsem legitimna in veljavna, saj je cerkev dopuščala tako od staršev nedovoljene poroke, kakor tudi poroke med različnimi pripadniki družbenih slojev. Vendar pa je srednjeveška družba, ki je bila stanovsko izjemno razslojena, zelo težko sprejela takšno možnost sklepanja porok. In glede na to, sinova poroka tudi v Hermanovih očeh ni veljala za sprejemljivo. Za Celjske, ki so se dejansko že desetletja sorodstveno povezovali z evropskimi dinastijami, je bila takšna poroka – z dekletom, ki je bilo nižjega rodu in le plemkinja – najstarejšega sina, ki je bil predviden za

nosilca rodbinske politike, lahko samo zločin, saj so se Celjski vendarle smeli poročati le s kneginjami in kraljičnami. Niso pa samo posamezni visoki plemiči in vladarji mogočnih dinastij nasprotovali porokam visokega plemiča z nizko plemkinjo. Takšna zakonska zveza je namreč tudi po Švabskem zrcalu sodeč, veljala za nepravilni zakon. Mogoče ravno zaradi tega tudi Enej Silvijo Piccolomini (on je bil namreč prav tako plemiške krvi) ni priznaval zakonske zveze med Friderikom in Veroniko in je nesrečno dekle imel le za grofovo priležnico.⁷⁹ Prav tako ostaja odprto vprašanje, ali se je njuna poroka zgodila pred pričami, duhovnikom in pred cerkvenimi vrati. Če se ni, potem je spet razumljivo, zakaj Piccolomini ni priznaval takšne poroke.

A kljub temu so bile poroke med plemičem in ministerialko dokaj pogoste. Sicer res ne tako, kot poroke med plemkinjo na visokem položaju in ministerialom, pa vendar so jih v srednjem veku poznali.⁸⁰ Treba je opozoriti vsaj na en primer, ki zelo močno spominja na zgodbo Friderika II. in Veronike Deseniške. Gre namreč za Agnes Bernauer, ki je imela podobno kot Veronika velik odmev v literaturi in pesnitvah.⁸¹ Njena zgodba je morala biti za sodobnike še bolj provokativna, saj je bila na družbeni lestvici še nižje od štajerske lepote. Bila je namreč izjemno lepa hči⁸² augsburškega padarja. Poklic padarja pa je v srednjem veku veljal za nepošten posel. V očeh takratnih ljudi je bila Agnes zaradi svojega izvora potem bliže prostitutki, kot pa samo družbeno nižje rangirani soprogi bavarskega vojvode in prestolonaslednika Albrehta III. Albrecht III., ki je bil edini sin vojvode Ernsta Bavarskega, se je leta 1432 na skrivaj poročil z omenjeno Agnes (obstaja tudi možnost, da sta le živela skupaj) in z njo živel na gradu Vohburg. Vsa zadeva je prišla na dan, ko ga je njegov oče, ki je imel za svojega sina seveda drugačne načrte, želel poročiti s hčerko vojvode Ericha Braunschweiga. Med Albrechtovo odsotnostjo so na ukaz razjarjenega očeta, ki se nikakor ni mogel sprijazniti s sinovo zakonsko zvezo, leta 1435 ubogo Agnes ujeti, obsodili čarovništva in utopili pri Straubingu na Donavi.⁸³

Predvsem je treba opozoriti, da sta se Herman Celjski in Ernst Bavarski nedvomno poznala, še več bila sta v sorodu, saj se vendar Herman III. Celjski leta 1424 v drugo poročil s hčerko bavarskega vojvode Ernsta, Beatrikso.

Herman II. je imel za svojega prvorojenega sina bržkone drugačne poročne načrte. A Friderik mu jih je s svojo samovoljno poroko povsem prekrizal. Zagotovo se je moral zavedati, kako besen bo njegov oče, ko bo izvedel za poroko, in kakšne posledice lahko sledijo, saj je leta 1425 zaprosil Benetke za zatočišče, češ da ogrski kralj grozi njegovemu in ženinemu življenju. Beneški senat je o njegovi prošnji razpravljal 25. junija 1424, a mu ni ustregel.⁸⁴ Sigismund je zatem dal nesrečnega celjskega grofa prijeti in ga poslal Hermanu II., ki je sina najprej zaprl v stolp na Ojstrici.

Veronikina smrt

Vendar Friderik svojemu očetju ni predstavljal poglobitvenega problema. Največjo nevarnost je stari celjski grof prav gotovo videl v njegovi »nezakoniti« ženi, Veroniki Deseniški. Ona je bila tista, s katero je bilo treba obračunati in jo, če se le da, za vse večne čase odstraniti iz sinovega življenja. »Ko so s tem oropali plemenito Veroniko njenega gospoda in moža ter vseh gradov in gospostev, ni imela nikjer kraja, kjer bi se mogla skriti pred jezo svojega tasta in bila na varnem. Svoje bivališče si je poiskala skupaj z nekaterimi svojimi gospodičnami in hišnjami v gozdovih ter se je tam skrivala in trpela veliko pomanjkanje, gorje in skrb.«⁸⁵ Za kratek čas je mlada Veronika uspela ubežati Hermanovi jezi in se je zatekla k Frideriku IX. Ptujskemu, ki jo je skrival v Vurberku pri Ptujju.⁸⁶ Že kmalu pa so jo celjski zasledovalci odkrili in prepeljali v Celje. Tam je Herman II. sklical sodišče, pred katerim je Veroniko obtožil, »da je s čarovnijami premotila njegovega sina Friderika, da se je poročil z njo. Tudi njega da je zalezovala s strupom in še na druge načine in mu stregla po življenju.«⁸⁷ Za te obtožbe naj bi jo sodišče obsodilo na smrt.

Zastrupljenje v srednjem veku sicer ni veljalo za kazni-vo dejanje zoper osebo, temveč so ga imeli za nekakšno splošno nevarno dejanje kot vrsto čarovništva, ali čarovniškega poznavanja naravnih in nadnaravnih sil. Medtem, ko bizantinsko pravo še ni poznalo smrti na grmadi, saj je čarovništvo kaznovalo z mečem, pa Dušanov zakonik čarodeja že kaznuje z ognjem. Prav tako je tudi Švabsko zrcalo kristjane, ki so se pečali s čarovnijami ali z zastrupljanjem, kaznovalo s sežigom na grmadi.⁸⁸ Čeprav so bili v srednjem veku procesi zoper čaravnice še precej redki, saj se je obsežen lov na čaravnice začel šele nekje v 16. in 17. stoletju,⁸⁹ so srednjeveški ljudje trdno verjeli, da sta čarovništvo in čarovnija mogoča in so bili z njima prav zagotovo seznanjeni.

Nedvomno lahko rečemo, da so bili takratni prebivalci resnično prepričani, da je priprava razno raznih ljubezenskih napojev mogoča.⁹⁰ O tem nam pričajo tudi številni srednjeveški statuti, od koder je razvidno, da so se oblasti na vso moč borile proti pripravljavcem teh zvarokov.

Posvetni zakoni so skušali preprečiti predvsem uporabo škodljivega čarovništva. Pod cerkvenim vplivom pa je sčasoma postala prepovedana vsakršna coprnija, saj so v njej videli obliko poganstva, podobno kot je bilo čaščenje dreves in svetih studencev. Cerkev v čarovništvu ni videla nič drugega kakor obliko malikovanja, saj se je tako čarovništvo kakor tudi malikovanje zatekalo k hudiču. Zato je bilo potrebno tako čarovništvo kot vse druge sledi poganstva popolnoma izkoreniniti. A kljub temu je bila Cerkev v primerjavi s posvetnimi zakonodajami pri kaznovanju čaravnic in čarovnikov veliko bolj popustljiva in blaga. Mogoče je hotela tako uveljaviti svojo moč nad verniki in pri tem ni hotela izvajati prevelikega pritiska. Lahko pa, da je prevzela mnenje

nekaterih od cerkvenih očetov, ki čarovništva niso jemali preveč resno.⁹¹

Vrnimo se k usodi Veronike Deseniške. Na sojenju ji je pomagal besednik oziroma pomočnik pri pravdi in sodišče jo je oprostilo obtožbe. Herman II. se s tem seveda ni zadovoljil in je nesrečno mladenko zaprl na grad Ojstrica ter jo ukazal ubiti. Tam sta jo dva njegova viteza pozneje tudi utopila.⁹² Pokopana je bila v Braslovčah. Friderik, ki je nekje okoli leta 1426 prišel iz zapora,⁹³ je dal svojo »ljubljenko« prekopati v Jurklošter, kjer so 17. oktobra vsako leto obhajali njeno obletnico smrti. V njen spomin je obdaril tudi kartuzijo v Bistri.⁹⁴

Ali so v srednjem veku poznali ljubezen?

V kolikšni meri je mogoče govoriti o pravi ljubezni med Friderikom II. Celjskim in Veroniko Deseniško? Po mojem mnenju je šlo tukaj po vsej verjetnosti za resnično zagledanost in zaljubljenost. Ne vidim namreč razloga, zakaj bi se Friderik drugače poročil z nižjo plemkinjo, saj mu ta zakonska zveza nikakor ni mogla pomagati pri doseganju kakršnihkoli političnih ciljev oziroma doprinese pomembnejših posesti. Kot smo videli se je moral poleg tega zelo dobro zavedati tudi posledic, ki so sledile njegovemu nepremišljenemu dejanju. Nekateri v tej zgodbi niso videli nič drugega, kot samo še eno uspešno politično spletkarjenje celjskih grofov in ogrskega kralja Sigismunda. Veronika Deseniška naj bi bila namreč ključna oseba pri navezavi stikov med Sigismundom in Benetkami, s katerimi je bil ogrski kralj v sporu. S tem v zvezi, naj bi bila Friderikova prošnja za azil in ponudba gradov in posesti kot plačilo, že daleč vnaprej načrtovana, Veronika pa samo oseba, ki so jo Celjski in Sigismund pri svojih spletkah nesramno izkoristili.⁹⁵ Vendar ne vem, zakaj bi potem Herman Celjski svojega sina držal v zaporu še kakšno leto po Veronikini smrti, če ne ravno zato, ker je družinske posesti še vedno nameraval predati enemu od mlajših sinov. A usoda se je spet poigrala z njim. Potem ko sta mu oba mlajša sinova umrla, je sprevidel, da mu ne preostane nič drugega, kot da izpusti Friderika in mu zaupa upravljanje družinskega premoženja. Če bi držala teorija, da je bila Veronika v vse skupaj prisiljena, kot trdi tudi Piccolomini (»ac fortasse coacta peccaverat«) in v celotni zadevi izigrana, bi oče svojega sina najverjetneje izpustil že prej oziroma ga mogoče sploh ne bi zaprl.

Vendar, glede na to, da v srednjem veku večina poročenih parov ni poznala ljubezni kot takšne, saj so bili skoraj vsi zakoni dobro premišljeni in sklenjeni iz političnih razlogov, zakonca pa sta se med seboj komaj poznala, so si zelo težko predstavljali, kaj ljubezen sploh je. Zato so se jim zdela takšna nepremišljena dejanja zelo nenavadna in nemogoča ter jih niso znali pripisati nikomur drugemu, kakor čaravnicam in coprnicam. Vse dokler je bila neka višja sila (npr. ljubezenski napoj) kriva za pogubna dejanja, je bilo vse v najlepšem redu. Ljubezenski napoji so

bili neke vrste alibiji za strast.⁹⁶ Odnos med zakoncema je v večini primerov temeljil na zavesti o pripadnosti, medsebojni naklonjenosti in spoštovanju. Čustva so bila ob začetku skupnega življenja popolnoma postranskega pomena. Ljubezen seveda ni iznajdba poznejših stoletij, saj sta bili ljubezen in sreča tudi srednjeveškemu človeku ideal, a to je bila stvar, ki se je navadno razvila šele v zakonu – če se je – ob prilagajanju zakoncev na skupno življenje. V večini primerov pa so bili uporabni nadomestki za ljubezen »nežnost«, »skrb« in »poštenost« v smislu lojalnosti.⁹⁷ Cerkev je že od samega začetka predpisovala krščansko »caritas«, saj se je mož moral obnašati kot pravi gospodar nad svojo družino, predvsem pa nad podrejenimi vitezi in služabniki.⁹⁸

Vidimo torej, da so ljudje v srednjem veku prav tako poznali ljubezen in zaljubljenost. Iskali so različne načine, kako bi pretentali starše oziroma oblasti, da bi se z izbrano osebo lahko zakonito poročili ter z njo tudi živeli. Največkrat pa se je romanca tragično končala, še posebej takrat, ko se je neki visok plemič zaljubil v nižjo plemkinjo, saj je imel vodja plemiške rodbine pred očmi samo koristi, ki mu jih določena poroka lahko prinese. Večina prebivalcev verjetno ravnaravno zaradi dogovorjenih porok in takratnega načina življenja ni poznala ljubezni in se jim zdela zelo nenavadna in nevsakdanja ter so si jo znali razlagati edino z neko nadnaravno močjo.

Izveček

Avtorica na primeru Veronike Deseniške in Friderika II. Celjskega govori o splošno uveljavljenem mnenju o porokah v srednjem veku. Skozi članek predstavi cerkvene in laične poglede na poroko ter zakone, ki so urejali poroko in zakonsko zvezo.

Ključne besede

Veronika Deseniška, Friderik II. Celjski, celjski grofje, poroke, srednji vek

Povzetek

Poroke so v srednjem veku temeljile na natančno izdelanih zakonih, ki jih je nekje od 13. stoletja naprej urejalo kanonsko pravo. Od 4. lateranskega koncila (1215) naprej je bila poroka zakrament, za sklenitev zakona pa je bila formalno potrebna le medsebojna privolitev ženina in neveste. A kljub temu prihodnja zakonca pri izbiri partnerja nista imela nobene besede. Je že res, da izraz »*matrimonium contrahere*«, ki ga navajajo mestni zakoniki, kaže na to, da je bila poroka priznana kot sporazumni dogovor med možem in ženo, pri čemer je imel duhovnik le vlogo pričar, a po vsej verjetnosti je načelo konsenza ostalo samo v besedah, ki sta jih ženin in nevesta izmenjala pred duhovnikom, dejansko pa je odločitev o sklepanju zakonske zveze ostala še naprej predvsem v rokah staršev in skrbnikov. Posledica obojestranske privolitve, ki je po

kanonskem pravu zadostovala za sklenitev zakonske zveze, in pa seveda posledica že vnaprej dogovorjenih porok so bile skrivne poroke ali od staršev nedovoljene poroke. Proti tem porokam se je borilo tudi statutarno pravo, a verjetno so se jih veliko bolj bali plemiči, saj so jim lahko sinovi ali hčerke s skrivno poroko prekrizali njihove velike načrte. Eden od najbolj znanih primerov nedovoljene poroke je zagotovo poroka Friderika II. Celjskega z Veroniko Deseniško, ki se je končala z Veronikino smrtjo (umorom?).

Kratice

- AT – Archeografo Triestino
- ES – Enciklopedija Slovenije
- HAZU – Hrvatska akademija znanosti in umetnosti
- MGH – Monumenta Germaniae Historica
- MHVSt – Mitteilungen des historischen Vereins für Steiermark
- SBL – Slovenski biografski leksikon
- ZRC SAZU – Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
- ZIFF – Znanstveni inštitut Filozofske fakultete

Viri

- Christine de Pizan, *Knjiga o mestu dam* - de Pizan, Christine: *Knjiga o mestu dam*. Ljubljana: Delta, 1999
- Cusin, *Documenti* - Cusin, Fabio: *Documenti per la storia del Confini Orientale d'Italia nei secoli XIV e XV*. AT, XXI, Serie III, 1936
- Krones, *Die Cillier Chronik* - Krones, Franz: *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli. I: Die Freien von Saneck und der erste Graf von Cilli. II: Die Cillier Chronik*. Gradec 1883
- Kronika grofov Celjskih* - *Kronika grofov Celjskih* (prevod: Ludovik Modest Golia). Maribor: Obzorja, 1972
- Piccolomini, *Historia Australis* - Aeneae Sylvii Senensis, sive Pii Papae II. *Historia Australis*. V: *Analecta monumentarum omnis aevi Vindobonensia ... Adami Francisci Kollarii II. Vindobonae* 1762
- Piccolomini, *opera quae extant omnia* - Aeneae Sylvii Piccolominei Senensis, ... *opera quae extant omnia ...: nunc demum post corruptissimas editiones summa diligentia castigata ...: his quoque accessit gnomologia ex omnibus Sylvii operibus collecta, & Index rerum ...*. Frankfurt a. M.: Unveränderter Nachdruck, Minerva, 1967
- Schwabenspiegel* - Schwabenspiegel, Kurzform II (ur. Karl August Eckhardt), Hahnsche Buchhandlung, Hannover 1960. MGH, *Fontes iuris germanici antiqui*, Nova series, IV. zvezek
- Sveto Pismo* - *Sveto Pismo Stare in Nove zaveze*. Ljubljana: Društvo Svetopisemska družba Slovenije, 1997
- Windeckes Denkwürdigkeiten* - Windeckes Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigismunds (ur. Wilhelm Altmann). Berlin 1893
- Woman Defamed and Woman Defended* - *Woman Defamed and Woman Defended. An Anthology of Medieval Texts* (ur. Alcuin Blamires, Karen Pratt in C. W. Marx). New York in Oxford: Oxford University Press, 1992

Literatura

- Baš, *Celjski grofi* - Baš, Franjo: *Celjski grofi in njihova doba*. *Celjski zbornik*, 1951
- Brundage, *Law, Sex, and Christian Society* - A. Brundage, James: *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe*. Chicago in London: The University of Chicago Press, 1987
- Brooke, *The Medieval Idea of Marriage* - Brooke, Christopher N. L.: *The Medieval Idea of Marriage*. Oxford: Oxford University Press, 1989
- Dolenc, *Kazenska pravda* - Dolenc, Metod: *Kazenska pravda zoper Veroniko Desniško*. Ljubljana: Založba rektorata Univerze, 1930
- Dopsch, *Grafen von Cilli* - Dopsch, Heinz: *Die Grafen von Cilli - Ein Forschungsproblem?*. *Südostdeutsches Archiv*, 17./18. zvezek, München 1974/1975, str. 9-49
- Duby, *Medieval Marriage* - Duby, Georges: *Medieval Marriage. Two Models from Twelfth-Century France*. Baltimore in London: The Johns Hopkins University Press, 1978
- ES - Enciklopedija Slovenije, 1-16. zvezek. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987-2002
- Ennen, *Frauen im Mittelalter* - Ennen, Edith: *Frauen im Mittelalter*. München: C. H. Beck Verlag, 1985
- Freed, *Noble Bondsmen* - Freed, John B.: *Noble Bondsmen. Ministerial Marriages in the Archdiocese of Salzburg, 1100-1343*. Ithaca in London: Cornell University Press, 1995
- Grafenauer, *Veronika Deseniška* - Grafenauer, Bogo: *Veronika Deseniška*. SBL, 4. knjiga (Taborska-Žvanut), Ljubljana 1980-1991, str. 412
- Gruden, *Zgodovina slovenskega naroda* - Gruden, Josip: *Zgodovina slovenskega naroda*. Celovec: Družba sv. Mohorja, 1910
- History of Private Life - A History of Private Life. Revelations of the Medieval World* (ur. Georges Duby). Cambridge, Massachusetts, London: The Belknap Press of Harvard University Press, 1988
- History of Women II - A History of Women. Silences of the Middle Ages* (ur. Christiane Klapisch-Zuber). Cambridge, Massachusetts, London: The Belknap Press of Harvard University Press, 1992
- Janeković Römer, *Rod i grad* - Janeković Römer, Zdenka: *Rod i grad. Dubrovačka obitelj od XIII do XV stoljeća*. Dubrovnik: HAZU, 1994
- Klaić, *Zadnji knezi Celjski* - Klaić, Nada: *Zadnji knezi Celjski v deželah sv. krone*, Celjski zbornik (posebna izdaja), Celje 1982
- Kos, *Vitez in ugrabljenka* - Kos, Dušan: *Vitez in ugrabljenka: nasilnik in njegova žrtev?*. *Acta Histriae* (Prispevki z mednarodne znanstvene konference: Govorica nasilja, Koper, 11.-13. oktober 2001), 10, 2002, št. 2, Koper 2002, str. 517-548
- Kos, *Zgodovina Slovencev* - Kos, Milko: *Zgodovina Slovencev od naselitve do petnajstega stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica, 1955
- Kozinc, *Ženske iz vatikanske zakladnice* - Kozinc, Nina: *Ženske iz vatikanske zakladnice*. *Delta, Revija za ženske študije in feministično teorijo*, letn. 3, št. 1-2, 1997. Ljubljana: Društvo za kulturološke študije, 1997, str. 75-91
- Krones, *Hermann II.* - Krones, Franz: *Graf Hermann II. von Cilli. Eine geschichtliche Lebensskizze*. MHVSt, 21, 1879, str. 106-136
- Labarge, *A Small Sound* - Wade Labarge, Margaret: *A Small Sound of the Trumpet: Women in Medieval Life*. Boston: Beacon Press, 1986
- Mlinar, *Celjski v narativnih virih* - Mlinar, Janez: *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*. Ljubljana: Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2005
- Pirchegger, *Die untersteirische Agnes Bernauer* - Pirchegger, Hans: *Die untersteirische Agnes Bernauer. Ausgewählte Aussätze. Zum 75. Geburtstag Hans Pircheggers herausgegeben vom Historischen Verein für Steiermark*, Gradec 1950, str. 187-194
- Pohl, *Habsburžani* - Pohl, Walter: *Habsburžani. Zgodovina evropske rodbine*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994
- Roth, *Die »Hexe« Veronika* - Roth, Franz Otto: *Die »Hexe« Veronika. Liebeszauber, Adelspolitik und »Renaissance« - Menschen im steirischen frühen 15. Jahrhundert*. *Mitteilungen des Steiermärkischen Landesarchivs*, 37, 1987, str. 57-69

- Rougemont, *Ljubezen in zahod* - de Rougemont, Denis: *Ljubezen in zahod*. Ljubljana: Založba / *cf (Rdeča zbirka), 1999
- Schäfer, *Agnes Bernauer* - Schäfer, Werner: *Agnes Bernauer und ihre Zeit*. München: Droemersch Verlaganstalt Th. Knaur Nachf., 1987
- Shahar, *History of Women* - Shahar, Shulamith: *The History of Women in the Later Middle Ages - A General View and Problems of Research*. *Frau und spätmittelalterlicher Alltag, Internationaler Kongress Krems an der Donau 2. bis 5. oktober 1984*, Veröffentlichungen des Instituts für mittelalterliche Realienkunde Österreichs Nr. 9. Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1986, str. 9-18
- Shahar, *The Fourth Estate* - Shahar, Shulamith: *The Fourth Estate. A History of women in the Middle Ages*. London in New York: Methuen, 1983
- Sheehan, *Formation and Stability of Marriage* - Sheehan, Michael M.: *The Formation and Stability of Marriage in Fourteenth-Century England: Evidence of an Ely Register*. Sheehan, Michael M.: *Marriage, Family, and Law in Medieval Europe. Collected Studies* (ur. James F. Farge). Toronto in Buffalo: University of Toronto Press, 1997 str. 38-86
- Štih, *Celjski grofje* - Štih, Peter: *Celjski grofje - še vedno raziskovalni problem?*. *Celjski grofje, stara tema - nova spoznanja*, Celje, 27. - 29. maj 1998, Zbornik mednarodnega simpozija (ur. Rolanda Fugger-Germadnik). Celje: Pokrajinski muzej Celje, 1999, str. 11-19
- Štih, *Celjski grofje, vprašanje njihove deželnoknežje oblasti in dežele Celjske* - Štih, Peter: *Celjski grofje, vprašanje njihove deželnoknežje oblasti in dežele Celjske*. *Grafenauerjev zbornik* (ur. Vincenc Rajšp). Ljubljana: ZRC SAZU, 1996, str. 227-256
- Till, *Hema Krška* - Till, Jože: *Hema Krška. Njen svet in njeni sledovi*. Celovec: Mohorjeva družba, 2005
- Tratnik-Volasko in Košir, *Čarovnice* - Tratnik-Volasko, Marjeta in Košir, Matevž: *Čarovnice. Predstave, procesi, pregoni v evropskih in slovenskih deželah*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1995
- Uitz, *Die Frau in der mittelalterlichen Stadt* - Uitz, Erika: *Die Frau in der mittelalterlichen Stadt*. Leipzig: Edition Leipzig, 1988
- Vilfan, *Pravna zgodovina* - Vilfan, Sergij: *Pravna zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Slovenska matica, 1996
- Vilfan, *Stari ženitni običaji* - Vilfan, Sergij: *Ob nekaterih starih ženitnih običajih obsoških in beneških Slovencev*. *Slovenski etnograf*, Letnik VI-VII, 1953-1954. Ljubljana: Etnografski muzej v Ljubljani, DZS, 1954, str. 157-195
- Vilfan, *Zakonska zveza* - Vilfan, Sergij: *Zakonska zveza pri Slovincih v zgodnjem srednjem veku*. *Zbornik znanstvenih razprav*, XL. letnik, Ob 60-letnici fakultete (1920-1980), Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Pravna Fakulteta, 1980, str. 1-27
- Vilfan, *Zgodovinska pravotvornost* - Vilfan, Sergij: *Zgodovinska pravotvornost in Slovenci*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996
- Žvanut, *Od viteza do gospoda* - Žvanut, Maja: *Od viteza do gospoda*. Ljubljana: ZIFF, 1994

Opombe

- ¹ »Vojskujejo naj se drugi! Ti, srečna Avstrija, se poročaj, / kajti kraljestva, ki jih drugim daje Mars, dobiš ti od Venere!«; citirano po: Pohl, Habsburžani, str. 100.
- ² Freed, *Noble Bondsmen*, str. 181.
- ³ Sv. Pavel, Prvo pismo Korinčanom 7:25, 26; v: Sveto pismo, str. 1711.
- ⁴ Sv. Pavel, Prvo pismo Korinčanom 7:9; v: Sveto pismo, str. 1711.
- ⁵ Sv. Pavel, Prvo pismo Korinčanom 7:1, 2; v: Sveto pismo, str. 1711.
- ⁶ Sv. Hieronim, *Against Jovinian*, 18: »Then again, to marry for the sake of having children, so that our name may not perish, or that we may have support in old age and leave our property without dispute, is the height of stupidity ...«. Prevedeno in citirano iz: *Woman Defamed and Woman Defended*, str. 72.

- ⁷ Juvenal, Satire VI, Samomor proti poroki: 28–32: »Surely you used to be sane. Postumus, are you taking a wife? Tell me what Fury, what snakes, have driven you on to this madness? Can you be under her thumb, while ropes are so cheap and so many. When there are windows wide open and high enough to jump down from. While the Aemilian bridge is practically in your back yard?« Prevedeno in citirano iz: Woman Defamed and Woman Defended, str. 25 in 26.
- ⁸ Sv. Hieronim, Against Jovinian, 12: »... costly dresses, gold jewels, expensive items, maidservants, all kinds of furniture, litters and gilded coaches ...«. Prevedeno in citirano po: Woman Defamed and Woman Defended, str. 70.
- ⁹ Sv. Hieronim, Against Jovinian, 13: »... are first tried and then bought: a wife is the only thing that is not shown before she is married, for fear she may not give satisfaction.« Prevedeno in citirano iz: Woman Defamed and Woman Defended, str. 71.
- ¹⁰ Woman Defamed and Woman Defended, str. 11.
- ¹¹ Shahar, The Fourth Estate, str. 65 in 66.
- ¹² Tako sta na primer cesar Henrik II. in njegova žena Kunigunda predstavljala idealen zakonski in cesarki par, saj sta ostala brez otrok. Kmalu po Henrikovi smrti (†1024) so cesarja sprejeli v liturgijo in njegovega lika se je oprijelo veliko legend. V ospredje so postavljali prav dejstvo, da je ostal brez otrok, kar so razlagali kot junaško krepost. Njegova žena Kunigunda (†1033) je bila pomembna vladarica, ki je leta 1017 ustanovila samostan Kaufungen, v katerega je po moževi smrti tudi sama vstopila. Dejstvo, da ni rodila nobenega otroka, je bilo vzrok za nastanek veliko legend, ki govorijo o Jožefovem zakonu Henrika in Kunigunde, o božji sodbi, ki se ji je morala podvreči. Da bi Kunigunda dokazala svojo nedolžnost, je namreč morala iti čez žareče lameže. S tem, da je pri tem ostala nepoškodovana, je dokazala, da je nedolžna. Preizkušnja z lemeži s svojim sporočilom o zvestobi, kreposti, dvomu, obrekovanju in nasilju je pospeševala Kunigundino čiščenje. Kunigunda je bila kanonizirana leta 1200. Cerkev je torej zelo povzdigovala njen zakon, kar dokazuje, da je bilo ostati brez otrok, kadar je bila vzdržnost prostovoljna in obojestranska, velik ideal. Zakonca sta se raje odločila, da bosta živela samo za Boga. Glej: Till, Hema Krška, str. 26 in 27.
- ¹³ Sv. Pavel, Pismo Efežanom, 5:22–25; v: Sveto pismo, str. 1748.
- ¹⁴ Shahar, The Fourth Estate, str. 67 in 68.
- ¹⁵ Tomaž Akvinski, Summa Theologica 13, vprašanje 92, člen 1. Prevedeno in citirano po: History of Women II, str. 284: »It was absolutely necessary to make woman, for the reason Scripture mentions, as a help for man; not indeed to help him in any other work, as some have maintained, because where most work is concerned man can get help more conveniently from another man than from a woman; but to help him in the work of procreation.«
- ¹⁶ Duby, Medieval Marriage, str. 16.
- ¹⁷ Brundage, Law, Sex, and Christian Society, str. 503.
- ¹⁸ Shahar, The Fourth Estate, str. 68.
- ¹⁹ Kozinc, Ženske iz vaticanske zakladnice, str. 84.
- ²⁰ Shahar, The Fourth Estate, str. 69.
- ²¹ Christine de Pizan, Knjiga o mestu dam, str. 158.
- ²² Shahar, The Fourth Estate, str. 73.
- ²³ Shahar, The Fourth Estate, str. 73.
- ²⁴ Glej: Geoffrey Chaucer, The Wife of Bath, v: Woman Defamed and Woman Defended, str. 198–222.
- ²⁵ Ena takšnih je tudi pesem, Against marrying (De coniuge non ducenda), napisana med letoma 1222 in 1250, ki je morala biti dokaj razširjena, saj se je ohranila v petinpetdesetih rokopisih. Glej: Woman Defamed and Woman Defended, str. 125–129.
- ²⁶ Odlomki nekaterih od njih (The book of wiles of women – El libro de los enganos e los asayamientos de las mugeres – iz leta 1253; Gautier le Leu, »The widow« - iz 13. stoletja; Jacques de Vitry, Pridiga 66, v: Sermons for all – Sermones vulgares – nekje med 1170 in 1240) so objavljeni v: Woman Defamed and Woman Defended, str. 130–147.
- ²⁷ Jehan le Fèvre, The Lamentations of Matheolus, The Dominating Clock: »... So anyone who wishes to immolate himself on the altar of marriage will have a lot to put up with. Fifteen times, both day and night, he will suffer without respite and he will be sorely tormented. Indeed, I believe that this fortune is worse than the torments of hell, with

its chains, fire, and iron.« Prevedeno in citirano po: Woman Defamed and Woman Defended, str. 178.

- ²⁸ Shahar, The Fourth Estate, str. 77.
- ²⁹ Jean de Meun, Le roman de la rose, The Jealous Husband: »... You are wicked harlot, and I can have no confidence in you. The devils made me marry. Ah! If I had believed Theophrastus, I would never have married a wife. He considers no man wise who takes a wife in marriage, whether she is beautiful or ugly, poor or rich, for he says, and affirms it as true in his noble book, Aureolus (a good one to study in school), that married life is very disagreeable, full of toil and trouble, of guards and fights that result from the pride of foolish women...«. Prevedeno in citirano po: Woman Defamed and Woman Defended, str. 150.
- ³⁰ Jehan le Fèvre, The Lamentations of Matheolus, The Dominating Clock: »This female clock is really driving me mad, for her quarrelsome din doesn't stop for a moment. The tongue of a quarrelsome wife never tires of chiming in. She even drowns out the sound of the church bell. A nagging wife couldn't care less whether her words are wise or foolish, provided that the sound of her own voice can be heard ...«. Prevedeno in citirano iz: Woman Defamed and Woman Defended, str. 178.
- ³¹ Shahar, The Fourth Estate, str. 77.
- ³² Geoffrey Chaucer, The Canterbury Tales, The wife of Bath's Prologue: »And tell me also, what was the intention / In creating organs of generations ... That's to say, for necessary function / As much as for enjoyment in procreation ... Why else is it set down in books, that men / Are bound to pay their wives what's due to them? / And with whatever else would he make payment / If he didn't use his little instrument? ...«. Prevedeno in citirano iz: Woman Defamed and Woman Defended, str. 202.
- ³³ Shahar, The Fourth Estate, str. 78.
- ³⁴ Srednjeveško pravo je razlikovalo med rodbino, ki je predstavljala skupnost oseb po rodu, in med družino, ki je bila skupnost tistih oseb, ki so živeli v skupnem gospodinjstvu. Rodbina v širšem smislu so bili vsi sorodniki, ne glede na to, ali so živeli in gospodarili skupaj ali ne. Rodbino v ožjem smislu pa so tvorili le tisti sorodniki, ki so živeli in gospodarili skupaj. Družino so sestavljali člani rodbine v ožjem smislu in druge osebe, ki niso bili sorodniki, temveč so bili vključeni kot delovna sila. Tako so bili družinski člani tudi hlapci in dekle. Glej: Vilfan, Pravna zgodovina, str. 248–250.
- ³⁵ Duby, Medieval Marriage, str. 3.
- ³⁶ O poročnih običajih v zgodnjem srednjem veku gl.: Vilfan, Zakonska zveza; Vilfan, Stari ženitni običaji; Vilfan, Zgodovinska pravotvornost, str. 389–449.
- ³⁷ History of Women II, str. 272.
- ³⁸ Prihodnja zakonca oziroma njuni starši so sicer morali privoliti v poroko, a ta sporazum med dvema družinama je bil v rimskem pravu zelo neformalen. Bistven je bil namen poročiti se, saj je bilo zakonsko življenje veliko bolj moralno kot pa konkubinat. Poroka je predstavljala le določeno družbeno formalnost, ki je ločevala zakonski stan od drugih odnosov (Brooke, The Medieval Idea of Marriage, str. 39 in 40).
- ³⁹ Shahar, The Fourth Estate, str. 82 in 83.
- ⁴⁰ Janeković Römer, Rod i grad, str. 60.
- ⁴¹ History of Women II, str. 273; Vilfan, Pravna zgodovina, str. 254.
- ⁴² Sheehan, Formation and Stability of Marriage, str. 45–48.
- ⁴³ Janeković Römer, Rod i grad, str. 55–60; Ennen, Frauen im Mittelalter, str. 97 in 98; Shahar, History of Women, str. 12 in 13; Shahar, The Fourth Estate, str. 81 in 82; Uitz, Die Frau in der Mittelalterlichen Stadt, str. 106; History of Private Life, str. 124–136.
- ⁴⁴ Duby, Medieval Marriage, str. 7 in 8.
- ⁴⁵ Vilfan, Pravna zgodovina, str. 252 in 253.
- ⁴⁶ Tezo, da sta obstajala kar dva modela poroke, cerkveni in posvetni, je v svoji knjigi razvil: Duby, Medieval Marriage.
- ⁴⁷ Janeković Römer, Rod i grad, str. 60.
- ⁴⁸ Schäfer, Agnes Bernauer, str. 118.
- ⁴⁹ Prav v času Veronikine in Friderikove ljubezenske drame so umrli trije sinovi Hermana II. in s tem se je začel propad celjske dinastije. In ravno zato je Veronika postala v slovstvu nekaj mitološki

ključ za zgodovinski prelom v naših deželah. Sodi namreč med najpomembnejše zgodovinske motive v slovenski literaturi. Obravnavali so ga: Matija Schneider, Ulrich Graf Zellsky. Ena igra v treh aktah, 1817; Jospina Turnograjska, Nedolžnost in sila, 1851 (objava njenega rokopisa glej v: Mira Delavec, Nedolžnost in sila: življenje in delo Jospine Urbančič-Turnograjske (1833–1854), Gorenjski glas, Kranj 2004); Jože Iskrač, Veronika Deseniška. Epična pesem v XV spevih, Celovec 1863; Jovan Anton Turkuš, Veronika Deseniška. Založna v petih dejanjih, 1867; Josip Jurčič, Veronika Deseniška. Tragedija v petih dejanjih: igra se l. 1422 do 1424, 1880; Anton Funtek, Viktor Parma, Urh, grof celjski: teharski plemiči. Opera v treh dejanjih, 1895; Marica Gregorič-Stepančič, Veronika Deseniška, 1909/1910; Dragan Šanda, Grofov Celjskih Pentalogija, 1934; Oton Župančič, Veronika Deseniška, 1924; Anton Novačan, Herman Celjski. Drama v petih dejanjih, 1928; Rajko Vrečar, Ulrik, grof celjski in Teharjani, ok. 1930; Branko Krefc, Celjski grofje, 1932; Danilo Švara, Veronika Deseniška. Libreto, 1943; Franček Rudolf, Celjski grof na zrebcu. Drama v treh dejanjih, 1968; isti, Veronika. Veseloigra s petjem in uničevanjem čustev, 1974; Sandi Sitar, Z Desenic Veronika z Desenic, 1974; Matjaž Kmecl, Friderik z Veroniko ali danes grof Celjski in nikdar več. Igra, v: Merjenje dalje in nebeskih strani, 2005, str. 263–288. Pri Hrvatih: Dragotin Rakovac, Veronika od Desenic ili Lepota u Medvedgradu, 1831; Dragojka Jarnević, Veronika Deseniška. Tragedija, pred 1851; Franjo Žigrovič-Pretočki, Veronika Deseniška. Drama, 1879; Josip Eugen Tomič, Veronika Deseniška. Tragedija, 1914. Pri Nemcih: Johann Ritter von Kalchberg, Die Grafen von Cilli [Friedrich Graf von Cilli]. Tragedija, 1791; Rudolf Gustav Puff, Gräfin Veronika. Novela, 1837–1839; Franz Krones pod psevdonomim Frank (Frank, Veronika von Teschenitz und das Grafenhaus der Cillier. Novela, 1863) in Jean Litahovsky (Jean Litahorsky, Veronika von Teschnitz. Tragedija, 1867); Ana Wambrechtsamer, Heut' grafen von Cilly und nimmermehr. Roman, 1933 (slovenski prevod: Niko Kuret, Danes grofje Celjski in nikdar več, 1940). Pri Čehih: František Kaňka (po R. Puffu), Veronika z Desenic. Pripoved, 1838 in pri Italijanih: Giuseppe Vassilich, Elisabetta de' Frangipani, contessa di Veglia e Modrussa. Roman, 1905. Povzeto po: Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 413.

⁵⁰ O virih in dozdajšnjih raziskavah o Celjskih grofih glej: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 13–23; Štih, Celjski grofje, str. 11–19.

⁵¹ Od slovenskih zgodovinarjev je treba omeniti Boga Grafenauerja, ki je za Slovenski biografski leksikon napisal geslo o Veroniki Deseniški (Grafenauer, Veronika Deseniška) in Metoda Dolenca, ki se je lotil raziskave o Kazenskem procesu proti Veroniki Deseniški (Dolenc, Kazenska pravda). S to temo se je ukvarjal tudi Štih, Celjski grofje, vprašanje njihove deželoknežje oblasti in dežele Celjske. O življenju Veronike in Friderika je pisal še: Roth, Die »Hexe« Veronika.

⁵² Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 412. Po drugih podatkih sodeč, je mogoče tudi, da sta se poročila že prej (1388, ko je bila sklenjena poročna pogodba). Glej: Klaič, Zadnji knezi Celjski, str. 42: »... da je knez Friderik takoj po Štefanovi smrti (1390), ko se je pričel boj za Elizabetino dediščino, kot njen bodoči soprog ali morda že kot njen soprog ...«. Glej še: ES III, str. 155: »Graf Friderik II. Celjski je bil od 1388 poročen z Elizabeto ...«.

⁵³ Poročna pogodba je bila sklenjena že leta 1388. Elizabetin oče, knez Štefan Modruški in Krški ter njegova žena grofica Katarina sta določila »svoji dragi hčerki kneginji Elizabeti« doto v znesku 20.000 goldinarjev v zlatu. Glede na to, da nista imela toliko gotovine, sta Frideriku zastavila Krk, Bakar, Bribir in Trsat. Določila sta še nekaj pogojev, listino pa dala pečatiti svojemu svaku in uju štajarskemu grofu Otonu Stubenberskemu. Glej: Otorepec, Centralna kartoteka, 1388, september 30. Izkazalo se je, da je Štefan še pravočasno zagotovil svoji hčeri dediščino, saj je že dve leti zatem umrl. To je izkoristil njegov mlajši brat Ivan, ki je nastopil proti vdovi Katarini in njeni hčeri Elizabeti ter jima odvzel Modruš. Knez Ivan je imel namreč vso pravico oporekati bratovi odredbi iz leta 1388, ker je bila sestavljena brez njegove vednosti in privolitve. Katarina in Elizabeta sta se morali zadovoljiti s tem, kar jima je Ivan pustil. Novi dogovor se sicer ni ohranil, vendar nam je znano, da je bilo kneginji priznано: 20.000 zlatih forintov dote, za katere je imela pravico do polovice gradu Senja in njegovih prihodkov; še dodatnih 9.000 forintov, kar je bilo zavarovano z gradovoma Slunjem in Drežnikom in nazadnje še 10.000 forintov, za katere je kralj Sigismund založil njej in

njenemu soprogu grad Steničnjak. V teh pogajanjih je uspela Katarini prisiliti kneza Ivana, da je Elizabeti priznal tudi doto v višini 32.000 florenov, namesto katerih je knez prepustil svoji nečakinji polovico otoka Krka, gradove Trsat, Bakar in Bribir v Vinodolu, kar je imel do zdaj v svojih rokah njen oče Štefan. Dogovor s knezom Ivanom je dala Katarina potrditi najprej Sigismundu, nato pa še nekaterim Ivanovim sorodnikom. Potem je skupaj s hčerko zapustila Hrvaško in odšla najverjetneje najprej v Ortenburg, pozneje pa v Mehovo (na Kranjskem), ki ga je kupila od Hermana II. Med prebivanjem na Kranjskem se je Elizabeta zelo verjetno poročila s Friderikom Celjskim. Povzeto po: Klaič, Zadnji knezi Celjski, str. 40 in 41.

- ⁵⁴ Klaič, Zadnji knezi Celjski, str. 27.
- ⁵⁵ Piccolomini, Historia Australis, str. 213 in sl. Citirano in prevedeno po: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 219 in 220. »Comes senior, Fredericus nomine, Hermannus genitor corporis proceritate maestateque pene par, sed animi moderatione plane dispar, atque intractabilis, sanguinis avidus, crudelitatis et avaritiae deditus, hostis clerici, divini cultus inimicus, subditi gravior, vicinis odiosior, nulli amabilis, gulae indulgens, libidini indulgentior ... , in subditos quam turpiter debacchatus sit, istis uxores, illis filias, sorores alius eripuit, nusquam virgo servari potuit, neque quas rapuit, in palatio more principum tenuit, sed corruptas indotatas restituit.«
- ⁵⁶ Piccolomini, Historia Australis, str. 215 in sl. Glej: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 220: »Hic cum filiam Nicolai comitis Croatiae non minus probitate quam sanguine generosam duxisset uxorem ...«.
- ⁵⁷ Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 412. V srednjem veku ločeno življenje dveh zakoncev po vsej verjetnosti ni bilo neobičajno. Sploh, če imamo pred očmi še dejstvo, da je bila velika večina porok že vnaprej dogovorjena in sklenjena samo zaradi političnih vzrokov. Na koncu 12. in v začetku 13. stoletja so bila ločena gospodinjstva že kar ustaljena navada. Par je tako živel veliko bolj individualno življenje in možnosti za različne intrige ambicioznih članov teh dveh gospodinjstev so se izjemno povečale. Glej: Labarge, A Small Sound, str. 47. Videli smo, da sta po vsej verjetnosti živela ločeno življenje tudi zadnji goriški grof Leonhard in njegova žena Paola Gonzaga.
- ⁵⁸ Klaič, Zadnji knezi Celjski, str. 41–47.
- ⁵⁹ Piccolomini, Historia Australis, str. 215 in sl. Prevedeno in citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 220: »At cum parentes utriusque magno labore, post aliquot annos divisos coniuges in matrimonium reduxissent, prima nocte qua Fridericus ad uxorem rediit, quod parabatur ad pacem, vertit in necem.«
- ⁶⁰ Windeckes Denkwürdigkeiten, str. 191. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 212: »... in deselben zit kam geritten grof Friderich von Cillie der Römischen konigin brüder des alten grofen Herman von Cillie gen Offen; den zeich man offenbarlich, er hette sin wip gedöttet, die was ein grefin zu Zenge, als das ouch lutmert wart ...«.
- ⁶¹ Piccolomini, Historia Australis, str. 1–474. Citiram odlomke iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih.
- ⁶² Piccolomini, opera quae extant omnia, str. 387–471. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 236: »...legitimam coniugem ex comitibus Croaciae natam, sua manu intermisisset...«.
- ⁶³ Windeckes Denkwürdigkeiten, str. 191. Prevedeno in citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 212 in 213: »... das doch die grefin von Zengen nit gern det und sprach: »lieben herrn und freunde, was sol dise fruntschafft? ich weiß wol, das man mich morgen bi minem herrn dot vindet? do sprochent die andern herrn: »nit also; ir sint gesünet und güttlich geracht; ir sollent (ob got wil) lang mit libe leben«. also lieä es die gütt grefin sin und ging mit ireme herrn slofen: des morgens was die edlen grefin dot. do sprach grof Fridrich von Cillie zü sinen jungfrouwen: »gont zü uwer frouwen und sehent, wie es ir gangen. da die jungfrouwen zu ir in die kammer komen, do was die frouwen dot...« Glej tudi: Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, str. 261.
- ⁶⁴ Baš, Celjski grofi, str. 18.
- ⁶⁵ Krones, Hermann II., str. 126.
- ⁶⁶ Kronika grofov Celjskih, str. 18 in 19. Ta slovenski prevod je na določenih mestih dokaj slab, zato je potrebno besedilo primerjati z izvornikom. Za izvornik glej: Krones, Die Cillier Chronik. Za knjigo Klaič, Zadnji knezi Celjski je prevod popravil Božo Otorepec. Glede na to, se tukaj velikokrat obračamo tudi na njegove popravke.

⁶⁷ Glej na primer: Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, str. 260 in 261; Kos, Zgodovina Slovencev, str. 311; ES II, str. 14; Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 412.

⁶⁸ Klaić, Zadnji knezi Celjski, str. 55.

⁶⁹ Windeckes Denkwürdigkeiten, str. 191. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 212 in 213: »... do kam noch ime der jung grof Hans von Zenge ouch gon ofen, der was der selben frouwen swestersone; und der sprach dem selben Friderich zü kempfen zü, wenn er in wisen wolt, daz er ime sin mumen in sinem bette gedötet hette ... das wor were, das wolt er in wisen, wie ein erber grof einen bettmorder mit der hant wisen solte, wiewol er im nit gut genüg were. Der und ander rede lutentent vil zü Ofen in der konigin stuben in der vesten; do sant die koniginne zu dem konige von Dennemarg; und die zwene konig noment es zü in und understudent es zu richten...«. Glej tudi: Klaić, Zadnji knezi Celjski, str. 56 in Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 412.

⁷⁰ Piccolomini, Historia Australis, str. 215 in sl. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 220: »... Efferatus enim et amoribus novae concubinae devinctus... Concubina, quae sexus fragillitate ac fortasse coacta peccaverat ...«.

⁷¹ Glej: Windeckes Denkwürdigkeiten, str. 191. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 212: »... wie das grof Friderich von Cilie mit sinem wibe zu zorn gewesen were wol acht jor lang, und das hette gemacht ein slofwib, das der selbe Friderich hette noch hut dis tages ...«. Piccolomini, opera quae extant omnia. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 236: »... In eo praefuit aetate nostra Fridericus comes, cui cum esset in libidinem pronissimus et olim Veronice concubinae incensus amore, legitimam coniugem ex comitibus Croacie natam, sua manu intermisit ...«. Če upoštevamo še podatke iz Celjske kronike, da so se okoli širile govorice o Friderikovem sodelovanju pri ženinem umoru, za kar naj bi bila kriva grofova ljubezen do Veronike, potem vidimo, da so takratni ljudje po vsej verjetnosti res trdno verjeli v krut umor, ki ga je zagrešil Friderik Celjski.

⁷² Kronika grofov Celjskih, str. 19 (popravljeni prevod iz: Klaić, Zadnji knezi Celjski, op. 269, str. 56). Glej še: Krones, Die Cillier Chronik, str. 78: »Als darnach drey Jahr vergangen waren, nahm der ehegannde graff Friedreich ein ander gemahl, die edl Veronica, die ein hübsch jungfraw was und des geschlecht eine von Dessnitz was, wiewohl sy ihm nicht eben gleich was an dem adel, denn sy was geschlechter rittermessiger leut.«

⁷³ Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 412.

⁷⁴ Cusin, Documenti št. 17, str. 33 in 34: »... Cum magnificus dominus Federicus comes Cilie miserit ad presentiam nostri domini unum ambassiatorem suum cum literis credentialibus, et exponi fecerit, quod acceperit in uxorem, de curia Regis hungarie quamdam iuvenem filiam cuiusdam magni baroni hungarie, de qua re dictus Rex hungarie videtur esse valde indignatus, et intendit habere dictam iuvenem, et dubitat dictus comes Federicus quod dictus dominus Rex non mittat gentes suas contra eum ...«. Glej tudi: Štih, Celjski grofje, vprašanje njihove deželno knežje oblasti in dežele Celjske, op. 12, str. 228.

⁷⁵ Štih, Celjski grofje, vprašanje njihove deželno knežje oblasti in dežele Celjske, op. 12, str. 228.

⁷⁶ Roth, Die »Hexe« Veronika, str. 58: »Dann freilich wird man Veronika irgendwo auf einer der Inseln des Kvarner/Quarnero beheimatet vermuten müssen ...?«. Glej tudi op. 4, str. 58.

⁷⁷ Klaić, Zadnji knezi Celjski, str. 54-63.

⁷⁸ Kronika grofov Celjskih, str. 19. Citirali smo rahlo popravljen prevod iz: Klaić, Zadnji knezi Celjski, op. 269, str. 56 in 57. Glej tudi: Krones, Die Cillier Chronik, str. 78 in 79: »Und darumb, das er sy ahn willen seines vatters graff Hermanns, auch ahn rath köinig Sigismund seines schwagers genommen hett, do fodert ihn der ehegannde köinig Sigismundt gegen Ungern zu kommen. Und do er zu ihm kam, do fingt ihn köinig Sigismundt und andwortet ihn deinem vatter graff Hermann in gefengknus. Der schickt ihn in eyssnen bandten in einen wagen heim und legt ihn gen Osterwitz in den thurn verschmidt und wohl bewart.«

⁷⁹ Dolenc, Kazenska pravda, str. 15.

⁸⁰ Freed, Noble Bondsmen, str. 99 in 100.

⁸¹ Dopsch, Grafen von Cilli, str. 9.

⁸² Pri tem je še posebej zanimivo to, da tudi njo, podobno kot Veroniko Deseniško, opisujejo kot izjemno lepo žensko, nežne postave in s prekrasnimi svetlimi lasmi. Vse skupaj je še bolj intere-

santno zato, ker so tudi trubadurji idealno žensko opisovali kot dolgolaso svetlolasko, bele polti, vitko, elegantno, fino in lepih manir. Črnolaska pa je bila na drugi strani simbol greha, nezvestobe in hudobije. To so bile rojene morilke, lažnivke ali čarovnice (Glej: Kos, Vitez in ugrabljenka, str. 535 in 536). Potem bi morda lahko sklepali, da so takratni pisci (veliko naključje bi bilo, da sta bili obe dekleti resnično takšnega videza in si pri tem še podobni) videli v obeh nesrečnicah pozitivno osebo in so se postavili na njeno stran, s tem pa obsodili dejanja mogočnega Hermana II. Celjskega oziroma bavarskega vojvode Ernsta. In niso prav nič verjeli, da sta bili res čarovnici.

⁸³ Glej: Roth, Die »Hexe« Veronika, str. 62 in 63. Nekaj informacij o Agnes Bernauer najdeš tudi v: Pirchegger, Die untersteirische Agnes Bernauer. Spodnještajerska Agnes Bernauer je v Pircheggerjev prispevku Veronika Deseniška, zato je v njem moč najti več podatkov o Veroniki in ne toliko o Agnes. Več o Agnes in njenem času glej: Schäfer, Agnes Bernauer.

⁸⁴ Cusin, Documenti, št. 17, str. 33 in 34.

⁸⁵ Kronika grofov Celjskih, str. 19.

⁸⁶ Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 413.

⁸⁷ Kronika grofov Celjskih, str. 20. Glej še: Krones, Die Cillier Chronik, str. 79 in 80: »sy het mit zauberlisten seinen sohn graff Friederich überkommen, das er sy gemachelt und genommen hatt. Sy het auch ihm selbst mit gifft und in ander weis nachgestellet und auff sein leben gangen.«

⁸⁸ Schwabenspiegel, 2. del, 182. poglavje, str. 36: »Belich cristen mensch vngelaubig ist oder miz zaubrei vmb gat oder mit uergift oder mit gocz leichnam icht anders wirbet dan man ze recht sol vnd des uberweist werdent die sol man alle auf hurden prennen.« Glej še: Dolenc, Kazenska pravda, str. 15 in 16.

⁸⁹ Glej: Tratnik-Volasko in Košir, Čarovnice.

⁹⁰ Z ljubezenskimi napoji se ni le povzročilo ljubezni oziroma dajalo, temveč se jo je tudi vsililo. Najpogostejše sestavine teh napitkov so bile različne rastline (luštrek, mandragona, štiriperesna detelja, trobelika, baldrijan, bršljan, cipresa in lovor) ali posamezni deli živali (kri, meh, netopirjevo srce, zajčji organi, mačje srce in še posebej žabe, žabji oziroma krastačini kraki, mravlje ...). Glej v: Schäfer, Agnes Bernauer, str. 214 in 215.

⁹¹ Shahar, The Fourth Estate, str. 268 in 269.

⁹² Kronika grofov Celjskih poroča, da sta jo utopila v čeburu, str. 20: »... Nato so jo spet odpeljali na Ojstrico, kjer so jo hoteli umoriti z lakoto in žejo. Ker se pa to ni posrečilo, je poslal grof Herman tja dva viteza, ki sta jo dala pod Ojstrico utopiti v čeburu«. (Krones, Die Cillier Chronik, str. 80: »Darnach wardt sy wieder gen Osterwitz gefuhrt, daselbst man sy aber mit hunger und durst wolt getodt haben: do das aber nicht mocht geseyn, do schickt er zwen ritter hin, die sy undter Osterwitz in einer pottigen liessen trencken.«) Enej Silvio Piccolomini pa pravi, da so jo utopili v tekoči vodi: »... concubinam vero pater Hermannus (ut est potentum iustitia) in profluentem demersisset ...«. Glej: Piccolomini, opera quae extant omnia, str. 411. Citirano iz: Mlinar, Celjski v narativnih virih, str. 236.

⁹³ Herman II. ga je imel zaprtega tako dolgo, dokler sta živel njego-va mlajša sinova Herman III. in Ludvik. Ko pa sta ta dva umrla, je Herman moral osvoboditi Friderika iz jetništva že preprosto zato, ker ni imel komu prepustiti posesti Celjskih. Glej: Klaić, Zadnji knezi Celjski, str. 58.

⁹⁴ Grafenauer, Veronika Deseniška, str. 413.

⁹⁵ Glej: Roth, Die »Hexe« Veronika, str. 58 in 62. Glej tudi op. 7, str. 62. O tem je pisal tudi: Pirchegger, Die untersteirische Agnes Bernauer, str. 187-194.

⁹⁶ Več o tem glej: Rougemont, Ljubezen in zahod, str. 42-45.

⁹⁷ Zvanut, Od viteza do gospoda, str. 130 in 131.

⁹⁸ Kos, Vitez in ugrabljenka, str. 532.

Hočevarji z Zgornjega Brnika

Jurij Šilc

V sredini 18. stoletja je nastopilo v naši zgodovini obdobje, ki je slovenskemu kmetu prineslo veliko olajšanja in pomembne elemente napredka na vseh ravneh. To se je odražalo navsezadnje tudi v gradnji bivališč, ko si je kmet lahko privoščil tudi malo boljše notranjo opremo in bolj gosposke bivalne prostore. Iz tega časa je tudi jedro današnje Hočevarjeve domačije na Zgornjem Brniku.

Prvotno je domačija stala sredi vasi. Hočevarjevi so se uvrščali med večje gruntarje, saj je bila kmetija velika kar grunt in pol; en grunt je bil podložen ženskemu dominikanskemu samostanu v Velesovem, pol grunta pa gospostvu Kamnik oziroma kasneje gospostvu Strmol. V drugi polovici 18. stoletja so Hočevarjevi zgradili novo domačijo z obsežnimi gospodarskimi poslopji in mlinom ob podružnični cerkvi sv. Janeza Krstnika, ki je bila v tistem času na novo pozidana. V tridesetih letih 19. stoletja je bila domačija temeljito prezidana, konec stoletja pa še dodatno povečana z novimi gospodarskimi poslopji. V svoji zgodovini je doživela kmetija številne vzpone in padce, v novem tisočletju pa je zasijala v povsem novem sijaju: tu je sedaj nova gostilna, hotel in restavracija »Dvor Jezeršek - Brnik 1768«.

V sestavku podajamo 400-letno zgodovino te domačije, tako z rodoslovnega, kakor tudi z gospodarskega vidika.

Rodoslovni vidik

Prva generacija

Hočevarjevi so se na Brniku naselili okrog leta 1600. Adam Hočevar (1600-1670) je po ohranjenih matičnih knjigah najstarejši prednik rodbine Hočevar na Zgornjem Brniku. Okoli leta 1630 se je poročil s Špelo in v zakonu se jima je rodilo vsaj pet sinov.¹

1. Adam Hočevar, * ~ 1600

= ~ 1630

Špela _____, * ~ 1605

Otroci:

i. Matej, * 6. 9. 1636 na Zg. Brniku

ii. Matija, * 11. 2. 1639 na Zg. Brniku

2a. iii. Urban, * 10. 5. 1642 na Zg. Brniku,
† 10. 1. 1719 na Zg. Brniku

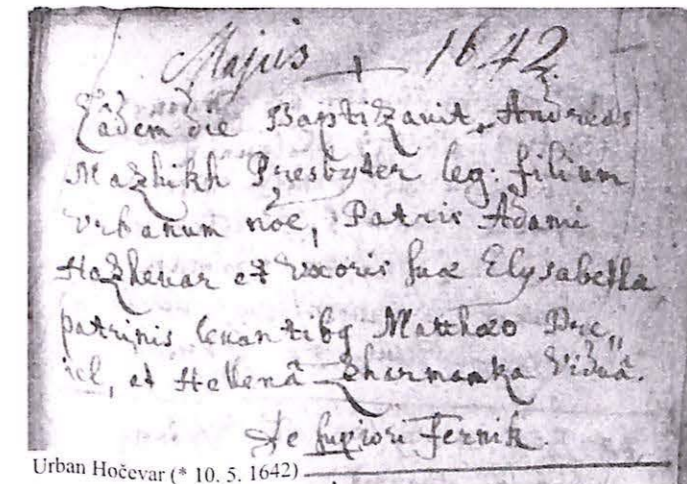
2b. iv. Adam, * 7. 1. 1646 na Zg. Brniku

2c. v. Tilen, * 1. 9. 1651 na Zg. Brniku,
† 31. 8. 1701 na Zg. Brniku

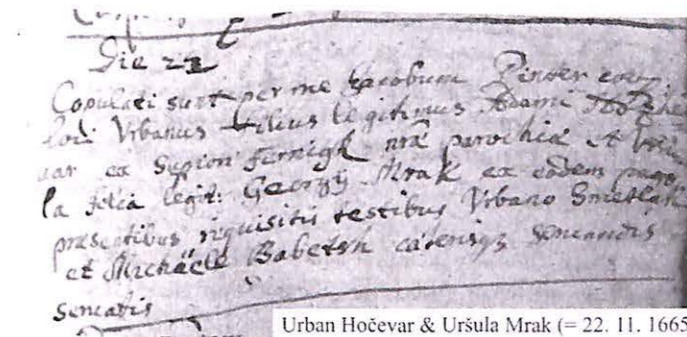
Druga generacija

Urban (1642-1719), naslednji gospodar, je bil eden izmed petih znanih Adamovih sinov. Krščen je bil 10. 5. 1642 (in se je verjetno tega dne tudi rodil). Kot piše v krstni knjigi, ga je krstil prezbiter Andrej Maček; krstna botra sta bila Matej Prejel in vdova, Helena Čarman.² Urban se je poročil v soboto, 22. 11. 1665 v župniji Cerklje

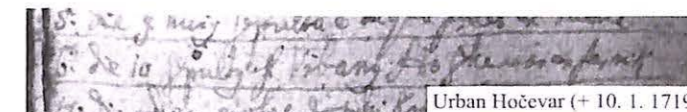
z Uršulo, hčerko Jurija Mraka z Zgornjega Brnika. Poročil ju je kaplan Jakob Pinter, priči pa sta bila Urban Smetlak in Mihael Babič.³ Urbanu in Uršuli se je rodilo šest otrok, štirje sinovi in dve hčeri. Urban je umrl 10. 1. 1719, v 77. letu starosti.⁴



Urban Hočevar (* 10. 5. 1642)



Urban Hočevar & Uršula Mrak (= 22. 11. 1665)



Urban Hočevar (+ 10. 1. 1719)

Za 17. stoletje je večina matičnih knjig župnije Cerklje na Gorenjskem močno poškodovana in uporabnikom nedostopna. Leta 2006 so bile vse poškodovane matične knjige z donatorstvom g. Francija Jezerška mikrofilmene. Kljub mestoma slabi berljivosti nam je uspelo sestaviti rodoslovno sliko Hočevarjev z Zgornjega Brnika za drugo polovico 17. stoletja. Poleg že omenjenega Urbana, sta si družini ustvarila tudi njegova mlajša brata Adam in Tilen.

2a. Urban Hočevar, * 10. 5. 1642 na Zg. Brniku,
† 10. 1. 1719 na Zg. Brniku

= 22. 11. 1665 v Cerkljah na Gorenjskem

Uršula Mrak, hči Jurija, * ~ 1645 na Zg. Brniku

Otroci:

i. Jakob, * 24. 7. 1666 na Zg. Brniku

3. ii. Jurij, * 26. 3. 1668 na Zg. Brniku,
† 2. 5. 1730 na Zg. Brniku

iii. Štefan, * 25. 12. 1671 na Zg. Brniku,
† 18. 1. 1733 na Zg. Brniku

iv. Uršula, * 17. 2. 1674 na Zg. Brniku,
† 21. 2. 1674 na Zg. Brniku

- v. Gregor, * 28. 2. 1676 na Zg. Brniku
= 1. 2. 1699 v Cerkljah na Gorenjskem
Eva Dolenc, hči Gregorja
vi. Marija, * 21. 3. 1681 na Zg. Brniku

2b. Adam Hočevar, * 7. 1. 1646 na Zg. Brniku
= 12. 2. 1669 v Cerkljah na Gorenjskem
Uršula Rogel, hči Lenarta
Otroci:
i. Jožef, * 15. 3. 1679 na Zg. Brniku

2c. Tilen Hočevar, * 1. 9. 1651 na Zg. Brniku,
† 31. 8. 1701 na Zg. Brniku
= 16. 2. 1676 v Cerkljah na Gorenjskem
Marjeta Kočnik, hči Andreja,
† 7. 6. 1699 na Zg. Brniku

- Otroci:
i. Tomaž, * 14. 12. 1676 na Zg. Brniku
ii. Eva, * 22. 12. 1678 na Zg. Brniku
iii. Magdalena, * 17. 7. 1681 na Zg. Brniku
iv. Jera, * 16. 2. 1684 na Zg. Brniku
v. Valentin, * 13. 1. 1687 na Zg. Brniku
vi. Tilen, * 31. 8. 1690 na Zg. Brniku
vii. Marija, * 4. 8. 1695 na Zg. Brniku

Tretja generacija

Jurij (1668–1730) je bil Urbanov drugi sin. Krščen je bil 26. 3. 1668 (in se je verjetno tega dne tudi rodil). Kot piše v krstni knjigi, ga je krstil domači kaplan Matej Sajovič, krstna botra pa sta bila Gregor Jekle in Neža Režek.⁵ Jurij je bil poročen s Heleno (kraja in datuma poroke žal še nismo odkrili); v zakonu se jima je rodilo 12 otrok, osem sinov in štiri hčere. V 63. letu starosti, 2. 5. 1730, se je oče Jurij smrtno ponesrečil (verjetno pri kakšnem kmečkem opravilu).⁶

On ob hunc Baptizatus est Georgius filius
y. Valant Hočevar et Katala Conuon
leuantibz Gregorijus Jekle et Agneta Režek
ex superi. Hieronymi et Math. Sauerbach
Cory bar.

Jurij Hočevar (* 26. 3. 1668)

430
2. hunc sepultus est Georgius Hatschevar
occisus. et in instanti myriose mortis obitus
suo obannorū circiter. ex superi. Hieron.

Jurij Hočevar (+ 2. 5. 1730)

3. **Jurij Hočevar**, * 26. 3. 1668 na Zg. Brniku, † 2. 5. 1730 na Zg. Brniku
= ~ 1700

Helena _____, * ~ 1674, † 30. 10. 1754 na Zg. Brniku

- Otroci:
i. Luka, * 4. 10. 1702 na Zg. Brniku
ii. Helena, * 12. 5. 1704 na Zg. Brniku
iii. Marina, * 3. 1. 1706 na Zg. Brniku
iv. Simon, * 13. 10. 1707 na Zg. Brniku

- v. Tomaž, * 13. 11. 1708 na Zg. Brniku,
† ~ 1709 na Zg. Brniku
vi. Tomaž, * 9. 12. 1710 na Zg. Brniku,
† 30. 5. 1775 na Zg. Brniku 11
vii. Gašper, * 6. 1. 1713 na Zg. Brniku
viii. Mihael, * ~ 1714 na Zg. Brniku
= 21. 2. 1751 v Komendi
Marjeta Jerovšek, hči Luke in Eve roj. Šimnovec,
* 2. 6. 1712 v Bregu pri Komendi
ix. Ana, * 17. 7. 1716 na Zg. Brniku
x. Anton, * 1. 1. 1718 na Zg. Brniku,
† 1. 3. 1748 na Zg. Brniku
= 10. 2. 1748
4. xi. **Simon**, * 20. 10. 1719 na Zg. Brniku,
† 31. 12. 1791 na Zg. Brniku 11

Četrta generacija

Simon (1719–1791) je bil najmlajši sin Jurija Hočevarja. Krščen je bil 10. 10. 1719 (in se je verjetno tega dne tudi rodil). Kot piše v krstni knjigi, ga je krstil kaplan Jakob Vidmar, krstna botra pa sta bila Boštjan Režek in Uršula Čarman.⁷ Kot je že bilo povedano, se je Simonov oče Jurij smrtno ponesrečil leta 1730; takrat je bilo Simonu le dobrih 10 let. Mati Helena si je morala kar dolgo prizadevati, da bi poročila svoja sinova Mihaela in Simona. Do zanimive dvojne poroke je prišlo 21. 2. 1751 v župnijski cerkvi sv. Petra v Komendi.⁸ Apostolski protonotar in na novo umeščeni komendski župnik Peter Pavel Glavar je namreč tega dne poročil omenjena Helenina sinova s hčerama Luke Jerovška. Mihael, kateremu je bil priča brat Gašper, je oženil Marjeto, Simon pa Marijo. Simon in Marija sta imela dva sinova in eno hčer. Starejši sin Luka je umrl samski, star šele 16 let, mlajši Jernej pa je prevzel domačijo. Mati Marija je umrla leta 1788, oče Simon pa za astmo (*Assma*) na silvestrovo leta 1791.⁹

Ita cum baptizatus est Simon leg. fil.
georgij Hočevar et eius con. Helena
Johannina patris Marjary Režek et
Ursula Čarman huc. p. me qm Jurij
ex superi. Hieron.

Simon Hočevar (* 10. 10. 1719)

Simon Hočevar & Marija Jerovšek (= 21. 2. 1751)
17. Simon fil. legit. def. Georgij Hatschevar, et Helena / nata
Leningum in Superiori Fermis, hirs. Anton. Paschic
cum sponsa Marjary fil. legit. Luca Jerovschek, et def. Eva / na
ta hanc. Simonus in Vokla, conjugum in Bregu - Denunciat
9. 17. 11. Teb. - Copulatus 21. Feb. per me proton. Coop. ten teste
Jacobo Balth. Hochstricino.

Simon Hočevar (+ 31. 12. 1791)

Von der Offic. G. K. Kapl.

Monat und Tag	Sanctio. Ort	Namen des Gestorbenen	Religion	Alter	Krankheit und Todesart
December					
10.	Or. Cerklj.	Georgij Hočevar	1.	10.	Agrippa
19.	25. Cerklj. Uršula	Uršula Čarman	1.	15.	Melancholia
31.	11. Breg. Simon	Simon Hočevar	1.	72.	Assma

4. **Simon Hočevar**, * 20. 10. 1719 na Zg. Brniku,
† 31. 12. 1791 na Zg. Brniku 11
= 21. 02. 1751 v Komendi

Marija Jerovšek, hči Luke in Eve roj. Šimnovec,
* ~ 1722 v Bregu pri Komendi,
† 11. 7. 1788 na Zg. Brniku 11

Otroci:

- i. Luka, * 3. 10. 1755 na Zg. Brniku,
† 19. 6. 1771 na Zg. Brniku 11
5. ii. **Jernej**, * 1. 8. 1759 na Zg. Brniku,
† 25. 11. 1807 na Zg. Brniku 10
iii. Marija, * 26. 11. 1763 na Zg. Brniku

Peta generacija

Jernej (1759–1807), drugorojeni Simonov sin, se je rodil 1. avgusta 1759 ob 10. uri dopoldan in je bil istega dne tudi krščen. Kot piše v krstni knjigi, ga je krstil kaplan Matija Verlinšek, krstna botra pa sta bila Matej Mazovnik in Uršula Čarman.¹⁰ Jernej se je 31. 1. 1785 poročil z Nežo, hčerko Luke Repnika iz Lahovč. Poročni priči sta bila kmeta Janez Pušavec in Anton Petrič; poročil ju je kaplan Jožef Petrič.¹¹ V zakonu so se jima rodili štirje otroci in prvorojenec Matija je postal kasnejši gospodar na Hočevarjevi domačiji. Jernej Hočevar je umrl 25. 11. 1807 v 49. letu starosti zaradi shiranosti (*Abzöhrung*); pokopal ga je kaplan Matej Puhar.¹² Žena Neža je moža preživela kar za 28 let in je umrla v 77. letu starosti, 8. 9. 1835.¹³

Jernej Hočevar (* 1. 8. 1759)

1. Bartholomaeus Simonis Hatschevar,
et Mijsa Conjug. fil. leg. naty hodie
hora 10. mane in fundo Michaelstette
Cavantiq. Matheo et Mijsa Conjug. et
Ursula Luca Čarman uxore captus
est a Matheo Verlinshkegh Capl.
Ex Petriq. iussu.

Jernej Hočevar & Neža Repnik (= 31. 1. 1785)

Trauungsbuch

1785	Bräutigam	Bräut.	Beistände
31. 1.	Bartholomaeus Simonis Hatschevar	Neža Repnik	Matheo Verlinšek, Ursula Čarman, Mijsa Conjug.

Datum und Tag	Stadt, Markt, oder Ort	Alter	Namen des Verstorbenen
1807			
Rechnung 1785	Matheo	9	Simon Hočevar
1785	Matheo	2	Anton Mazovnik
1785	Matheo	15	Ursula Čarman
20. 11.	Matheo	15	Jernej Hočevar
25. 11.	Matheo	10	Neža Repnik

Religion	Erbschaft	Lebensjahre	Krankheit und Todesart
1	1	46	Abzöhrung
1	1	2	Matheo
1	1	1/2	Matheo
1	1	20	Matheo
1	1	49	Abzöhrung

5. **Jernej Hočevar**, * 1. 8. 1759 na Zg. Brniku,
† 25. 11. 1807 na Zg. Brniku 10

= 31. 1. 1785 v Cerkljah na Gorenjskem

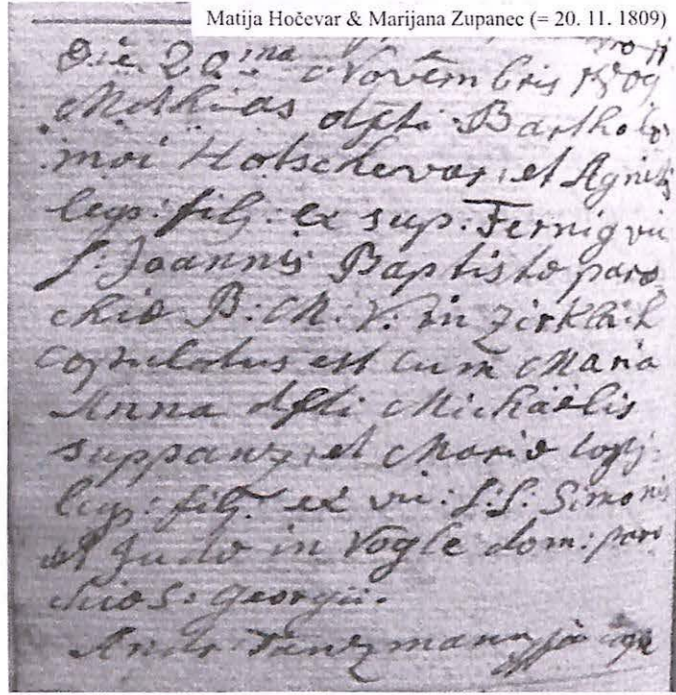
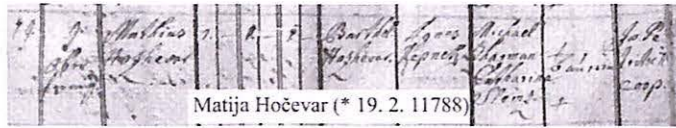
Neža Repnik, hči Luke in Marije roj. _____, * 15. 12. 1758
v Lahovčah, † 8. 9. 1835 na Zg. Brniku 10

Otroci:

6. i. **Matija**, * 19. 2. 1788 na Zg. Brniku 9,
† 4. 4. 1833 na Zg. Brniku 10
ii. Marija, * 3. 9. 1791 na Zg. Brniku 11
iii. Katarina, * 4. 11. 1794 na Zg. Brniku 11,
† 28. 1. 1798 na Zg. Brniku 11
iv. Luka, * 10. 10. 1797 na Zg. Brniku 11,
† 1. 8. 1799 na Zg. Brniku 11

Šesta generacija

Matija (1788–1833), Jernejev prvorojenec je bil krščen 19. 2. 1788 (in se je verjetno tega dne tudi rodil). Krstna botra sta bila Mihael Čarman in Katarina Slemc; krstil pa ga je kaplan Jožef Petrič.¹⁴ Matija se je 20. 11. 1809 v Šenčurju poročil z Marijano, hčerko Mihaela Zupanca iz Vokla; poročil ju je kaplan Andrej Tancman.¹⁵ Matija in Marija sta imela pet otrok, tri hčere in dva sinova. Matija je umrl v 46. letu, 4. 5. 1833, zaradi ciroze jeter (*Leberverhärtung*);¹⁶ žena Marija je umrla 45 let kasneje, 28. 8. 1878 v 89. letu starosti.¹⁷ Kot bomo videli kasneje, je preživela celo svojo snaho, tj. ženo mlajšega sina Matija Hočevarja, ki je prevzel domačijo.



Matija Hočevar (* 4. 5. 1833)

Satz, Monat und Tag		Stadt, Markt, Dorf	Haus No.	N a m e n	Religion
1833		Dorf	No.	Verheiratheten.	Stöße
April	23	Staufwand	10	Simon Wilm Bar Biffen	1
Mai	1	Fogerte	6	Sigis Pfeifer Lachman	1
4		Luchlach	40	Valentin Dolnar Göllner Bf.	1
4		Staufwand	10	Mattias Harbner Göllner	1

Geburts		Alter	Krankheit	Verleben	N a m e n
Wochentag	Monat	Alter	Art	Ort	Einsegnenbeprichter
1	—	36	Machung	Widow	Bartha Gauer Poggen
1	—	18	Einsegnen	1	Bartha Gauer Poggen
1	—	9	Einsegnen	1	Bartha Gauer Poggen
1	—	40	Einsegnen	1	Bartha Gauer Poggen

6. Matija Hočevar, * 19. 2. 1788 na Zg. Brniku 9, † 4. 4. 1833 na Zg. Brniku 10
= 20. 11. 1809 v Šenčurju pri Kranju
Marijana Zupanec, hči Mihaela in Marije roj. _____
* 20. 5. 1790 v Vogljah, † 28. 8. 1878 na Zg. Brniku 10
- Otroci:
- Marija, * 15. 10. 1810 na Zg. Brniku 11 = 1845
Janez Močnik, * na Zg. Brniku 67
 - Mihael, * 3. 10. 1812 na Zg. Brniku 11, † 16. 8. 1886 na Zg. Brniku 10
 - Marjana, * 15. 9. 1815 na Zg. Brniku 11, † 8. 12. 1815 na Zg. Brniku 11
7. iv. Matija, * 10. 3. 1817 na Zg. Brniku 11, † 24. 6. 1894 na Zg. Brniku 10
v. Marjana, * 29. 12. 1818 na Zg. Brniku 11 = ?
Jožef Gašpirc, * v Dvorjeh 3

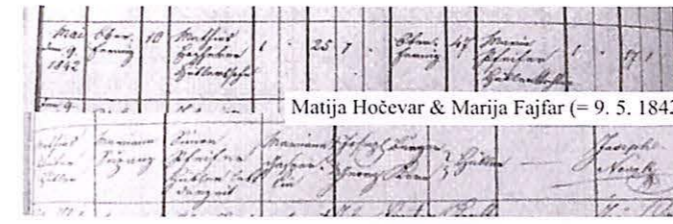
Sedma generacija

Matija (1817–1894), sin Matije Hočevarja je bil krščen 10. 3. 1817; krstna botra sta bila Luka Slemc in Marija Čarman, krstil pa ga je Blaž Lipovec.¹⁸ Petindvajsetletni Matija se je 9. 5. 1842 poročil s sedemnajsetletno Marijo, hčerko kmeta Simona Fajfarja in Marjane, roj. Gašperlin z Zgornjega Brnika 47. Poročni priči sta bila kmeta Jožef Burgar in Jurij Kern; poročil pa ju je župnik Jožef Novak.¹⁹ V zakonu se je Matiji in Mariji rodilo kar 15 otrok, a jih devet ni preživel otroštva. To, v drugi polovici 19. stoletja premožno kmečko družino popisujeta tudi oba ohranjena zapisnika duš (*Status animarum*) za vas Zgornji Brnik.²⁰

Satz	Monat und Tag	Dorf	Haus No.	Namen des Zuhflings.	Religion	Beisitzer
1	10	Staufwand	10	Marijana	1	1
1	10	Staufwand	10	Mattias	1	1

Vater		Mutter		Patron		Der
Namen	Ort	Namen	Ort	Namen	Ort	Beisitzer
Johann	Staufwand	Marijana	Staufwand	Simon	Staufwand	1
Mattias	Staufwand	Marijana	Staufwand	Simon	Staufwand	1

Matija Hočevar (* 10. 3. 1817)



V starejšem zapisniku sta popisana še Matijeva starša, Matija st. in Marijana roj. Zupanec ter njegovi sestri Marija in Marijana, v mlajšem zapisniku pa je že dodana tudi družina Matijevega sina Jakoba, novega gospodarja pri Hočevarju in njegove žene Kristine roj. Sadnikar.

Nomen loci, seu Vicinitatis		Nomen vulgare, et Numerus Domus		An commemorati in Fidei?		ADNOTATIO
Singularum habitantium	Nativitatis	1	2	3	4	
Matija Hočevar	10. 3. 1817					
Marija Fajfar	9. 5. 1842					

Zapisnik duš 1768-1903

Nomen loci, seu Vicinitatis		Nomen vulgare, et Numerus Domus		An commemorati in Fidei?		ADNOTATIO
Singularum habitantium	Nativitatis	1	2	3	4	
Matija Hočevar	10. 3. 1817					
Marija Fajfar	9. 5. 1842					

Zapisnik duš 1813-1947

Matijeva žena Marija roj. Fajfar je umrla 26. 8. 1871 zaradi zalitja pljuč (*Hydrothorax*) v dopolnjenem 46. letu starosti.²¹ Matija se je nato leta 1884, v starosti 67 let, drugič poročil z Marijo Povšnar iz Preddvora. Matija je umrl 24. 6. 1894 v 78. letu starosti.²²

7. Matija Hočevar, * 10. 3. 1817 na Zg. Brniku 11, † 24. 6. 1894 na Zg. Brniku 10
1. = 19. 5. 1842 v Cerkljah na Gorenjskem
Marija Fajfar, hči Simon in Marjane roj. Gašperlin, * 14. 8. 1825 na Zg. Brniku 47, † 26. 8. 1871 na Zg. Brniku 10
- Otroci:
- Andrej, * 9. 11. 1843 na Zg. Brniku 10, † 16. 6. 1856 na Zg. Brniku 10
 - Janez, * 3. 5. 1845 na Zg. Brniku 10, † 16. 10. 1845 na Zg. Brniku 10
 - Aleš, * 14. 7. 1846 na Zg. Brniku 10, † 18. 7. 1846 na Zg. Brniku 10
 - Janez, * 6. 7. 1847 na Zg. Brniku 10, † 16. 9. 1847 na Zg. Brniku 10
 - Janez, * 20. 12. 1848 na Zg. Brniku 10
 - Matija, * 9. 3. 1851 na Zg. Brniku 10, † 1. 6. 1851 na Zg. Brniku 10
 - Franc, * 4. 3. 1852 na Zg. Brniku 10, † 24. 6. 1852 na Zg. Brniku 10
 - viii. Jakob, * 18. 7. 1853 na Zg. Brniku 10, † 1. 9. 1939 na Vrhniki 96
 - Marija, * 17. 6. 1856 na Zg. Brniku 10, † 6. 7. 1856 na Zg. Brniku 10
 - Franciška, * 8. 9. 1857 na Zg. Brniku 10 = ?
Lovrenc Gašperlin, sin Urbana in Marije roj. Bučar, * 8. 8. 1840 v Pšenični Polici 14
 - Jožef, * 16. 3. 1860 na Zg. Brniku 10, † 17. 5. 1860 na Zg. Brniku 10
 - Marjana, * 13. 10. 1861 na Zg. Brniku 10 = ?
Alojz Ogrinec, * v Podgorju pri Kamniku
 - Andrej, * 2. 11. 1864 na Zg. Brniku 10
 - Marija, * 31. 7. 1867 na Zg. Brniku 10 = ?
Barle, * v Cerkljah na Gorenjskem 5
 - Ivanka, * 20. 3. 1871 na Zg. Brniku 10, † 20. 9. 1871 na Zg. Brniku 10
2. = 1884 v Preddvoru
Marija Povšnar, * 30. 10. 1839 v Preddvoru, † 5. 11. 1922 na Zg. Brniku 10

Osma generacija

Jakob (1853–1939), Matijev sin, se je rodil 18. 7. 1853 in je bil naslednjega dne tudi krščen; krstna botra sta bila Janez Slemc in Neža Ropotar, krstil pa ga je župnik Franc Arher.²³ Jakob (imenovan tudi Radoslav) se je izšolal za farmacevta (lekarnarja). V letih 1890 do 1905 je bil blagajnik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Cerkljah. Na Vrhniki hiš. štev. 96 je imel lekarno »Pri angelu varuhu« (Zum Schutzengel). V 42. letu starosti, 4. februarja 1895, se je pri Sv. Petru v Ljubljani poročil s Kristino Sadnikar. Kristina se je rodila 8. maja 1860 v Sv. Petra predmestju hiš. štev. 2 v Ljubljani očetu Valentinu Sadnikarju in materi Ivani (Johani), rojeni Wohlmut. Oče Valentin je bil ljubljanski pasar, ki je za cerkvene potrebe popravljaj tudi starejše pasarske izdelke. Kristinin mlajši brat je bil dr. Josip Nikolaj Sadnikar (* 5. 12. 1863 v Ljubljani, † 4. 11. 1952 v Kamniku), ki je končal študij veterine na Dunaju in je bil navdušen zbiratelj starin in umetnin.

Jakobu in Kristini so se rodili trije sinovi Stanislav, Radoslav in Božidar ter hči Marija (Marinka). Najmlajši sin Božidar je umrl star še ne tri mesece, starejša pa sta šla po očetovih stopinjah: Stanislav (Slavko) je imel lekarno na Vrhniki, Radoslav (Slavček) pa v Šiški. Mati Kristina je umrla 9. 12. 1936, oče Jakob pa 1. 9. 1939. Po Jakobu je posestvo prevzela hčerka Marija.

Geburts- und Tauf-Buch.										
Jahr 1853		Geburtsort des Täuflings	Haus-Nr.	Namen des Täuflings	Religion		Beruf		Mutter	Vater
Monat und Tag der Geburt	Monat und Tag der Taufe				Katholik	Evangelik	Handwerk	Landw.		
1853	17. 7.	Ljubovitz	48	Anna / Maria	/	/	/	/	Jakob Hočevár	(* 18. 7. 1853)

Mutter		Vater		Die bestehende Ehe	Unterschrift des Vaters
Name, Name und Stand der Mutter	Name und Familienname der Mutter	Name und Stand des Vaters	Name und Stand des Vaters		
Anna Hočevár	Maria Hočevár	Maria Hočevár	Jakob Hočevár		

8. **Jakob Hočevár**, * 18. 7. 1853 na Zg. Brniku 10, † 1. 9. 1939 na Vrhniki 96
= 4. 2. 1895 v Ljubljani pri Sv. Petru
Kristina Sadnikar, hči Valentina in Ivane roj. Wohlmut, * 8. 5. 1860 v Sv. Petra predmestju 2, † 9. 12. 1936 v Ljubljani
- Otroci:
- Stanislav Jakob Francišek, * 11. 11. 1895 na Zg. Brniku 10, † 4. 9. 1982 na Jesenicah
1. = 10. 2. 1923
2. = 19. 11. 1939
 - Radoslav Matija Jakob Valentin, * 11. 6. 1897 na Zg. Brniku 10, † 16. 2. 1969 v Ljubljani
= 21. 5. 1927
 - Božidar Jožef Marija, * 13. 1. 1899 na Zg. Brniku 10, † 18. 4. 1899 na Zg. Brniku 10
 - Marija Ana Kristina**, * 17. 8. 1902 na Zg. Brniku 10, † 7. 2. 1984 v Ljubljani

Deveta generacija

Marija Ana Kristina, Jakobova hči, se je rodila 17. 8. 1902 in je bila krščena štiri dni kasneje, 21. 8.²⁴ Marija (Marinka) se je 26. 4. 1923 na Vrhniki poročila s Tržačanom Antonom Andrejčičem. Imela sta sina Igorja. Po smrti moža Antona leta 1964, se je 66-letna Marija 15. 2. 1969 v Kranju drugič poročila z Ludvikom Faturjem. Mož Ludvik je umrl dobrih pet let kasneje, 20. 12. 1974, Marija pa še 10 let kasneje, 7. 2. 1984.

Rojstna in										
Leta 1902		Rojstni kraj krščenca	Hrana	Ime krščenca	Vera	Spol	Šola	Baptizirani	Baptizirani	Baptizirani
Mesec in dan rojstva	Mesec in dan krsta									
1902	17. 8.	Zgornji Brnik	10	Marija	/	/	/	/	/	/

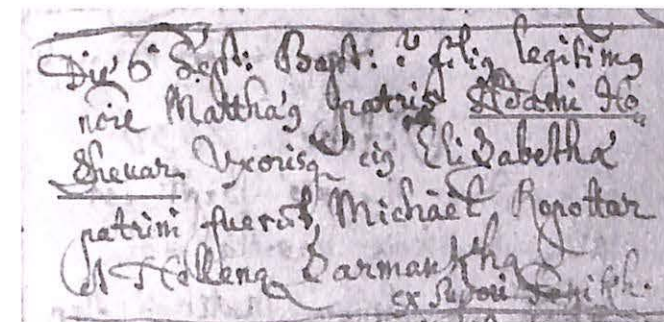
9. **Marija Ana Kristina Hočevár**, * 17. 8. 1902 na Zg. Brniku 10, † 7. 2. 1984 v Ljubljani
1. = 26. 4. 1923 na Vrhniki
Mihael Andrej Andrejčič, sin Franca in Marije roj. Klinton, * 1882 v Trstu, † 1964
- Otroci:
- Igor, * 2. 3. 1924, † 4. 7. 1982
= ~ 1950
Marija Hrehorič, hči Franca in Terezije roj. Jaklič, * 23. 11. 1921 v Metliki
2. = 15. 2. 1969 v Kranju
Ludvik Fatur, sin Ludvika in Marije roj. _____, * 24. 3. 1903 na Dunaju, † 20. 12. 1974 na Zg. Brniku 63

Gospodarski vidik

Prvotna Hočevarjeva domačija je stala v predelu vasi, ki ji domačini pravijo »Gornj konc«. Kmetija je bila podložna samostanu dominikank v Velesovem.²⁵ Že ob ustanovitvi samostana, nekaj dni pred 11. decembrom 1238,²⁶ je Marjeta, hčerka pokojnega Henrika, brata mengeškega župnika Werjanda, dala samostanu tudi štiri kmetije na Brniku (*sosor Margareta ibidem deo famulus dedit ecclesiae monasterio quatuor mansos apud Perneke*). Z leti si je samostan na Zgornjem Brniku pridobil še nekaj kmetij, tako da jih je bilo leta 1458 (po edinem ohranjenem velesovskem urbarju)²⁷ že sedem. Zapis v urbarju je skop in navaja naslednje kmetije oz. kmete, ki so bili na njih nasajeni: Jakob, sin Konrada (*Jacob Conradts Sun*), Jakob Grlica (*Jacob Gerlicza*), Svetec (*Swetecz*), Mohor Sokavič (*Mohor Sokauitsch*), Černe (*Tscherne*), Javornik (*Yavornigk*) in Kukec (*Kukecz*).

Za sredino 15. stoletja tako ni nikakršnih dokazov, da bi na Zgornjem Brniku med velesovskimi podložniki živel kmet s priimkom Hočevár. Na prehodu iz 16. v 17. stoletje pa tu že lahko zasledimo prve Hočevarje, in sicer kmeta Adama Hočevarja. V najstarejši krstni knjigi župnije Cerklje na Gorenjskem je 6. septembra 1636 vpisan krst Mateja, sina Adama in Elizabete (Špele) Hočevár z Zgornjega Brnika.

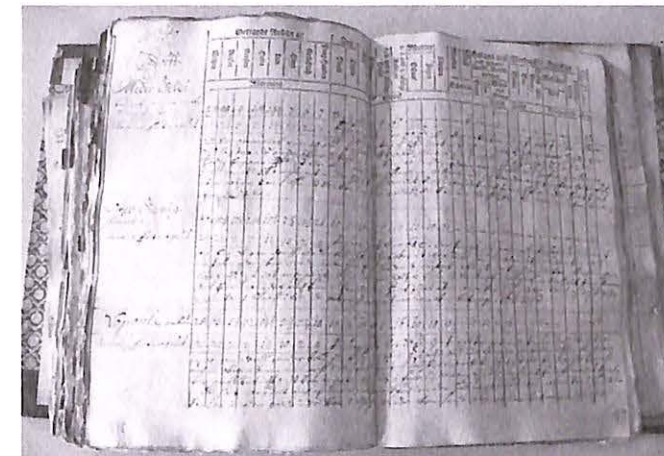
Natančnejšo lokacijo prvotne domačije (Zgornji Brnik hišna številka 68 nato 60) nam razkrije mapa franciscjskega katastra iz leta 1826. Takrat je bila nova Hočevarjeva domačija že drugje, stara pa je od konca 18. stoletja služila le še kot kajža, v naslednjem stoletju pa je celo opustela.



Najstarejša ohranjena krstna matična knjiga župnije Cerklje na Gorenjskem (1635–1643) z vpisom krsta Mateja Hočevarja dne 6. 9. 1636.

Terezijanski kataster

Najstarejšo sliko o velikosti Hočevarjeve kmetije si lahko ustvarimo na osnovi terezijanskega katastra. To je popisa nosilcev pravnih pravic do zemlje, ki prikazuje uporabo zemljišč v okviru štirih katastrskih kultur (njiv, vrtov, travnikov in gozda), dalje napovedi dohodka ter podložniških obveznosti. Katastrski operat je bil izdelan v letih 1748–1756.



Terezijanski kataster ženskega dominikanskega samostana v Velesovem, kjer so popisane kmetije samostanskih podložnikov na Zgornjem Brniku (Ober Fernig).

Za Velesovo so bile kmečke ali rustikalne napovedi (*Bekanntnuss Tabellen*) izdelane 12. decembra 1750. Zanimivo, da se kot gospodar na kmetiji Hočevár še vedno navaja Jurij, čeprav je bil takrat že 20 let pokojni.

Ime kmetije	Velikost	Podložnik
Marija Hočevár	1,5 grunta	Jurij Hočevár
...

Popis kmetije Jurija Hočevarja v velikosti 1,5 grunta v terezijanskem katastru iz leta 1750.

Hočevarjeva kmetija je bila velikosti 1,5 grunta; en grunt je bil podložen samostanu Velesovo, pol grunta pa takrat gospostvu Kamnik (kasneje Strmol);²⁸ poleg velikosti kmetije so v terezijanskem katastru navedene tudi obveznosti te kmetije.²⁹

NJIVE	število	zravnanih mernikov posevka ozimne rži	pridelek strnišne ajde v mernikih
samostan Velesovo	25	58,5	8
gospostvo Kamnik	7	20	-
skupaj	32	78,5	8

TRAVNIKI	število	dvovprežnih voz sena	enovprežnih voz sena
samostan Velesovo	2	3	1,5

GOZDOVI	število	vrednost v denarju
samostan Velesovo	6	10 goldinarjev 40 krajcarjev

PRAVDA	število	vrsta
činžno žito	2	mernika ovsa
mala pravda	9	kokoši in 1,5 pustnega petelina

DESETINA	število	vrsta
žitna	župniku v Cerkljah, razen od njive pri »Petričevemu znamnu«	ki gre samostanu v Velesovem
od prirastka živine	župniku v Cerkljah, in sicer 5 čehulj lanu in 0,5 kokoši	

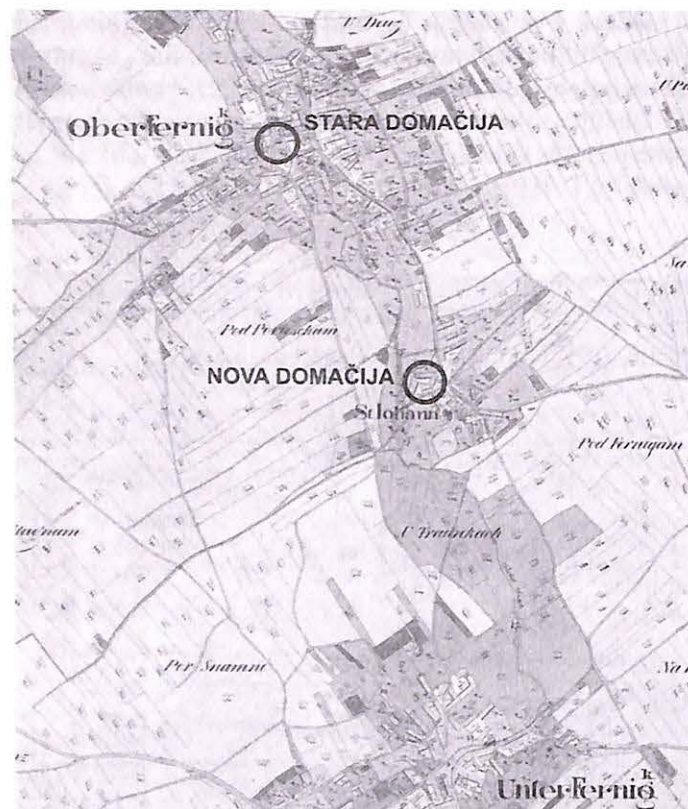
TLAKA	število	vrsta
	se odsluži v naravi, od 0,5 grunta gre župniku v Cerkljah	

ODVETŠČINA	število	vrsta
gospostvu Jabilje	3	mernike ovsa
samostanu Velesovo	3,5	mernike ovsa

BERA	število	vrsta
župniku v Cerkljah	10,5	krajcarjev
kaplanu v Cerkljah	2	mernika soržice in 2 sira
mežnarju na Zgornjem Brniku	1 mernik soržice, 1/4 mernika prosa, 1 mernik ajde, 2 sira, 3 hlebce kruha, 6 jajc in 1,5 klobase	

Leta 1751 se je Simon, sin pokojnega Jurija, poročil in dejansko prevzel kmetijo.

Ko je leta 1754 umrla še mati Helena, je Simon začel razmišljati o gradnji nove domačije na »Spodnjem koncu« ob podružnični cerkvi sv. Janeza Krstnika, ki je bila v tistem času (1743) na novo pozidana.



Lokaciji stare in nove Hočevarjeve domačije. (ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, L345A05 in L308A01; obe mapi sta računalniško združeni v eno).

Jožefinski kataster

Cesarja Jožefa II. je leta 1785 odredil izvedbo nove katastrske izmere z uvedbo katastrskih občin, kot temeljnih enot, v okviru katerih se je izvršil popis, izmera zemljišč in napoved donosa zemljišča. V posestnem listu je bilo zajeto stanje nepremičnin posameznega posestnika. Vpisi parcel v posestnem listu so zajeti po katastrskih kulturah. Parcele so v posestnem listu navedene po vrstnem redu ledin. Izmere so bile zaključene šele meseca februarja 1789, katastrski operat pa je bil v uporabi le od novembra 1789 do konca aprila 1790.

Hočevarjeva kmetija je bila velikosti 1,5 grunta in je imela večino parcel na Zgornjem Brniku, nekaj njiv pa je bilo tudi na Spodnjem Brniku.³⁰

Simon Hočevar, Jožefinski kataster 1787 **1,5 grunta**

NJIVE

Zgornji Brnik	27 oralov 152 klafter
Spodnji Brnik	1522 ² / ₆ klafter
skupaj	28 oralov 450 ² / ₆ klafter

TRAVNIKI IN VRTOVI

Zgornji Brnik	11 oralov 205 ⁵ / ₆ klafter
---------------	---

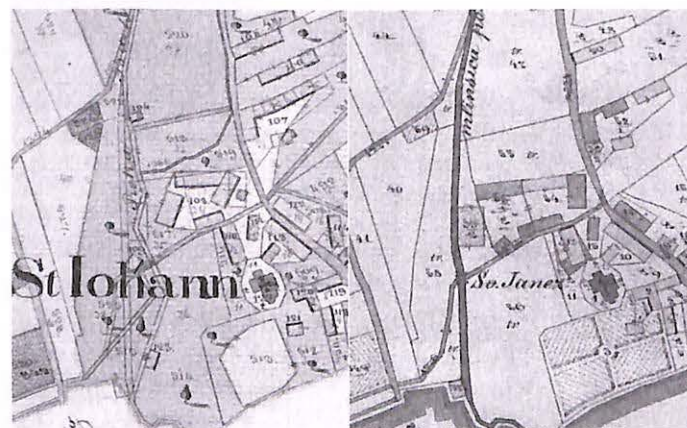
GOZDOVI

Zgornji Brnik	9 oralov 236 ⁴ / ₆ klafter
---------------	--

SKUPAJ 48 oralov 892 ⁵/₆ klafter, kar je 27 ha 930 a

Popis kmetije Simona Hočevarja v nabornem gospostvu Velesovo v jožefinskem katastru iz leta 1787.

Nova Hočevarjeva domačija je najprej, do okr. 1810, nosila hiš. št. 11, nato dolgo časa 10 in danes 63.



Levo: domačija leta 1825 (ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, L345A05, detajl). Desno: domačija leta 1868 (ARS, AS 181, Reambulančni kataster za Kranjsko, L345C06, detajl).

Sredi 19. stoletja, morda že leta 1838, je bila domačija temeljito preurejena, reguliran pa je bil tudi potok Reka ter prestavljen mlin.

Hočevarji v franciscejskem katastrskem operatu iz 1825. (ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, L177, šk. 52).

Sredi 19. stoletja sta na Zgornjem Brniku živila dva pomembna kmeta z enakim imenom Matija Hočevar.³¹ »Naš« Matija je gospodaril pri Hočevarju na hiš. št. 10 in 60, drugi Matija Hočevar (po rodu iz Spodnjega Brnika) pa pri Lužovcu na hiš. št. 53 in 94.

Po franciscejskem katastru je bila velikost kmetije Matije Hočevarja leta 1825 naslednja:

Matija Hočevar, Franciscejski kataster 1825 **1,5 grunta**

Zgornji Brnik 10

OBJEKTI

št.	opis	oralov	klafter
108	3 gospodarska poslopja z dvoriščem	—	485
109	gospodarsko poslopje	—	21
115	gospodarsko poslopje	—	24
123	mlin	—	21
	Skupaj objekti	—	551

ZEMLJIŠČA

parc. št.	kultura	oralov	klafter
7	travnik	2	680

št.	opis	oralov	klafter
8	pašnik z drevjem	—	1.317
11	njiva	1	146
12	njiva	1	1.102
13	njiva	—	1.323
16	njiva	1	705
24	njiva	—	380
39	njiva	—	1.551
70	njiva	—	1.041
497	njiva	—	494
498	njiva	—	510
504	mešan vrt	—	93
505	travnik in sadovnjak	—	1.510
514	travnik z drevjem	—	1.188
515	travnik z drevjem	—	313
517	travnik	—	213
580	mešan vrt	—	337
581	travnik	—	281
582	njiva	—	397
583	njiva	1	1.302
587	njiva	—	838
846	njiva	—	1.532
866	njiva	—	276
907	njiva	1	939
908	njiva	—	58
909	njiva	2	38
1018	pašnik in drevje	2	746
1027	srednjerasel gozd	—	1.237
1056	srednjerasel gozd	7	587
1068	njiva	1	582
1130	visokorasel gozd	1	715
	Skupaj zemljišča	34	31
	Skupaj hišna številka 10	34	582

Zgornji Brnik 60

OBJEKTI

št.	opis	oralov	klafter
31	gospodarsko poslopje	—	45
	Skupaj objekti	—	45

ZEMLJIŠČA

parc. št.	kultura	oralov	klafter
180	srednjerasel gozd	—	1.103
228	njiva	—	1.018
306	njiva	—	1.111
355	visokorasel gozd	—	882
364	visokorasel gozd	—	1.023
397	travnik in sadovnjak	—	187
525	travnik	—	1.160
662	njiva	—	1.042
663	njiva	1	837
679	njiva	1	1.458
681	njiva	1	720

737	njiva	1	333
853	njiva	—	1.228
1021	pašnik z drevjem	1	800
1186	mladi gozd	—	809
1190	mladi gozd	—	569
1191	pašnik z grmovjem	—	1.505
	Skupaj zemljišča	14	1.385
	Skupaj hišna številka 60	14	1.430
	Vse skupaj	49	412

Leta 1887, 29. januarja, je posestvo prevzel Jakob Hočvar, ki je 1898 gospodarska poslopja ponovno preuredil in razširil. Po Jakobovi smrti leta 1939 je posestvo prevzela hči Marinka in po njej vnukinja Katarina, ki je Hočvarjevo posestvo leta 2004 prodala Jezerškovim iz Sore.



Hočvarjeva domačija, kakršna je bila ob koncu 20. stoletja (zgoraj) in po temeljiti prenovi leta 2006, ko je dobila novega lastnika ter ime »Dvor Jezeršek – Brnik 1768«. (foto: Jezeršek).

- Nadškofjski arhiv v Ljubljani (odslej NŠAL), Župnijski arhiv (odslej ŽA) Cerklje na Gorenjskem, Rojstna matična knjiga (odslej RMK) 1635-1643, RMK 1644-1648, RMK 1649-1654.
- Majus 1642 / Eadem die [10] baptizauit Andreas Mazhikh presbyter legitimus filium Urbanum noe, Patris Adami Hozheuar et uxoris suae Elisabethae. Patris lauandibus Matthaeo Preiel, et Hellena Zharman-ka vidua. / De Superiori Fernik. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1635-1643.
- Die 22 [11. 1665] / Copulati sunt per me Jacobum Pinter cooperatorem loci Vrbanus filius legitimus Adami Hozheuar ex Superiori Fernigk nra parochiae et Vrsula filia legitima Georgij Mrak ex eodem pago praesentibus requisitis testibus Vrbanu Smetlak et Michäele Babetsch caeteris seruandis seruatis. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, (Rojstna/poročna/mrliška matična knjiga (odslej RPKM) 1658-1675.

- Die 10 [1. 11719] sepultus est Vrbanus Hozheuar ex Fernik. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, Mrliška matična knjig (odslej MMK) 1702-1749.
- Die 26. huius [Martius 1668] baptizatus est Georgius filius legitimus Vrbanus Hozheuar et Vrsulae coniugis, lavantibus Gregoriu Jekhkle et Agnete Reshekouka ex Superiori Fernigkh. Matthaeus Saiuuitsch cooperatorem loci. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RPKM 1658-1675.
- 1730 Maius / 2. huius sepultus est Georgius Hatschevar occius, et ni instanti improvise mortibus aetatis suae 60 annorum circiter / ex Superiori Fernigkh. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1702-1749.
114. Die eodem [20. 10. 1719] baptizata est Simon legitimus filius Georgij Hozheuar et eius conjugis Helenna. Fuerunt patrini Martinus Resek et Vrsula Zarmanka. Per me qui supra [Jacobus Vidmar cappelanus] / ex Superiori Fernik. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1710-1726.
14. Simon filius legitimus defuncti Georgij Hotschevar, et Helena / natae _____ / conjugum in Superiori Fernigkh Zürklensis Parochiae cum sponsa Maria filia legitima Lucae Jerouschegk, et defuncti Evae / natae Sebastianij Shimnouiz in Voklu / conjugum in Wregh – Denunciatus 9., 14., 21. feb. – Copulatus 21. feb. [1751] per me praedictum cooperatorem, teste Jacobo Gallioth architriclino. NŠAL, ŽA Komenda, Poročna matična knjiga (odslej PMK) 1751-1779.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1784-1802.
1. [Augustus 1759] Bartholomaeus Simonis Hozheuar et Mizae conjugis filius legitimus natum hodie hora 10. mane in fundo Michelstetten lavantibus Matthaeo Massounig, et Ursula Lucae Zharman uxure baptus est a Mathia Verlinshigh cooperatorem. / ex Fernig Superiori. NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1749-1775.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, PMK 1784-1815.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1803-1812.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1833-1856.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1784-1791.
- Die 20ma Novembris 1809 Mathias defuncti Bartholomaei Hotschevar, et Agnetis legitimus filius ex Superiori Fernig vic. S. Joannis Baptistae parochiae B. M. V. in Zirklah copulatus est cum Maria Anna defuncti Michaelis Suppanz, et Mariae conijux legitima filia ex vic. S. S. Simoni set Judae in Vogle dom. Parochiae S. Georgii. / Adreas Tanzmann, cooperatorem. NŠAL, ŽA Senčur, PMK 1784-1815.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1822-1833.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1856-1879.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1812-1820.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, PMK 1833-1850.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, Status Animarum, Zgornji Brnik, 1768-1903 in 1813-1947.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, MMK 1856-1879.
- Nagrobnik na pokopališču Cerklje na Gorenjskem.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1833-1856.
- NŠAL, ŽA Cerklje na Gorenjskem, RMK 1890-1902.
- To lahko domnevamo le na osnovi terezijanskega katastra, saj se je za samostan Velesovo ohranil le urbar iz leta 1458.
- Arhiv Republike Slovenije (odslej ARS), AS 1063, Zbirka listin, št. 5228 (1238, pred 11. decembrom, Velesovo).
- ARS, AS 1074, Zbirka urbarjev, I/49u.
- ARS, AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, Velesovo, šk. 163, str. 116-119.
- ARS, AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, Velesovo, šk. 163, str. 306-309.
- ARS, AS 1756, Jožefinski kataster za Kranjsko, Brnik, šk. 122.
- V tistem času (1825) so bili na Zgornjem Brniku naslednji priimki: Ahčič, Anžič, Avman, Bajželj, Basej, Benda, Blaž, Bobnar, Boštich, Čarman, Česen, Česnik, Čimžar, Dobnikar, Dolinšek, Drobun, Fajfar, Frakelj, Galjot, Gašperlin, Glastovec, Globočnik, Hočvar, Jagodic, Jelar, Jenko, Jerovšek, Kern, Kimovec, Kmečič, Komovc, Koprivnik, Koritnik, Koželj, Krivec, Kropar, Kuplek, Močnik, Natek, Oblak, Omers, Pavec, Perko, Petrič, Rehberger, Repnik, Režek, Ropotar, Sajovic, Seršen, Slemc, Smole, Šimnovec, Šimen, Šimenc, Štefe, Štupar, Varl, Vidmar, Vombergar, Zorman, Žebovec, Žnidar in Žumer.

Rodoslovje in medicina - primer Irene Grafenauer

Peter Kuhar

Marsikdo se bo vprašal, kaj imata skupnega rodoslovje in medicina. Razvoj tehnike in znanosti kar kliče raziskovalce različnih področij k sodelovanju. Tako sodelovanje je ponavadi v obojestransko korist, saj tako hitreje pride do zastavljenega cilja in si širimo obzorje znanja, ki nam kasneje mnogokrat koristi pri raziskavah.

Rodoslovci tako že sodelujemo v pilotskem projektu Sorensonovega inštituta iz ZDA na področju molekularne genetike. Njihov predstavnik v Sloveniji je Ryann E. Swapp, ki sodeluje z inštitutom za varovanje zdravja. Ryann zbira genetski material (ustna sluznica) posameznikov, ki imajo evidentirane vsaj tri generacije prednikov. Ni treba posebej razlagati, zakaj se je najprej obrnil na člane rodoslovnega društva. Vzorce pošilja na raziskave v ZDA, kjer bodo na podlagi vzetih vzorcev iz vsega sveta izdelali genetski zemljevid sveta ter tako rešili marsikatero uganko o migracijah ljudstev v preteklosti. Rezultati teh raziskav bodo zanimivi za raziskovalce različnih vej:

1. medicina (genska struktura, dedne bolezni, imunost določenega ljudstva na določenem ozemlju itd.)
2. zgodovina (vojne, migracije, politika, socialne razmere, običaji itd.)
3. rodoslovje (sledenje genom prednikov, lociranje določene skupine ljudi v preteklosti, primerjava rodovnikov na podlagi genske slike itd.)

Tak uvod sem napisal zato, ker je tudi moje raziskovanje sorodstva g. Irene Grafenauer neke vrste šolski primer možnega sodelovanja rodoslovja in medicine. Vsi vemo, da je svetovno znana flavtistka zbolela za hudo obliko levkemije in je za njeno ozdravitev potrebna presaditev kostnega mozga ustreznega darovalca. Pri najbližjih sorodnikih, kjer je verjetnost odkritja identičnega tkiva največja, ga niso našli, kakor tudi v svetovnem registru darovalcev ne. Ker je pri krvnih sorodnikih, četudi oddaljenih (gensko), veliko večja možnost kot pri nesorodnikih, je seveda še kako važno imeti čim več sorodnikov. Tu pa kot pomoč medicini lahko nastopi rodoslovje. Pomislite, koliko oseb imamo v svojih datotekah! Marsikdaj bi lahko pomagali v podobnih primerih, ne samo v Ireninem, ki je tako medijsko izpostavljen.

Moje raziskovanje Ireninih prednikov in sorodnikov se je začelo pravzaprav prej, preden sem sploh vedel, da prek nekaterih oseb obdelujem tudi njene sorodnike. Konec leta 2003 sem obiskal mojo sorodnico Natašo Kuhar v zvezi z rodovnikom Kuharjev iz Nakla na Gorenjskem. Dejala mi je, da ima po materini strani (Marija Rozman) že izdelan rodovnik. Tega sem se zelo

razveselil, saj do tedaj še nisem imel opravka z rodovniškimi knjigami. Z veseljem sem jo pregledal in razmišljal, na kakšni osnovi bom zastavil knjigo o Kuharjih (enkrat v prihodnosti). Po kakšnem tednu dni, ko sem si izpisal njene prednike po materini strani, sem ji knjigo vrnil, ne vedoč, da jo bom kmalu potreboval in jo tako naštudiral, da se je kasneje čudil sam avtor knjige g. Andrej Dobre (Naše rodbinsko drevo). Konec januarja tega leta sem kupil časopis Gorenjski glas, ki je zanimiv za širši krog rodoslovcev, ne samo za Gorenjce, kajti v njem skoraj neprekinjeno izhajajo podlistki o slovenski zgodovini, največ pa seveda o lokalni preteklosti. Rodoslovci naj bi poznali globalno in lokalno zgodovino krajev, ki jih raziskujemo, saj se socialne razmere, gospodarska gibanja, migracije in s tem tudi običaji ljudi spreminjajo skozi čas. Marsikatero uganko glede naših prednikov lahko razrešimo prav s poznavanjem razmer v tedanjih časih.

Z zanimanjem sem prebral članek o g. Ireni Grafenauer. Njeni starši so navedli znano sorodstvo, ki se večina nahaja na območju Gorenjske (Kovor, Žirovnica, Tržič in okolica). Irenina mama in oče sta pozvala te ljudi, čeprav za nekatere nista vedela priimkov, ampak samo kraj bivanja, naj dajo kri na tipizacijo, da bi našli potencialnega darovalca kostnega mozga in s tem rešili Ireno. Ker je starost darovalca omejena od 18 let do 55 let, se obseg le-teh hitro skrči. Zato je dobro, če je znanih čim več sorodnikov. Mogoče nekaj sto sorodnikov odtehta 9 milijonov darovalcev iz svetovnega registra. Samo naštevaje Ireninih prednikov, hišnih imen ter krajev, je kar klicalo k dopolnitvi drevesa. Iz podatkov v časopisu sem si skiciral drevesce Ireninih prednikov. Znani predniki so segli tja do Ireninih prastaršev, le veja Aljančičev še generacijo dlje. Prepričan sem bil, da je to dobra osnova za začetek dela. Odločil sem se v trenutku, še posebej zato, ker naj bi se nekateri njeni predniki navezovali na osebe, ki sem jih že imel v svoji datoteki (predniki Nataše Kuhar po njeni mami Mariji Rozman). Tudi hišno ime Koroščevi, ki ga članek omenja kot domovanje sorodnikov, sem imel v datoteki. Direktnega stika med osebami v moji datoteki in osebami iz članka pa še nisem imel. Povprašal sem g. Hawlino, če je rodovnik Grafenauerjev že kdo delal. Dejal je, da ima on že nekaj narejeno in da mi lahko to posreduje. Do takrat izdelan rodovnik je obsegal 136 oseb. Po dveh mesecih vsebuje ta rodovnik okrog 900 oseb. Iz te množice sem potem izločil osebe stare med 18 in 55 let (primerni za darovalce). Teh oseb je nekaj čez 200. 200 oseb, ki so krvni sorodniki Irene Grafenauer. Spisek oseb sem nesel Irenini mami, saj se tu moje delo zaključuje. Menim, da apeliranje na te osebe ni več v moji pristojnosti. Moram pa poudariti, da so vse te osebe že bile v knjižno izdanih rodovnikih in s tega vidika ne vidim zadržkov v zvezi z varovanjem osebnih podatkov. Jaz sem se vrnil samo par

generacij nazaj in povezal te osebe z Ireninim rodovnikom (Gorenjski glas). V veliko pomoč mi je bil g. Andrej Dobre, ki ima tudi sam korenine v Kovorju, in njegova knjiga Naše rodbinsko drevo.

Nekaj zanimivosti iz raziskave

Po prebrnem članku sem se odločil, da bom za dodatne informacije povprašal kar Irenine starše, ki so objavili ta članek. Ker so starejši, se bodo sigurno spomnili še kakšne podrobnosti o prednikih, ki bi mi pomagala pri iskanju sorodnikov. Še sploh Irenina mati Magdalena Aljančič (Markučova), saj izhaja iz Kovorja, od koder izhaja večina Ireninih prednikov.

Lažje izreči kot storiti! Kje pa živita mati in oče in kako priti do njiju? Telefonske številke nisem našel, naslova nisem imel. To se mi je na začetku zdelo kar malo čudno, saj če iščeš pomoči, se naj ne bi ograjeval od možne ponujene pomoči. Po drugi strani pa jih razumem, saj je Irena po javnem razkritju bolezni izredno medijsko izpostavljena oseba, zato bi težko sama ali njeni starši odgovarjali na vsa vprašanja in možnosti pomoči v zvezi s tipizacijo krvi in darovanjem mozga. Prek znanca sem izvedel za naslov Grafenauerjev.

Z nekoliko mešanimi občutki sem se odpravil na obisk. Več kot zavrtni me ne morejo, sem si dejal in pozvonil. Odprla mi je Irenina mati Magdalena. Predstavil sem se in povedal, da prihajam iz Nakla. Še preden sem lahko razložil namen obiska, me je povabila, naj vstopim. Ko sem vstopil v dnevni prostor, sta tam že sedela Irena in njen oče Stanko. Ga. Magdalena me je vprašala, če sem prišel v zvezi s kuharsko knjigo. Samo spogledali smo se. Irenin oče Stanko je namreč malo pred mojim obiskom izdal kuharsko knjigo. Razložil sem jim, da sem Kuhar samo po priimku in da je namen mojega obiska drugačne narave. Vsi skupaj smo se nasmejali temu nesporazumu. No, led je bil prebit in pogovor je stekel v rodoslovne vode. S seboj sem imel knjigo g. Dobreta in že po nekaj pogledih je Irenina mati našla svojega strica in njegove potomce (tudi na sliki ga je takoj prepoznala). Med raziskavo sem našel tudi nekaj oseb, ki jih nisem mogel preveriti iz več virov. Teh oseb nisem vpletal v rodovnik, zato tudi predniki po očetovi strani Irenine mame Magdalene Aljančič še niso v rodovniku. Obstajajo trije Janezi Zupani, ki bi se lahko poročili z Magdalenino materjo. Nedopustno bi bilo, da bi ji kar enega prisodil, saj to popolnoma spremeni tok družinske zgodovine in prikaže zavajajoč rodovnik. Tu bi lahko uporabili test DNA dveh današnjih potomcev tega spornega prednika. Tako bi lahko potrdili ali ovrgli to zvezo. Neraziskana ostaja tudi veja prednikov Mihaela Grafenauerja in Elizabete Flaschberger. Upam, da se bo našel kdo in zapolnil to vrzel. Zanimivo je bilo raziskati izvor babice Ireninega očeta Stanka, Terezije Klemenčič, ki naj bi se v Zabreznico poročila iz Kovorja (od koder

izvirajo tudi vsi Irenini predniki po materini strani). V generaciji Terezijinega očeta Valentina Klemenčiča je zanimiva njegova poroka s Koroščevo deklino in poroka njenega brata z Valentinovo sestro. Naredili so izmenjavo, Gorenjci bi rekli, da so privarčevali pri doti. Našlo se je tudi nekaj porok med sorodniki, vzela sta se recimo bratranec in sestrična, pa bratranec in sestrična v 2. kolenu, 3. kolenu, nadalje se najde poroka, ko sta bratranca vzela sestri. Vse te poroke nam najde program Pajek in nam jih prikaže. Pajek nam prikaže tudi skupino 46 družin povezanih v krvnem in nekrvnem sorodstvu (svaštvo). Irenin rodovnik sem obdeloval s tremi različnimi programi:

1. BK5 - vnos osnovnih podatkov in izdelava datoteke GEDCOM;
2. GeneWeb 4.09 - uvoz datoteke GEDCOM ter prikazi sorodstva, tudi nekrvnega;
3. Pajek - vzorci porok v sorodstvu ter razni drugi zanimivi prikazi.

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije XXXI.

Peter Hawlina

V teh nadaljevanjih skušamo obravnavati različne oblike prenosa arhivskega gradiva na računalniške medije. Prednost dajemo prizadevanjem članov Slovenskega rodoslovnega društva in ostalim prizadevanjem v Sloveniji. Nekaj rodoslovcem zanimivega arhivskega gradiva so na medije prenesli tudi izvajalci izven Slovenije. O kopijah, ki jih v glavnem na mikrofilmih hranijo v Centru za družinske raziskave v Salt Lake Citiju, smo v Drevesih že večkrat poročali.

Na računalniškem mediju pa je že nekaj let izredno pomembna zbirka podatkov o prišlekih v zbirni priseljski center pred newyorškim pristaniščem. Ellis Island je bil v času masovnega priseljevanja v ZDA glavni sprejemni center. Skozi ta 'vrata v Novi svet' je šlo v dobrih šestdesetih letih svojega obstoja več kot 62 milijonov prišlekov. Leta 1890 je zbirni center povsem upepelil požar in uničil tudi vse arhive. Ti arhivi so vsebovali podatke o približno osem milijonih priseljencev od leta 1855 do 1890. Med temi je bilo zelo malo Slovencev, če tako za nazaj imenujemo prebivalce s takratnega slovenskega jezikovnega področja. Veliko večji delež Vzhodnoevropejcev in med temi Slovencev je vstopal v ZDA v zadnjih letih 19. stoletja in do začetka

prve svetovne vojne. Natančnejšo analizo bi bilo sicer mogoče narediti po omenjenih priseljskih arhivih, vendar to kljub preoblikovanju v računalniško evidenco še vedno ne bi bilo mogoče narediti programsko, saj so rokopisni podatki zelo površno prepisovani. Delno zaradi slabo berljivega originalnega rokopisa, delno pa tudi zaradi površnih zapisov, narejenih nemara včasih tudi po ustnih izpovedih prišlekov.

Med milijoni prišlekov je bila tudi večina takratnih slovenskih izseljencev. Natančnega števila ne bo nikoli mogoče narediti, saj bi tudi poskus podrobne analize zapisov omenjenega priseljskega centra ne dal povsem zanesljivih rezultatov. Ellis Island je bil sicer glavni, vendar ne edini sprejemni center. Poleg tega so morali skozi ta registracijski center samo potniki, ki niso pripluli z vozovnico prvega in drugega razreda. Med temi potniki so skozi kontrole v Ellis Islandu poslali samo sumljive posameznike. Za ostale potnike prvega in drugega razreda se je predpostavljalo, da niso predstavniki potencialno problematične populacije, za katero so potrebne dodatne kontrole in pregledi. V registrih priseljskega centra torej ni tistih Slovencev, ki so si lahko privoščili vozovnico prvega ali drugega razreda. Večina ekonomsko šibkejših potnikov je potovala v podpalubju in medpalubju. Med temi pa je bila tudi velika večina takratnih slovenskih izseljencev. Potniki prvega in drugega razreda so šli skozi standardne vstopne kontrole v newyorškem pristanišču, potnike nižjega razreda pa so lokalni prevozniki prepeljali na Ellis Island, od koder je večina po opravljenih kontrolah in registraciji smela uradno prestopiti mejo.

Zato lahko trdimo, da je evidenca Ellis Island priseljskega centra eden največjih računalniško dostopnih popisov Slovencev v dvajsetih letih ob prelomu stoletja, če ne sploh največji. Ta evidenca ni le pomembna današnjim potomcem teh priseljencev v drugi in tretji, če ne celo tudi v četrti generaciji. Ti so namreč začutili potrebo po odkrivanju svojega porekla, tistega porekla, ki so ga njihovi predniki največkrat želeli zatajiti in čim prej pozabiti. V evidenci niso samo osnovni podatki o prišleku, velikokrat so vpisane tudi kontaktne osebe v domačem kraju in osebe, h katerim so namenjene v ZDA. Zlasti za rodoslovce so te informacije še posebej pomembne in nemalokrat so pomagale prebiti zid v slepi ulici predhodnih raziskav.

Ta evidenca pa ni zanimiva samo za potomce takratnih priseljencev. Zanimiva je tudi za njihove sorodnike v današnji Sloveniji in zanimiva je tudi za poljudne in znanstvene raziskave slovenskih raziskovalcev različnih profilov. Prepričan sem, da bi bilo zanimivo in koristno, če bi se za ta namen primerno usposobljena skupina lotila vsebinskega pregleda teh prepisov in popravljanja napak.

V omenjene evidence lahko vsakdo pristopa prek naslova <http://www.ellisland.org/> in podrejenih povezav.

Razmišljanje o osebnih imenih in priimkih

Peter Hawlina

Novinarka časopisa Večer me je prosila, da odgovorim na nekaj njenih vprašanj. Odgovoril sem, da bi se o njih lahko strokovnjaki obsežno razpisali. Jaz lahko odgovorjam samo kot laik.

Vprašanje: Koliko po vaših izkušnjah ljudem pomeni njihovo osebno ime - verjetno imate izkušnje predvsem s priimki. Verjetno se ljudje obračajo na vas ne samo zato, ker so radovedni, ampak ker je osebno ime pomembna stvar v življenju vsakega človeka?

Res je med mnogimi vprašanji, ki prispejo na društveni naslov, tudi nekaj takih, ki se nanašajo na izvor ali nastanek priimka. Ne morem pa reči, da v tem iščejo nekaj pomembnega v smislu imenitnosti. Iščejo izvor, poreklo, razlago. Gotovo so tudi taki, ki na podlagi enakosti priimka z znano in pomembno osebo pomislijo tudi na sorodstveno povezanost in s tem na pridobivanje lastnega pomena. Priimki kot so Trobec ali Plut lahko v nekem obdobju postanejo stigmatizirani.

Vem, da nekateri narodi in kulture imenu pripisujejo naravnost usoden pomen. Jaz v to enostavno ne verjamem kot ne verjamem v horoskop in mnoga druga vraževerja.

V svetu, kjer prevladuje katoliška tradicija, se je uveljavila praksa uporabe imen svetnikov iz cerkvenega koledarja. Z uvedbo te prakse so se povsem odpravila stara narodna imena. Ta so se deloma začela spet pojavljati v dvajsetem stoletju. Krstno ime po svetniku naj bi krščencu zagotavljalo tudi posebno varstvo tega svetnika. Velikokrat so se dajalci imena, to so bili največkrat starši in botri, zgedovali po pripravnih vzorih. To so bili izstopajoče osebe v kraju in času, pomembneži, vladarji in podobni. V tem je zagotovo prisoten oportunitizem. Močan vpliv pri podelitvi imena je bilo ponavljanje imena staršev ali sorodnikov.

Koliko nekomu pomeni njegovo ime potem, ko se ga začne zavedati? Najbrž večina do tega nima posebnega odnosa. Svojega imena je vsakdo vajen in bi ga večina nerada zamenjala. Jaz sem bil krščen na Peter Anton Karel. Kar vseč mi je bilo, da tega ni nihče vedel, saj mi imeni Anton in Karel nista bili nič kaj vseč. Vem tudi, da mi v mladosti ni bilo lepo ime Štefan, Avgust, Jerica in mnoga druga. Podobno kot mi niso bile okusne olive, sladko zelje, ohrovt in še kaj. Všeč pa mi je bilo ime Darko, ker je bil to junak iz pravljice Brkonja Čeljustnik. Zato sem navijal, da mlajšemu bratu dajo to ime. Drugemu bratu je bilo všeč ime Luka, ker je bil sosedov Luka njegov mladostni vzornik, naša služkinja Micka pa je vztrajala, da naj bo Jakob, saj se je bratec rodil 25. julija, na dan, ko se v cerkvenem koledarju spominjamo tega

svetnika. Da se oče ne bi nikomur zameril, je bil brat krščen na Jakob Luka Božidar. Poznan pa je po imenu Jaka.

Kaj bi lahko povedali o spreminjanju imena? Koliko ga pri svojem delu opažate? Bodisi je šlo za prostovoljno spreminjanje imena (priimka) ali neprostovoljno?

Do spremembe imena in priimka ne prihaja prav pogosto. V različnih obdobjih in razmerah je prihajalo do nasilnih ali spontanih sprememb. Najbolj množično tovrstno nasilje je bilo poitalijančenje slovenskih imen in priimkov po I. svetovni vojni zlasti na Tržaškem in Goriškem. Podobno, čeprav nekoliko manj temeljito je bilo ponemčevanje. Podobnega nasilja so bila deležna mnoga druga področja in narodi.

Če zanemarimo politične interese pri spreminjanju imen, tudi krajevnih, bi lahko omenili še upravne. To je lahko civilna ali cerkvena uprava. Pri tem ni šlo vedno za politično nasilje in poskus podrejanja močnejšemu. Pogosto je šlo za prilagoditev praksi, pisavi, uradnemu jeziku, celo razgledanosti in natančnosti zapisovalca, krajevnim narečjem, naglasu...

Tu se tudi ne bomo dotaknili spreminjanja priimka neveste ob poroki. Zgodi se, da se nekaterim zdi njihov dekliski priimek iz različnih razlogov dovolj vreden, da ga obdrži skupaj s pridobljenim.

Če pustimo ob strani tudi ta spreminjanja, nam ostanejo spreminjanja na zahtevo posameznika. Do najnovejših časov je bilo izredno težko spremeniti ime in/ali priimek. Moj prijatelj je pred nekaj leti ime Slobodan uradno spremenil v Ivo. Seveda je bilo to v času neprijetnosti predsednika z istim imenom. To je Slobodan storil kljub temu, da smo ga vsi poznali kot Daneta. Znale so tudi šale. Npr. Ja, gospod Miha Klinc, razume-mo, da se želite preimenovati. Kakšno ime pa hočete? Vinko Klinc!

Moja hči se je poročila in s tem dobila po možu priimek Prešiček. Imata dve hčeri. Že nekajkrat sem jo vprašal, kdaj bosta z možem kupila še kakšnega Prešička, namreč sinka. Nihče od njiju ne čuti potrebe, da bi priimek spremenil. Vem pa za primer, ko se je Osel preimenoval v Kneza.

Znani so primeri preimenovanja zaradi numerologije. Zagovorniki te vere si pustijo izračunati ime s pozitivno vibracijo. Ker je menda tudi arhitekt Plečnik nekaj dal na numerologijo, se tu o tem ne želim preveč prezirljivo opredeljevati.

Vem tudi za preimenovanje zaradi ohranitve priimka na domačiji. Priženjeni gospodar prevzame priimek neveste.

Koliko se je v zgodovini spreminjalo slovenska imena (priimke) in ob kakšnih priložnostih oziroma zgodovinskih trenutkih - mislim v Sloveniji?

Tudi na to vprašanje ne bom mogel izčrpno odgovoriti. Omenil sem potiskanje v pozabo staroslovanskih osebnih imen, ki so jih dosledno nadomestila imena svetnikov. V dvajsetem stoletju začnejo ta svetniška najprej nadomeščati imena iz drugih jezikovnih in kulturnih področij. Po I. svetovni vojni je močan vpliv imen po vzoru drugih slovanskih narodov.

Priimki so se uveljavili v XVI. stoletju. Njihova raba in zapisovanje je bilo vse do devetnajstega stoletja dokaj nedosledno in mnogokrat prepuščeno zapisovalcu in maniri ali diktatu časa. V matičnih knjigah se je v naših krajih uporabljala latinski, nemški in slovenski jezik, pisava pa je bila latinica in gotica. Jeziku in pisavi so bili podrejeni zapisi imen in priimkov in s tem tudi sama imena in priimki, ne le njihovi zapisi. Kdor sledi zapisu posameznega priimka bo skoraj brez izjeme naletel na različne zapise. To nekateri rodoslovci razglašajo kot nekakšno posebno odkritje. Včasih poudarjajo razliko med Debelakom in Debeljakom, Zupančičem in Supančičem, Krajncem in Kranjcem ... Tudi manj podobni priimki so pogosto izpeljanke ali svojevoljne spremembe istega izvornega priimka. Sled takih 'mutacij' priimka se včasih zabriše do nerazpoznavnosti. Primerov je zelo veliko. Ena od mojih prednic se je pisala Prijatelj. Pri krstu, poroki, rojstvih otrok in ob smrti njen priimek ni bil vedno enako zapisan. Celotni isti zapisovalec je pri vpisu rojstev njenih otrok priimek zapisoval različno. Nekateri zapisovalci so v določenem času priimke ločevali po spolu in jih sklanjali. Določeno obdobje je bila v rabi ženska oblika priimka. Ženske so bile Mlinarca, Hribarica, Golobica, Ovnica, Medvedka ..., kadar so zapisovali v nemškem jeziku pa so priimki za ženske dobili končnico -in. Npr. Novakin, Oblakin, Kalanin, Jenkin ... Pogosto se najdejo številne oblike fonetičnega zapisa. Priimek Oven je lahko tudi Ovn, Oun, Voun. Pogosto se naleti na uporabo fonema b za v in obratno. Npr. Bizovičar, Vizovičar, Wisowitschar in podobno. V narativnih latin-skih zapisih so se imena staršev sklanjala. Če se je npr. Jakobu Mlinarju in njegovi ženi Jeri rodila hči Polona, se je to zapisalo 'Apolonia filia legitima Jacobi Mlinar et conjugis sua Gertrudae'. Manj izkušen raziskovalec prepiše kot je uspel prebrati in v svoj rodovnik vpiše imeni staršev Jacobi in Gertrudae. V splošni praksi pa se je za obdobje, ko ne moremo več ugotavljati oblike, kakršno so za svojo imeli nosilci priimka, ti so bili povečini itak nepismeni, uveljavilo zapisovanje današnje prevladujoče oblike imena in priimka. Zavedamo se, da tudi ta poenostavitev ni najboljša, vendar smo prišli do spoznanja, da so druge še manj primerne. Zato se Johann, Johan, Johannes, Johanes zapisujejo Janez. Gertrudis, Gertraud, Jedert, Jedrt kot Jera ali Jerica. Pri odločitvi o prevladujoči obliki nam danes pride prav telefonski imenik. Tam bomo sicer našli okrog tridesetkrat Jera, šestdesetkrat Jerca, nekaj manj je zapisov Gertruda, šestkrat Gera,

samo po trikrat Gertrud in Jedert, dvakrat Jedrt, po enkrat Trude, Trudi in Gertraud in skoraj tristokrat Jerica. Zagotovo pa te Jerice niso tudi ob rojstvu enako vpisane. Nihče danes ne zapisuje Franziscus Preschern ali Johann Zanker. Zato rodoslovce verno prepisovanje zapisa iz matične knjige ne pripelje nikamor. Saj bi se morali že pri dokaj preprostem primeru Prijatelj odločati med Prjatu, Prijatelj, Prjatelj, Perjatelj, Prjateljca.

Približno sredi 19. stoletja se zapisi ustalijo in uporabljajo dokaj dosledno. Pri poglobljenem raziskovanju se bomo najbrž prepričali, da imajo današnji Pregl, Pregel in Pregelj skupen izvor. Ni sicer nujno, da imajo vsi istega skupnega prednika, imajo pa najbrž skupen izvor priimka.

Zanašati se na sorodstvo po enakem ali podobnem priimku pa nas lahko zapelje. Vsi Zajci zagotovo niso potomci istega prvega nosilca tega priimka. Da ne omenjam priimkov Kovač, Mlinar, Hrovat.... ali celo Novak. Tudi domneva o nemškem poreklu nemško zvenceh priimkov je lahko zmotna. To bi poskušal dokazati na priimkih Šuštar in Tišler. Ni mi znan priimek Čevljar ali Mizar, zagotovo pa niso bili vsi Šuštarji nemškega porekla in ravno tako ne Tišlerji, pa tudi Tischlerji ne. Domnevo bi lahko razširili tudi na priimke, ki so prisotni v slovenski in nemški obliki. Tako ni nujno, da bi bili Schmidt, Schmit, Schmid, Schmied, Šmid, Šmit Nemci, Kovač pa Slovenci ali Hrvati. Ravno tako lahko razmišljamo o Mlinarjih in Milerjih. Pogosto prihaja do asimilacije priimkov. Hönnigmann se je uveljavil kot Henigman, morda celo kje kot Meden. Včasih je težko določiti izvorno obliko priimka za priimke Volk, Vouk, Vuk, Wolf, Volf. To je samo nekaj primerov, ki niti niso najbolj značilni.

Naletela sem tudi na zanimiv spis Lojzeta Adamiča (knjigi je naslov Kako vam je ime?), ki piše o tem, kako si je, ko se je preselil v Ameriko, želel čimprej amerikanizirati, in je zato svoj priimek pisal kot Adamich, ker cja s strešico Američani seveda niso znali brati in izgovoriti. Pravi, da je spreminjanje priimkov bilo za mnoge del bolečega stapljanja tujerodnih priseljencev v ZDA. Ampak, pravi, kljub nestrpnosti angleškega jezika se je na stotisoče tujerodnih priimkov ohranilo, čeprav je povzročilo osebne in poklicne težave. Vaš komentar? Ali pri svojem delu naletite na podobne zgodbe, mislim, povezane s slovenskimi priimki v tujini?

Seveda. Rekel bi, da so v tujini skorajda vsi priimki bolj ali manj spremenjeni. V novih okoljih jih največkrat vsaj izgovarjajo drugače. Večinoma izgubijo vsaj diakritične znake. Pogosto se spremenijo zaradi prilagoditve novemu okolju. Večino imigrantov so preimenovali že kar med sprejemnim postopkom. Mnogi so se prilagodili kasneje. Pirc postane Pierce, lahko pa se izbere povsem drug priimek. Podobno je z osebnimi imeni. Francišek postane Frank, Jožef Joe, Tomaž Tom, Ivana Jenny Do spre-

membe imena in priimka je lahko vodilo tudi brisanje sledi za morebitnim nasledovalcem.

Kaj pa obratno, slovenjenje tujih priimkov pri nas? Kakšne izkušnje imate s tem? Se je v določenih obdobjih, in se mogoče še, poslovenja priimke, denimo Pukšič s mehkim č-jem v trdi č, da se priseljenci lažje vklopijo v slovensko okolje oziroma da imajo manj težav na vsakem koraku? So takšna slovenjenja pogosta? Je sploh možno kar tako, brez težav, posloveniti imena?

Na to vprašanje sem delno že odgovoril. Prišlo je do slovenjenja. Do tega pa je prihajalo bolj spontano in iz praktičnih razlogov, manj zaradi prisile. V Sloveniji je mogoče uporabljati večino najpogostejših črk tujih abeced kot so x, y, w, ä, ö, ü, é in ð. Če jih posamezniki opuščajo, je to brez prisile in iz Müllerjev so nastali Milerji, iz Wagnerjev Vagnerji....

Pripisi v popisih župljanov

Peter Hawlina

Večkrat smo že omenili, da so popisi župljanov (status animarum) izvrstno rodoslovno gradivo. Nimajo sicer zakonske veljave, saj naj bi vsebovali več napak kot matične knjige, ki so edini zakoniti vir. Za rodoslovce pa imajo včasih dragocene pripombe, koristne za raziskovanje in prikažejo vsaj drobce v življenju osebe ali družine. V spodnjem primeru pa delno razkrivajo tudi značaj zapisovalca. Zaradi podobnih pripisov nekateri župniki še danes, po več kot sto letih, neradi dovolijo vpogled obiskovalcem. Tule je nekaj takih:

svinče

divjak

Kukavica—

brihtna

slaboumna

grd pravdar

Živinče prismuknjeno, nagajivo

8. 3. 1879 djal v zobe, saj ni potreben cugelnov

zidal na novo nad T. poleg pota

prismojeno mogočen Prejnar

po kateri postavi Oselica ne dobiva drugega ko Nacetovo

modrost, ki hoče prosta biti—

prodani Luznar

Bild gefallener Groesse

36 let klatil se po Koroškem, v decembru 1888

občini na glavo

na Trsatu (morda Trstu) oženjen, zdaj berač,
rede ga po fari
prodal 1868, on po svetu, ona na Trati
abwesender Vagabund
plašuri se po svetu
berači – res očetov sin
prismoda
morilec Tržanov (tržaških najdenčkov, spodaj so vpisani
trije)
iz bolezni popolno gluha, brihtna
izreja, da se Bogu smili
predrzen ko mati ... v gnoju niso zvezde – za nauk brihten
5. 9. 1884 Ciganka njegova /:10 let:/ po rojstni krstni list
– take pa še ne
mož butec
bebec, pa vendar fajfar kot Kladensk fant
kurba...božjastna...Koroško, Tirolsko omedla... zdaj 1787
doma plašuri s pankrtom, zna Bog, kje ujetem, duha
stanskega... 26.12. 78 prosila po pankrtu v farovžu za
prenočiše
šla nazaj domu
na god sv. Pavla, farnega in svojega patrona, s prešiči v
Idriji. Res prašičar. 25. 1. 1879
zgubljen sin, tat
potrjen za deželno brambo
utonil v Sori, ko je hotel rešiti tovariša. Jelar Martin izle-
kel ga je mrtvega
zaletel ... glej 13. 11. 1871 krst plašurke ... 2 leti v bajti,
pa nikdar v Oselici oglasila ne tu bila... sad modrijans-
tva v Kladju. V Žir prvič h krstu nesli so, pa pregoreči
Majnik ni hotel krstiti. Iz bajte ni pregnala se po bese-
dah botre zato, ker so bali se, da bi pokončala – duša
hiše hudobna mati
filia illegit. Gertrudis, concepta in coitu cum viro (primo
prečrtano) secundi consang. gradus.
Butasta
malo vredni otroci
ženo je vzel Bog, Miciko dedec
robidov, mogočen sin
tominsk modrijan
zguba
divjak, napadel g. M. L. z Nove Oselice
živinče
robidovec
v kaznilnici v Ljubljani
doli vjela, rojena, kršena pa ne, v krstno knjigo vpisana ...
modrost žebjarja
preklinjevalec prve vrste
mesar, teletar, svinjur
teletar, grd
našli na hlevu obešenega, ni bil že več časa pri čisti pameti
veša
Tržanka, ciganka
Slabo vidi

Zgubil se, spet prišel
Sleparija, glej staro babo, rednico, v času popisovanja šele
oglasil v Zalem Logu. (gre očitno za umor rejenke)
Persifliral v lopi pod zid med naukom
Mrzel, zaspan gospodar
Slaboumen
Slaboumen, nerazumljivo govori, isto za sestro
Tržašk smrad, otroci bebc. Učenik nove modrosti!!! Sv.
Trojica Brinovčeva. Bom šel k sv. Trojici k spovedi,
nismo po vas šli, niste domačin, pojdete, mi ostanemo
25. 2. 76 pri Luku v družbi Korenovca
Hodi po svetu ko mogočen berač
Strojar, kdaj mogočen, zdaj berač z berglama
Božjasten, ne hodi v cerkev
Slep
Krujljava
Oče (nezakonske Neže) Anžonovcev smrkolin.
Kršen v Novi Oselici, Bucek, boter ni hotel v Žir iti.
Umazanci, zbirajo si fare.
Gluhonema, bebasta
1877. za listek trikrat zapored v Oselico, ni vbogal.
Svinče
Slep
Rede jo po hišah po 14 dni ali tri tedne
Defuncta post hebdomadam. Ni zapisano ne v krstnih
ne v mrtvaških bukvah! To je natančnost!!!
Zapr v Gorici – krade okol po svetu. 27. 3. 73 v Oselici
stari cerkveno skrinjico odnesel in razbil pod
Mežnarjevo njivo.
Vsako zimo bolna
Zmešana baba, 10. 4. 81 3 ure iskali, ni vedla domu
Za pet otrok pripomba slaboumen/a
Plašna
Napuhnjen, nehvaležen berač, volk družine, Nima kmalu
enakosti
Prodano na dražbi 1874. Kupil, ali bolj pravo, le obljubil
s praznim žepom Janez šifra
šel po svetu
13. 2. 1870 Zabodel ga je divjak na poti. Klavni dar
divjosti, ki je pod varstvom humanizma
pridna
debelo tele, za fajfo vneto



Rekordi v rodoslovju

Peter Hawlina

Pogosto te kdo vpraša Kako daleč pa si prišel?, ko mu poveš, da se ukvarjaš z rodoslovjem. Odgovor je lahko kratek. Poveš, do katerega prednika po nosilcu priimka, torej po očetovi liniji, si prišel. Kratek odgovor se navadno tudi pričakuje. Spraševalec hoče npr. vedeti do katere generacije ali morda še do katerega zgodovinskega obdobja si se pri svojem delu dokopal. Tudi na to vprašanje je mogoč kratek odgovor, saj spraševalca navadno ne zanima jo podrobnosti.

Če bi hoteli kolikor je mogoče natančno 'izmeriti' raziskanost nekega rodovnika, bi lahko zabredli v hude težave. Najprej bi se morali sporazumeti glede terminologije in sprejeti enotno mersko enoto. Kmalu bi spoznali, da to ni lahko. Saj splošno veljavnih kriterijev za 'merjenje' rodovnikov še nihče ni objavil. Rodovnike imamo sicer vsi ljudje enako dolge. Vsi imamo isto število prednikov. Razlike so le v dokumentiranosti teh prednikov in sorodnikov. Najenostavneje bo, če se strinjamo, da rodovnik sestavljajo evidentirani predniki neke osebe in se za mersko enoto uporabi generacija. V razširjenem smislu je rodovnik lahko tudi evidenca potomcev neke izhodiščne osebe ali para.

Po tem poenostavljenem kriteriju je rekorder tisti, ki ima evidentiranih največ generacij prednikov. Samo na ta preprosti način bi lahko na hitro primerjali različne rodovnike in identificirali najdaljšega.

Pa ni tako enostavno. Problemov in dilem je precej. Najprej bi se morali vprašati, ali mora biti število generacij prednikov evidentirano (in dokazano?) samo po moški liniji ali je lahko, oz. mora biti, tudi po ženski. Se lahko število generacij v verigi prednikov šteje tudi tako, da enkrat ali večkrat prehajamo z moške na žensko linijo in obratno?

Če in ko se bomo sporazumeli glede kriterijev, bomo lahko med konkurenti izbrali rekorderja. Vendar samo med konkurenti! Vsi tisti, ki jih 'komisija' ne vidi, ostanejo izven konkurence. Enako kot pri izbiri lepote kraljice.

Pri izbiranju rekorderja bi nastopila še ena težava. Raziskani in dokumentirani rodovniki so pogosto predstavljeni na zelo različne načine. Bistvena razlika pri tem je v predstavitvenem mediju, ki je lahko predračunalniški in računalniški. Besedo predračunalniški uporabljam zato, ker se klasični rodovniki med seboj še bolj razlikujejo od računalniških in je njihovo poenotenje skorajda nemogoče, medtem ko je poenotenje računalniških razmeroma preprosto.

Primerjave so torej najpreprostejše pri računalniško dokumentiranih rodovnikih. Pri tem je morda treba poudariti, da morajo biti uporabljeni uveljavljeni računalniški programi, ki omogočajo medsebojno izmenjavanje in

enotno prepoznavanje podatkov. Rodoslovne evidence, ki so narejene s splošnimi orodji kot npr. z Word, Excell in podobnimi, so enako neprimerljive kot klasične.

Komisija, ki bi razpisala izbor 'naj' rodovnika, bi imela torej kar nekaj dela z določitvijo nespornih kriterijev. Svoje delo bi še najlaže opravila, če bi se omejila na primerjanje tistih rezultatov rodovniških raziskav, ki bi bili predloženi v standardni računalniški obliki. Predpisala bi lahko prevladujočo obliko v nekem okolju, v Sloveniji je to še vedno program Brother's Keeper. Morda bi za ostale konkurente dopustila tudi rezultate v GEDCOM formatu.

Po tem izbirnem kriteriju bi torej upoštevali samo rodovnike, ki bi bili izdelani z enim od mnogih rodoslovnih programov, ki so med seboj primerljivi. Torej rodovniki po prevladujočih današnjih računalniških standardih. S tem ne bi hoteli razvrednotiti vseh ostalih rodovnikov. Trdim le, da bi bilo delo komisije izredno otežkočeno, če ne bi predpisala takega kriterija. Za primer bom omenil samo enega od znanih rodovnikov, ki zajema stotine družin, ki so v glavnem živele v Sloveniji. Izdelal ga je Franc Lazarini v prvi polovici 20. stoletja in ga hrani Zgodovinski arhiv v Ljubljani. Ta namreč velja za eno največjih klasičnih rodovniških evidenc.

Omenil sem družine, ki so živele v Sloveniji. Če bi izbirne kriterije omejili še na narodnost in bi v 'naj' slovenskem rodovniku smeli konkurirati samo slovenski predniki, bi s tem uvedli še en kriterij, ki bi ga bilo razmeroma težko uporabiti. Če je danes pojem slovenstva razmeroma enotno sprejet, to ni bilo tako v prejšnjih obdobjih. Samo zadnja generacija je bila rojevana v Sloveniji in je večinoma slovenske narodnosti. Predzadnja je bila sicer rojevana v Sloveniji, ki je bila ena od jugoslovanskih republik. Po narodnosti so bili večinoma Slovenci, po državljanstvu pa Jugoslovani. Če gremo še eno generacijo nazaj, pridemo v Kraljevino Jugoslavijo in potem v Avstroogrsko monarhijo, če na zadeve gledamo nekoliko poenostavljeno. Govoriti o čistem slovenskem rodovniku in med takimi iskati največjega, se mi zdi nemogoča naloga, saj so v rodovnikih zelo redko vključene navedbe narodnosti.

Pred soglasjem o izboru kriterija, bi jih poskusil vsaj v grobem razčleniti. Prva členitev bi bila med nezapisanimi in zapisanimi rodovniki. Nezapisani so sicer prisotni tudi danes. To so rodovniki v našem spominu in pogovoru. Predvsem pa med nezapisane v tem smislu prištevam rodovnike iz obdobja splošne nepismenosti, ko so jih iz roda v rod prenašali z ustnim izročilom.

Zapisane lahko danes delimo na neračunalniške in računalniške. Lahko bi torej tudi rekli, da so obstojala tri rodovniška obdobja: Prvo obdobje bi bilo obdobje rodovnikov v ustnem izročilu, naslednje obdobje rodovnikov v zapisani obliki in slednjic rodovnikov v računalniški evidenci. Prvi medij je torej človeški spomin, drugi najpogoste-

je popisan papir in tretji digitalni zapis na elektronskem mediju. Slednjemu lahko dodamo še pomembno dodatno razsežnost, po kateri se bistveno razlikuje od vseh predhodnih, to je spletna objava. Spletno objavljeni rodovniki so danes skrajni domet rodoslovnih raziskav. Z objavo, še posebej spletno objavo, šele lahko zares govorimo o rodovniku. Če rodovnik izdeluje in pregleduje samo avtor, to sploh ni rodovnik, je pogovor s samim seboj - meditacija.

Komisija za izbor 'naj' rodovnika bi imela še eno nerešljivo nalogo. Ugotoviti bi morala zanesljivost oz. verodostojnost rodovnika. To je povsem nerešljiva naloga. Teoretično bi sicer lahko preverjali vsako generacijo prednikov po matičnih knjigah, ki so edini zakoniti vir in se jemljejo kot dokazno gradivo. Vendar bi bilo tako iskanje dokazov prezamudno in zato praktično neizvedljivo. Poleg tega bi najbrž priznavali samo biološke rodovnike, ne tudi tistih, ki so nastali na podlagi zakonitih virov. Biološki in zakoniti starši, predvsem očetje namreč niso vedno iste osebe. Te neistovetnosti pa ne more nezmotljivo določiti nobena stroka. Le upamo lahko, da bo to v veliki meri ali celo popolnoma sposobna opraviti genetika. Takrat bomo šele lahko govorili o rodovnikih, v katerih bodo popisani dejanski predniki in ne fantazijski. Z veliko gotovostjo lahko torej danes govorimo, da so fantazijski prav vsi rodovniki, zagotovo pa so fantazijski tisti, ki segajo deset in več generacij v preteklost.

Komisija bi lahko kot kriterij določila tudi popolnost rodovniških podatkov. Ta popolnost bi bila najbrž pogojena najprej z navedbami imen in priimkov, pri materah deklinških. Tem podatkom bi z enako pomembnostjo in nepogrešljivostjo sledili popolni datumi rojstva, poroke in smrti. Druga popolnost bi lahko bila zahteva po simetrični evidenci vseh prednikov. Taka popolnost bi v dveh generacijah vsebovala sedem oseb, v treh petnajst, štirih 31, petih 63, šestih 127 itd. Štele bi torej samo polne generacije, brez manjkajočih oseb ali celo brez manjkajočih atributov kot so imena, (deklinški) priimki, datumi in kraji rojstva, poroke in smrti. Pri bioloških rodovnikih bi sicer tudi najstrožja komisija morala spregledati manjkajočo poroko, če do te ni prišlo, tudi manjkajoči datum smrti je pri dokazovanju prednikov nepotreben atribut. Ne bi pa smeli odstopiti od zahteve, da so podani ime in priimek ter vsaj letnica in kraj rojstva prednika.

Do te mere zaostreni kriteriji bi drastično zmanjšali število rodovnikov, ki bi kandidirali za 'naj' slovenski rodovnik.

Po tem uvodu se počasi bližamo možnim odgovorom na vprašanje Kdo ima za najdlje nazaj izdelan rodovnik.

V kategoriji računalniških rodovnikov bi komisija lahko primerjavo prepustila računalniškemu programu. To bi načelno bilo mogoče celo z rodovniki, ki so objavljeni na spletu. Na spletu objavljeni rodovniki si nadevajo ime Svetovni rodovniki (World Family Tree). To ime je zgrešeno, saj so na spletu objavljeni rodovniki nespremenjeni

posamični rodovniki. Programsko združevanje ločeno zgrajenih rodovnikov ni mogoče in še zveča ne bo. Spletno objavljeni rodovniki nudijo samo to prednost, da pri iskanju morebitnih sorodnikov ni potrebno naslavljati stotin ločenih datotek. Spletno objavljeni rodovniki so sicer izredno dragoceno referenčno gradivo, za identifikacijo rekorderjev pa neuporabni.

Komisija za izbor bi torej morala postaviti kriterije in razpisati primerjavo. Oboje bi bilo razmeroma drago in zamudno. Kandidati bi ponudili v presojo svoje rekordne rodovnike. Komisija bi jih premerila in pretehtala in razglasila 'naj'rodovnik.

Namesto razpisa in zbiranja kandidatov, bi lahko analizirali tiste rezultate rodovniških raziskav, ki so jih posamezni rodoslovci ponudili na ogled ostalim rodoslovcem v referenčnih zbirkah Slovenskega rodoslovnega društva. Svoje rezultate je ponudilo nekaj nad 100 rodoslovcem. Seštevek oseb v teh rodovnikih je okrog 700.000. To je svojevrsten slovenski rekord. Številka 700.000 pomeni število oseb v referenčni datoteki, ki je vsem članom dostopna za podrobnejšo primerjavo, referenčni indeks imen, priimkov, datumov in krajev rojstva pa je objavljen tudi na spletu na strani www.genealogy.si.

V tej združeni datoteki šteje največji posamični prispevek okrog 175.000 oseb, sledijo tisti s po 100.000, 65.000, 61.000, 57.000, 25.000, 20.000, 18.000, 10.000 itn. Rekorder med ponudniki svojih podatkov ima torej nekaj nad 175.000 oseb v svojem računalniško vodenem rodovniku. Vse osebe v teh rodovnikih niso (še) v sorodstvenem odnosu. Besedica še je v oklepaju zato, ker sorodstveni odnos med posameznimi nepovezanimi sklopi še ni evidentiran. Rodoslovci namreč pogosto vpisujejo družinske sklope 'na zalogo'. Z veliko verjetnostjo namreč pričakujejo, da bodo osebe z istim priimkom prej ali slej lahko sorodstveno povezali s svojim ožjim sorodstvom. Zato jim je vsak vneseni podatek potencialni sestavni del 'njihovega' rodovnika. Eden od možnih in ne tako zelo neprimeren kriterijev za prvaka, bi bilo lahko omenjeno število vseh v rodoslovni evidenci nekega raziskovalca evidentiranih oseb. To bi lahko sprejeli za zelo preprost 'tehnični' kriterij, ki pa je vsebinsko neuporaben. Podoben bi bil zbirki znamk, kjer bi štel število vseh znamk, ne pa tudi vsebinska popolnost (ki je pri znamkah podana v glavnem s serijo izdaje).

Če bi izmed vseh podatkov posameznega rodoslovca želeli izbrati samo tiste, ki so med seboj v sorodstvenem odnosu, krvnem ali svaškem, je to mogoče narediti programsko. Tako je npr od 175.000 oseb v omenjenem največjem rodovniku prek 145.000 v povezani množici. Poleg te je še prek 2000 nepovezanih sklopov s po eno do 700 oseb. Govorimo o rodoslovni zbirki podatkov, v kateri je 145.000 oseb, pri katerih lahko za vsako izbrano osebo pokažemo krvno ali svaško sorodstveno povezavo s katerokoli drugo osebo v tej zbirki.

Če bi med temi 145.000 iskali tisto množico oseb, ki so si v krvnem sorodu, bi morali najti osebo z največ evidentiranimi potomci. Tudi to je mogoče narediti programsko. V tej datoteki je rekorder tisti Štefan, ki ima v sedemnajstih generacijah evidentiranih 3416 potomcev. Največ prednikov pa ima trenutno tista Klara, za katero jih program našteje 444 različnih prednikov. Od teh 444 je 75 parov skrajnih prednikov Teh 150 skrajnih prednikov pa ima evidentiranih 12566 potomcev. Vsi ti so Klarini sorodniki.

Bi lahko rekli, da sta rekorderja Štefan in Klara? Recimo, da sta, dokler ne bo komisija odločila drugače, oziroma, dokler ne bo kdo od konkurentov predstavil svojo zmagovito osebo po prednikih ali potomcih, po krvnih in svaških sorodnikih, po številu raziskanih generacij, po popolnosti podatkov in morda še po zanesljivosti.

Primerjava rodoslovnih programov

Peter Hawlina

Ko smo posamezniki v Sloveniji začeli spoznavati možnosti, ki jih za rodoslovno delo nudijo računalniški pripomočki, smo najprej našli program Genealogy on Display. To je bilo pred letom 1990. Program je sicer nudil že kar vse, kar je rodoslovec na tisti stopnji od takega programa pričakoval. Napisan je bil v BASICu in ga je malo računalniško spretnejši lahko še po svoje prirejal. Kaj kmalu ga je razvoj odrinil v pozabo. V zgodnjih devetdesetih letih smo se začeli ozirati še po drugih rodoslovnih programih. Izbira je bila vedno večja. Poskusno smo naročili program ROOTS, za katerega je že sama cena okrog 300\$ kupca prepričevala, da gre za nekaj najboljšega. Bili smo razočarani. Ne samo mi. ROOTS ni dolgo živel. Nadomestili so ga številni drugi. Med temi je bil morda najbolj konkurenčen program PAF (Personal Ancestral File), proizvod Family History Society, ki je nastal v okviru obsežnih rodoslovnih projektov mormonske cerkve (Church of Jesus Christ of Latter-day Saints). Njegova prednost je bila preprosta uporaba in nizka cena - 15\$. Slaba stran pa ta, da ni bilo mogoče uporabljati vseh črk naše abecede. Kasneje so sicer to omejitev odpravili in program celo ponudili v brezplačno uporabo. Vendar smo v Sloveniji medtem prevedli program Brother's Keeper, ki se je tako močno razširil, da je še danes najbolj uporabljan.

Eden od kolegov je že pred leti izrekel pripravljenost za spremljanje in posredovanje zanimivih novosti v ponudbi rodoslovcem namenjenih programskih izdelkov. Ker že dolgo ni poročal o svojih ugotovitvah, se mi je zdelo vredno omeniti enega od manj poznanih programov.

RootsMagic. Zanimiva posebnost tega programa (pa ne samo tega) je iskanje sorodstveno nepovezanih sklopov. Normalno bi namreč bilo, da rodoslovec v svojo zbirko vpisuje samo sorodnike. Taki se včasih ne zavedajo, da v zbirki nimajo samo povezanih oseb. Program BK sicer najde nepovezane posameznike, ne pa tudi nepovezanih sklopov. BK bi se po RootsMagic lahko zgledoval tudi po možnosti, da sta istočasno odprti dve ali več datotek in lahko osebe ali sklope preprosto prenašamo iz ene datoteke v drugo (potegni-spusti ali drag&drop). Lahko celo večkrat odpremo isto datoteko in potem primerjamo posamezne dele iste datoteke v dveh oknih. S tem programom ni težko zamenjati spol pri možu in ženi, če smo se pri tem zmotili. Pri BK je to razmeroma zahtevna operacija.

Program vsebuje rutino za objavljanje rodovnika na spletu, kar je danes skorajda že obvezna sestavina vseh rodoslovnih programov.

Programsko je mogoče iskati morebitne dvojne vpise istih oseb. S to funkcijo se predstavljajo tudi drugi programi. Je sicer omejeno uporabna. Saj program loči samo povsem enake zapise. Maria in Marija zanj nista isti imeni. Vseeno pa je vredno občasno pregledati, kaj program prepozna kot možni dvojniki.

Več o programu na <http://www.rootsmagic.com>

Primeri iz prakse

Peter Hawlina

Hello

I am trying to find out information regarding my father that came to US on the Martha Washington to Ellis Island in Dec 7, 1912, with his family. His name is listed on the registry as Alois Kozuk but he was always known as Louis Kozuk in the US. They have him listed as his town or relatives lived in Zabukovje, but I cannot find any information. My sister and I are going to Slovenia with the SNPJ on June 13, 2007 and would like to know if we still have relatives there or if we can find the house he lived in.

If you have any ideas where I can do some research I would appreciate any help. It is difficult when I went on the internet to Slovenia and its not in English.

Thank you,

Marge Kozuk Montes

To je vzorčna poizvedba potomcev slovenskih izseljencev v ZDA v drugi ali tretji generaciji. Ime kraja je tokrat zapisano pravilno, kar je skorajda izjema. Pred I. svetovno vojno so se Slovenci izseljevali iz takratne Avstrije.

Imena krajev so največkrat zapisovali nemško. Predvsem pa so uradniki v priseljenkem uradu podatke pogosto vpisovali površno. Možno je, da so imena zapisovali kot so jih slišali in ne tako, kot so bila zapisana na dokumentih prišlekov. Saj so ti gotovo imeli vsaj potne liste. Za zapisovanje so dosledno uporabljali samo angleško abecedo. Če naletimo na izjeme so te tako redke, da samo potrjujejo povedano. To je sicer razumljivo, saj je imel skorajda vsak evropski jezik svojo abecedo. Slovenska v primerjavi z drugimi s svojimi strešicami nad č, š in ž niti ni bila najbolj posebna.

Iskani Alois Kozuk je torej prišel iz Zabukovja. Danes je v Sloveniji šest krajev s tem imenom. Priimka Kozuk v Sloveniji danes ni in ga zagotovo tudi pred stotimi leti ni bilo. Se je Alois ali Alojz v resnici pisal Kozak, Kožuh ali še kako drugače?

Pri tem nam je v veliko pomoč današnji telefonski imenik. Iščemo lahko prisotnost priimka Kozak ali Kožuh v vseh krajih z imenom Zabukovje. Nobenega ni. Med priimki v Zabukovjih lahko ugotovljamo, ali je kakšen drug priimek podoben priimku Kozuk. Nič takega ni.

Kako bi lahko nadaljevali? Če bi vedeli datum rojstva iskane osebe, bi lahko poskušali iskati v matičnih knjigah vseh tistih župnij v katere so spadala Zabukovja. Brez datuma rojstva je iskanje lahko zelo dolgotrajno. V konkretnem primeru bi nas verjetno celo zapeljal podatek, da je Alojz v ZDA prišel s svojo družino. Ta podatek bi nas prej navajal na to, da je bil Alojz oče, ne otrok. Iskanje rojstva nekega Alojza Kožuha v enem od šestih Zabukovij bi sicer lahko bilo uspešno, vendar dolgotrajno in tvegano oz. nezanesljivo.

LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES									
S. S. T. MARTHA, WASHINGTON, sailing from [blank] to [blank]									
No.	Name	Age	Sex	Occupation	Place of Birth	Country of Birth	Time of Arrival	Time of Departure	Remarks
1	Boyd	30	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
2	Boyd	28	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
3	Boyd	26	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
4	Boyd	24	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
5	Boyd	22	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
6	Boyd	20	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
7	Boyd	18	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
8	Boyd	16	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
9	Boyd	14	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
10	Boyd	12	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...

Strani iz evidence priseljencev v ZDA, ki so tja prišli prek zbirnega centra na otoku Ellis.

Bi se Marge sama lotila te naloge? Bi v arhivu naročila knjige rojstev za vsa Zabukovja in jih pregledovala za razmeroma široke intervale? Ali bi namesto tega iskanje naročila strokovnjakom v arhivu? Ti imajo veliko izkušenj in bi uganko verjetno rešili. Koliko časa bi minilo? Kolikšni bi bili stroški?

Je še kakšen način, ki bi nam skrajšal pot iskanja? Vsekakor bi bilo dobro o iskani osebi že doma poiskati še kakšen dodaten podatek. Prvi tak bi bil njegov datum rojstva. Včasih so ohranjena pisma, ki so si jih pisali sorodniki. Zelo koristen je lahko zapis njegove poroke. Morda je ohranjen oklic.

Za pomoč pri iskanju lahko prav pride tudi spisek članov Mohorjeve družbe izpred stotih let. Ta spisek je nekaj podobnega kot je danes telefonski imenik. V njem res najdemo Mico Kožuh iz Zabukovja. Ta Mica nam od šestih Zabukovij z veliko zanesljivostjo določi Zabukovje nad Sevnico.

Imamo pa še en izredno bogat spisek Slovencev izpred stotih let. To je evidenca priseljencev v ZDA, ki so tja prišli prek zbirnega centra na otoku Ellis. Tudi ta spisek je dosegljiv na spletu in ga lahko pregledujemo od doma. Tam z lahkoto najdemo Aloisa Kozuka. Ne samo to. Iz zapisa ugotovimo, da je bil ob prihodu star devet let. Pripotoval je s svojo materjo Marijo, bratom Jožefom in sestrama Marijo in Frančiško. Zveza z domom je bil Marijin brat Jožef Špan, namenjeni pa so bili k očetu Martinu.

Ta zapis nam naredi odvečne vse prejšnje poti reševanja. Če zdaj pogledamo v telefonski imenik, najdemo v Zabukovju tri Špane. To je spet zadosten namig, ki nam od šestih Zabukovij izbere Zabukovje nad Sevnico.

THIS SHEET IS FOR STEERAGE PASSENGERS									
STATES IMMIGRATION OFFICER AT PORT OF ARRIVAL									
Arriving at Port of [blank] on [blank]									
No.	Name	Age	Sex	Occupation	Place of Birth	Country of Birth	Time of Arrival	Time of Departure	Remarks
1	Boyd	30	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
2	Boyd	28	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
3	Boyd	26	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
4	Boyd	24	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
5	Boyd	22	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
6	Boyd	20	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
7	Boyd	18	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
8	Boyd	16	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
9	Boyd	14	M	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...
10	Boyd	12	F	Farmer	St. Louis	Mo.	10/10/1912	10/10/1912	...

Sestavimo lahko tudi izhodiščni družinski list:

1. Špan * ~1845, _____, = ~1870, v _____, _____, * ~1845, _____, + _____, Zabukovje. _____ + _____, Zabukovje.

Otroci:

- i Jožef Špan * ~1870, Zabukovje, + _____,19____, Zabukovje.
- ii Marija * ~1872.

Druga generacija

2. Marija Špan * ~1872, Zabukovje, = ~1895, v _____, Martin Kožuh, * ~1870, _____, + _____,19____, USA. Marija + _____,19____, USA.

Otroci:

- i Jožef Kožuh * _____,1897, Zabukovje, + _____,19____, USA.
- ii Marija Kožuh * _____,1900, Zabukovje, + _____,19____, USA.
- iii Alojz * _____,1903.
- iv Frančiška Kožuh * _____,1905, Zabukovje, + _____,19____, USA.

Tretja generacija

3. Alojz Kožuh * _____,1903, Zabukovje, = ~1930, v _____, _____, * ~1905, _____, + _____,19____, USA. Alojz + _____,19____, USA.

Otroci:

- i Marge Kozuk * ~1945, _____, = ~1970, v _____, _____, Montes, * ~1945, _____.

Izrazi hvaležnosti

Peter Hawlina

Na društveni naslov dnevno prihajajo rodoslovne poizvedbe in prošnje za pomoč. Po našem odgovoru se korespondenca največkrat konča brez zahvale ali komentarja. Morda se približno tretjina spraševalcev za odgovor zahvali in nemalokrat zaprosi za odgovore na dodatna vprašanja. V mapi elektronske pošte, v katero odlagamo tovrstne zadeve se je od leta 2000 nabralo okrog 5.700 sporočil. V to niso všteta navadna pisma, telefonski pogovori in osebni stiki. Med izrazi hvaležnosti pa gotovo izstopa zahvala g. Erike Stubenvoll. Nekoliko skrajšan povzetek njenega pisma podajam spodaj. Original v nemškem jeziku je v društvenem arhivu.

Spoštovani g. Hawlina

Prisrčno se vam zahvaljujem, ker ste člane rodoslovnega društva povabili, da sodelujejo pri reševanju moje rodoslovne raziskave. Kar naenkrat se je moje sorodstvo močno razširilo.

Zato iskreno izražam svojo veliko hvaležnost za vaše takojšnje ukrepanje in posebej za osebno sodelovanje g. Janeza Topliška, Nenada Novakovića in Vasje Butina.

Tako pozitivnega, hitrega in obsežnega ukrepanja nismo mogli pričakovati. Zato naš vtis o vaših sposobnostih ne bi mogel biti boljši. Obetavna je bila že sama napoved sodelo-

vanja s strani g. Topliška in tej sledeča takojšnja in celostna izvedba vključno s povezavo s ptujsko družino Resnik. G. Toplišek je s svojo vpludno zadržanostjo neverjetno skrbno poskrbel za to, da so vsi udeleženci že ob prvem stiku voljno sodelovali z nami. Naša srečanja so potekala v prijetnem vzdušju brez zadržanosti ali celo nezaupanja.

Če boste vi, g. Hawlina ali kdo od treh omenjenih kolegov kdaj obiskali Dunaj, bi se z vami z veseljem srečala. Po želji bi lahko organizirala tudi obisk in vodenje po Mestnem arhivu.

Z lepimi pozdravi, vaša hvaležna Erika Stubenvoll,
podpredsednica dunajskega deželnega zbora

2. 4. 2007

Priporočamo v branje

Spomin in opomin gora

Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah

Po 33-letnem zbiranju jo je pripravil zdravnik, alpinist in gorski reševalec France Malešič iz Kamnika. Izdala jo je Založba Didakta s sodelovanjem Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Gorske reševalne službe Slovenije in drugih.

Knjiga ima 496 strani, vsebuje 1965 opisov nesreč (in 3188 prizadetih) od 14. stoletja do danes, po vsej Sloveniji in naših v tujih gorah. Dodanih je 111 opisov nesreč, ki se niso končale najhuje. V njej je 129 črnbelih osebnih fotografij ponesrečenih in 84 fotografij reševanj in reševalcev.

Kronika je posvečena vsem, ki so nekdanj hodili po gorah in jih ni več, in prav tako tistim, ki so jih pomagali reševati. Namenjena pa je tudi vsem, ki z velikim veseljem in navdušenjem obiskujejo naše in tuje gore. Vsak ponesrečeni s svojim primerom zgovorno priča nam vsem. Vsebina je sestavljena po številnih virih in s pomočjo več kot sto sodelavcev, je poučna in ima kulturni in zgodovinski pomen. Nikakor pa ne pomeni odvrčanja planincev in drugih bralcev od gora.

Posamezni opis nesreče vsebuje datum in čas, osnovne podatke o ponesrečencu, kdaj, kje in kako se je ponesrečil. Kraj nesreče je opredeljen po Atlasu Slovenije. Pomembnejše nesreče so zaradi svoje poučnosti in zapletenosti dogodkov opisane bolj podrobno. Pri vsakem opisu so

navedeni viri posameznih podatkov (sproti in v drobnem tisku). Glavni viri so navedeni tudi na koncu, kjer sta še kratek pregled podatkov in osebno kazalo.

Iz vsebine

7. avgusta 1741 je bilo izredno vroče in soparno. V cerkvi sv. Donáta pod Donáčko goro se je zbralo veliko število romarjev. Prihrumela je strahovita nevihta. Nena doma je udarila strela. Devetinpetdeset ljudi je bilo takoj mrtvih, veliko pa je bilo ranjenih ali poškodovanih.

26. septembra 1843 je pet Vipavcev odšlo po drva na Nanos. V toplem vremenu so bili slabo oblečeni. Na gori je zapihala burja in je začel mesti sneg. Niso si mogli pomagati in so zmrznili.

12. marca 1899 je mama triinpolletnega Antona Pačnika, po domače Bobikovega Tončka s Pohorja, še rekla: »Otrok pa ovca gresta vedno navzgor, nikoli navzdol! Tam se nekako laže prime, laže pleza. Morali bi ga iskati navzgor.« Iskali so ga ponoči in z lučmi, a ga niso mogli najti. Zjutraj ga je Janez Vranjek našel na zametu, srce je bilo že mrzlo. Noga je bila bosa, v roki pa je držal čevlček.

15. februarja 1929 je 14-letni Ivan Foršnar, po domače Koprivnjekov Hanzek, doma v Zgornjem Gruškovju, šel v trafiko po tobak in vžigalice za očeta. Med potjo ga je zasul orjaški snežni plaz pod cesto v Sedlašeku. Ljudje so ga takoj pogrešili in začeli odkopavati, a so ga našli že mrtvega. Tiste dni je v Halozah v snežnih plazovih na različnih krajih umrlo še pet ljudi.

1. septembra 1929 sta se v Triglavu ponesrečila Herbert Brandt in Ernest Bračič. Eden od obeh je vodil, drugi pa je hotel začeti plezati za njim. Tedaj se mu je utrgal skalni blok. Tako je za seboj potegnil prvega na vrvi, ta pa se je nad njim zagodil v kaminu in takoj podlegel. Drugi se je rešil izpod skale, jemat je še obvezo iz oprtnika in pri tem umrl.

Špič, 3. do 5. maja 1952. Po izjavah Jožeta Uršiča, ki je preminil zadnji od petih slovenjebistriških alpinistov, sta se prva dva sporekla in je eden od njiju odločno zahteval, naj se vrnejo. Odvezal se je in začel sestopati. Verjetno mu je spodrsnilo in je padel več sto metrov globoko. Tudi drugi se je razvezal. Ko je videl, da je tovariš padel, se je vrgel za njim v globino. Drugi trije so obstali vsak na svojem izpostavljenem mestu in povsem odpovedali: »Nismo si mogli in znali pomagati.« Sledilo je prvo nočno stensko reševanje v zimskih razmerah pri nas, vendar zaman.

18. novembra 1978 se je 18-letni Miran Smerdel s prijateljem vračal po Kremžarjevi poti z Jezerske Kočne. Zdrsnilo mu je na trdem snegu. Pogledal je tovariša in se mu nasmehnil, potem pa je drsel vedno hitreje v globino.

11. septembra 1982 je 58-letni Janez Sodja, po domače Skalovčev Ivan iz Bohinjske Bistrice, umrl na planini

Krstenica. Bil je hudo bolan in je želel biti sredi svojih gora, kjer je veliko planinaril in pasel krave. Nečaka sta ga odpeljala na planino, kjer je kmalu zatem umrl.

Iz recenzij

Lovro Stanovnik: Plod dolgoletnega dela, skrbnega zbiranja podatkov po najrazličnejših virih – iz kronološko urejenih opisov nesreč se bo bralec v večji meri zavedal nevarnosti v gorah in ne bi ponavljal napak, ki so druge stale življenje.

Andrej Mašera: Opisom nesreč daje poseben čar originalno besedilo, kar privlačno odseva vzdušje tedanjega časa. Na koncu so poleg virov številni zbirni podatki v preglednicah, ki delo še posebej obogatijo in popestrijo.

Jane Volkar: Dobili smo marsikatero odgovore in nove poglede na dogodke v preteklosti ter presenetljivo obzirno in neposredno pisanje o nesrečah iz zadnjih desetletij. Opozarja nas na vsem znane, vendar včasih prikrte vzroke za nesrečo.

Tone Škarja: Izjemno delo je velika dragocenost iz več razlogov: presek skozi zgodovino, vir za statistiko, gladko berljiv in nazoren učni material, dragocen poklon mrtvim in njihovemu spominu, pa tudi gorskim reševalcem in hkrati utemeljitev njihovega poslanstva.

Milan Orožen Adamič: Največja vrednost je v izredno skrbni in sistematični zbirki vseh znanih dogodkov, v številnih opisih, podrobnostih in v pregledni urejenosti knjige. Odstira se nam vsa prepletenost dogodkov, človeških usod in življenjska povezanost naših ljudi z gorami.

Knjigo Franceta Malešiča SPOMIN IN OPOMIN GORA, Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah, ki je izšla kot peta v zbirki Med gorskimi reševalci (za prvo Cirila Pračka z naslovom *Med gorskimi reševalci*, leta 1962, drugo Pračkovo *Vrnite mi moje sinove z gore*, 2000, tretjo Pavleta Šegule *Križemkražem po gorah*, 2001, in četrto Franceta Malešiča in sodelavcev *Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom*, 2002), je mogoče naročiti pri Založbi Didakta po ceni 24,90 EUR.

Po dogovoru z avtorjem je mogoča tudi računalniška predstavitev knjige z izborom fotografij in pripovedi v okviru PD, GRS ali knjižnic, ob tem pa tudi nakup knjig po ugodni ceni.

Založba DIDAKTA,

Gorenjska cesta 33 c, 4240 Radovljica,
zalozba@didakta.si.

Telefonska naročila: 04 / 53-20-200

France Malešič,

Levstikova 6, 1240 Kamnik,
france.malesic@guest.arnes.si,
01 / 831-99-60; 051-359-343

Cognomi e stemmi di Isola

Priimki in grbi v Izoli

Knjigo je že leta 2000 izdala v 500 izvodih Samoupravna skupnost italijanske narodnosti v Izoli v založbi »Il Mandracchio« - Mandrač Izola. Predgovor h knjigi je pripravil predsednik omenjene skupnosti Silvano Sau.

Marino Bonifacio, avtor raziskave o izolskih priimkih, je v prvem delu na 94 straneh obdelal najbolj značilne priimke v Izoli. Specifična skupnost prebivalstva Izole, ki je skozi stoletja sestavljena iz vsaj treh narodov Italijanov, Slovencev in Hrvatov, se zanimivo kaže tudi v obliki priimkov. Obdelane so tudi zanimive različice priimkov, ki so prehajale bodisi iz italijanske oblike in dobivale slovensko ali hrvaško obliko, ali pa je bila pot obratna in so slovanski priimki dobivali italijansko obliko v najrazličnejših inačicah, tudi v soodvisnosti od časa in prilik, ki so pogojevale te spremembe.

Avtor se je resnično trudil, da je poleg različnega zapisovanja vsakega priimka iskal tudi poti, od kod je posameznik z določenim priimkom prišel v Izolo in kje še najdemo te ali sorodne priimke. Po drugi vojni so se mnogi stari izolski priimki razselili po svetu in so dandanes razširjeni bolj drugod kot v Izoli, najpogosteje na širšem področju Trsta, Vidma ali Benetk.

Naj naštejemo najbolj značilne izolske priimke, ki jih je avtor obdelal:

Beltrame,
Benvenuti, Benvenuti, Benvenuto, Benvegnu,
Bocca, Bochi, Bocai, Boccai, Bocaj, Bočaj, Bucaj, Bučaj,
Bozzai, Buzzai,
Bunc, Bunz,
Calegari, Calegari, Callegaro, Callegari, Callegaris, Calligaro, Caligari, Calligaris, Calegarich, Callegarich, Caligorich, Kalegarich, Kalegarich, Kaligarich, Kaligarič, kaligarič
Carlin, Carlini,
Carpenetti, Carpinetti, Carpineti,
Cassol,
Čeligo, Čeligoj, Celigoj, Celligoi,
Čendak, Cendak, Cendach, Cenda,
Cergol, Cergoli, Cergolj, Čergol, Čergolj, Cergul, Sergul,
Zergol,
Cerin, Čerin,
Chelleri, Chelleris,
Chicco,
Cigoi, Cigoj, Cigolli, Cigui,
Cogoi, Cogoj, Kogoj,
Contesini,
Fantin, Fantini, Fantinich, Fantinič,
Felluga, Ferluga,
Fillipi, Filipi, Filipich, Filipič, Filipičič, Filipin, Filiput,

Klarič, Klarić, Klarich, Clarich, Clari,
Pliska, Plisko, Pliško, Pleško, Plešković, Pliskovac, Plisca,
Plisco,
Ritoša, Ritoss,
Sau, Sav, Šau, Šav.

Obilica podatkov, ki spremljajo vsak naveden priimek in njihovo preobrazbo, s podatki o razširjenosti priimka in njegovem izvoru pa tudi tolmačenju priimka in naštevanju virov, ki v večini primerov segajo v srednjeveške arhive, nudi poglobljeno spoznavanje te tematike. Poučno in priporočljivo.

Soavtor omenjene knjige Giovanni Radossi je pod naslovom *Stemmi di Rettori e di Famiglie Notabili di Isola (Grbi rektorjev in častnih družin v Izoli)* v drugem daljšem članku obdelal dvaindvajset grbov pomembnih izolskih družin, pa tudi grbe in simbole upravnih oblasti Izole in nadrejenih upravnih struktur. Vse s sliko predstavljene grbe lahko pozoren obiskovalec Izole opazi na izolskih stavbah. Omenjena knjiga pa mu razkriva njihov pomen, poreklo in razloge, zakaj so našli pot v Izolo in na pročelja izolskih stavb.

Pripravil Vojko Čeligoj

Fluminensia Slovenica

Slovinci na Reki

Tema, ki se je je avtor lotil, ima po njegovih besedah »nedvomno poseben značaj in pomembno težo. Tem prej, ker stalno poudarjamo in izpostavljamo pomen kulturnega sodelovanja med dvema sosednjima narodoma in kulturama. Hrvati in Slovenci, ki so etnično, kulturno in jezikovno zelo sorodni, nudijo izvrsten primer v tem smislu. Žal je na tem področju bilo do sedaj premalo narejenega. Ugotovljamo lahko, da so hrvaško-slovenske povezave premalo raziskane in niso na pravi način niti izkoriščene. Pred nami je na neki način 'terra incognita'.« Avtor še dodaja: »Reka je sijajen primer na področju kulturnega zgodovinopisja, kjer ni vnaprej določenih 'nacionalnih' mej in kjer moramo stvari opazovati in razlagati v širšem nadnacionalnem kontekstu.« Obstaja »multikulturni in večjezični mozaik tradicij, ki niso odmaknjene druga od druge, temveč soobstajajo kot enakopravni segmenti enotnega razvojnega procesa.«

Knjiga o Slovencih na Reki, o njihovem vplivu, prispevku k razvoju Reke na gospodarskem, kulturnem in političnem področju, je avtorjevo kapitalno delo, ki ga ne more spregledati noben preučevalec mesta Reke in življenja v njem.

V poglavju Družbene, družinske in poslovne reško-slovenske zveze avtor posebej obdela trgovske in gospodarske zveze in predstavi pomembne reške družine slovenskega izvora, ki so vidno vplivale na življenje meščanov Reke.

Naštevava slovenske kraje, iz katerih so v zadnjih tristo letih prihajali Slovenci na Reko. Večina jih je iz bližnjih krajev severno od Reke, prihajali pa so tudi s Štajerske, Gorenjske in Dolenjske, bili so težaki, vajenci za različne poklice, obrtniki, prevozniki, trgovci, krčmarji, kavarnarji, tovarnarji, pa tudi intelektualci, ki so zasedali pomembna mesta v življenju Reke, kot duhovniki, profesorji, ravnateljji šol, upravni uslužbenci ... Naštevava kar nekaj sto imen Slovencev, ki so na Reko prišli od 15. stoletja dalje. Samo med letoma 1436 in 1460 je v notarskih spisih reškega notarja Antonija Renna de Mutina naštetih 60 trgovcev iz Ljubljane, 46 trgovcev iz Škofje Loke ter številni drugi iz Kranja, Kamnika, Loža, Kočevja, Selške doline, Kočevja, Sežane, Celja, Ptuja, Slovenske Bistrice in Radgone.

Posebej so obdelane pomembne reške družine.

Družina Celligoi, s poreklom s področja Notranjske oz. Trnovega pri Ilirski Bistrici. Opredeljuje izvorno obliko priimka Čeligoj in druge oblike zapisa: Celigau, Celigoi, Celligoi in Celigoj. V 18. stoletju: Andrea Celligoi je bil krznar, njegov sin Don Andrija Celigoi duhovnik, Simeone Celigoi (1769-1838) je bil trgovec in lastnik ladij. Iz iste družine so bili v začetku 20. stoletja tudi visoki častniki avstrijske vojske, arhitekti, uradniki.

Družina Michiele Wohinz / Bohinc, ki si je meščanske pravice na Reki pridobil leta 1767. Bil je uspešen poslovnež, lastnik ladij, celo dveh jadrnic za dolgo plovo, nekaj trabakul, tovarne alkohola in veletrgovine.

Družina Poglayen /Pogljajen

Ivan Nepomuk Pogljajen je prišel na Reko sredi 18. stoletja. Ukvarjal se je s trgovino, bil je lastnik ladij. Družina je nadaljevala s trgovino in razvila dejavnost tudi v Trstu.

Marko Kobler Valentinov (1764-1824) je na Reko prišel iz Železnikov. Na Reki si je ustvaril družino in veliko premoženje. Ivan Kobler, eden od njegovih treh sinov, je bil znameniti reški kronist in zgodovinar.

Jellouschnegg in Walushnigg /Jelovšek - Valušnik/

Franc Jelovšek (1798-1897), doma iz Vremskega Britofa pri Divači, je bil trgovec, posestnik in lastnik ladij.

Andrej Valušnik se je s člani družine na Reko preselil iz okolice Beljaka leta 1814, bavil se je z železnino. Sinovi so bili veletrgovci, lastniki ladij ... bavili so se s prodajo lesa in bili cenjeni meščani.

Družina Corossacz, Korošac (verjetno Korošec), doma s Koroške, je omenjena v reških listinah že konec 17. stoletja. Družina se je bavila z mesarstvom, bančništvom, zlatarstvom ...

Družina Josipa viteza Gorupa, imenovanega »reški Rothschild«. Josip je bil rojen v Slavini pri Prestranku 6. aprila

1834. Trgovstva se je učil pri bogatem stricu Janezu Nepomuku Kalistru v Trstu. Po njegovi smrti je prevzel večino premoženja in ga pomnožil. Bil je velik dobrotnik mnogim cerkvenim, šolskim in drugim ustanovam. V sedemdesetih letih je svojo gospodarsko dejavnost razširil še na Reko in izkoristil gospodarski razcvet mesta z madžarskimi državnimi vlaganji. Kupuje in gradi stavbe na Reki, podpira slovenske kulturne ustanove, pesniku Simonu Gregorčiču da natisniti drugi in tretji zvezek njegovih Pesmi ... V vili njegovega sina Milana Gorupa je danes Slovenski dom Kulturnega društva Bazovica.

Josip Premrou, doma iz Martinjaka pri Cerknici.

Bil je veletrgovec z lesom in to dejavnost razvijal desetletja na Sušaku, na Delti. Odpira lesne žage v Gorskem Kotarju in Slavoniji. Les izvažava v mnoge evropske države, v severno Afriko, Malo Azijo in Južno Ameriko. Sodeluje v javnem življenju Reke...

Zanimivo poglavje knjige so prevodi osebnih listin, poslovnih in ženitvenih pogodb, listin o dedovanju naštetih pomembnih meščanov Reke slovenskega rodu.

Posebej so obdelane književne in kulturne povezave Reke in Slovenije ter predstavljeni pomembni nosilci teh povezav: Primož Trubar, Franjo Glavinč, jezuit Martin Bavčer, Janez Vajkard Valvasor, Matija Čop in mnogi mnogi drugi.

Med letoma 1855 in 1867 je na reški gimnaziji poučeval nemščino in grščino **Janez Trdina**, slovenski književnik in publicist. Po zlomu Bachovega absolutizma pa je učil tudi hrvaški /ilirski/ jezik s književnostjo. V mnogih njegovih književnih delih je opisano njegovo bivanje in delovanje na Reki in otoku Krku.

Do današnjih dni so na Reki delovali številni Slovenci, pa tudi mnogi Hrvati, ki so dejavno posegali v slovenski kulturni prostor in številne slovenske kulturne institucije.

Avtor knjige **Irvin Lukežič**, ki je tudi sam ponosen na svoje slovenske korenine, je delo pripravil izjemno skrbno, z mnogo slikovnega in dokumentacijskega gradiva. Knjiga prav vabi, da jo večkrat vzamemo v roke!

Delo samo pa navdušuje tudi z opisom bogatega vzajemnega sodelovanja pripadnikov obeh narodov na območju Reke. Knjigo je izdal Izdavaški centar Rijeka v soizdajateljstvu s Kulturno-prosvetnim društvom Bazovica, Reka, v letu 2007.

Pripravil Vojko Čeligoj



Prvo srečanje potomcev rodu Kodre

Marija Prelec

Kodretovi so bili rodbina moje mame Julke Kodre. Od vseh prednikov so imeli neko privlačnost, zato smo se odločili najprej raziskati ta rod. Prišli smo do pradedu Andreja Kodre, ki je z našo prababico Marjeto rojeno Ukmar živel sredi 19. stoletja v zaselku Kodreti v Gornji Branici v Vipavskih Brdih. Moj stari oče Franc Kodre, Andrejev sin, se je naselil v Vrhpolju pri Vipavi, kjer je potem bila rojena moja mama in njene sestre. Bili so tudi fantje, a so mladi pomrli. Tudi dedovi bratje so sinove izgubili zaradi bolezni in v vojnah. Obstale in nadaljevale rod so samo ženske. Že po tretjem rodu priimka Kodre ni bilo več. Kljub temu, da raste zdaj šesti in začenja sedmi rod s celo vrsto novih priimkov, se še vedno čutimo Kodretove.

Kaj dosti podatkov o prednikih še nimamo, vendar smo se dogovorili za prvo srečanje živečih potomcev in smo srečanje naslovili »prva Kodretiada«. Zbrali smo se 9. junija 2007 v rojstni hiši moje mame in njenih sester v Vrhpolju pri Vipavi, kjer zdaj živi z družino eden od potomcev, Vinko Kobal.

Težko je bilo zbrati naslove vseh številnih sorodnikov, razsejanih po Sloveniji. Omejili smo se le na tri rodbinske veje, še dve in ena izgubljena pa čakajo na nadaljnje poizvedbe. Zadnjega pol stoletja smo mnogi imeli malo ali nič stikov med seboj. Zato smo organizatorji srečanja z negotovostjo čakali tisto dogovorjeno dopoldne. A glej, sorodniki so začeli prihajati in nazadnje smo našli 70 gostov. Najstarejša je imela 87 let, najmlajša pa 8 mesecev.

Prostorno primorsko dvorišče in vrt ter lepo vreme so dodali h prijetnemu vzdušju ob odlični postrežbi domačinov. Veselje, prav navdušenje, je bilo res veliko. Mnogo nas je bilo, ki smo se prvič v življenju videli in vsi upamo, da ne zadnjič.

Kot rečeno priimka Kodre v naši rodbini že dolgo ni več, pač pa so s porokami prihajali novi priimki. Najprej so bili Curk, Prelec, Kobal, Dolgan, Premrl in Ferjančič. V naslednji generaciji še Nedoh, Šček, Slokar, Kragelj, Rak, Križančič, Oblak, Nanut, Žerjal in drugi. Zaenkrat se ta seznam daljša, vseh ne bi znala naštet. Pomembno pa je, da se vsi čutimo pripadniki iste rodovne korenine, saj to tudi smo. Treba bo še dosti truda in tudi sreče, da bi o naših prednikih zvedeli kaj več in segli globlje nazaj. Vasica Kodreti je po mnenju strokovnjakov za imena krajev tako poimenovana pred 16. stoletjem. Torej? Tudi priimek Kodre, ki je dokaj redek, ima navidez jasno razlago, a morda ni tako. Vprašanj za radovedne je precej. Ker so bile v teh vaseh matične knjige marsikje uničene, še ne vem, po kakšnih poteh bo mogoče kaj več izkoptati.

Kaj delamo

Jurij Šilc



K pisanju naslednjih vrstic me je spodbudil rodoslovni kolega Peter Hawlina: "Daj, napiši kaj za rubriko Kaj delamo". Najprej sem sicer kolebal, a sem se le odločil. Sliši se takole:

Spočet sem bil neke poletne noči ne tako davnega leta 1955 v koči pod Bogatinom.

Potem je prišla nedelja in nastopilo je prestopno leto 1956, ki je veljalo za najhladnejše, saj je bila pri nas povprečna letna temperatura le 8,5 °C. Tistega leta je bil februar na Kredarici sploh najhladnejši mesec s povprečno temperaturo -17,2 °C. Eisenhower je bil ponovno izvoljen za ameriškega predsednika, Hruščov je javno rušil Stalinov kult osebnosti, Sovjeti so zadušili madžarsko vstajo, oporišča ob Sueškem prekopu so zapustile zadnje britanske čete, Izraelci so zavzeli Sinajsko planoto, Fidel Castro je začel kubansko revolucijo in v Berlinu je umrl dramatik Bertolt Brecht. Pisatelj Zorko Simčič je izdal v Buenos Airesu roman "Človek na obeh straneh gore", ki smo ga v Sloveniji spoznali šele po letu 1991. Mohorjeva zbirka je prinesla "Senco na domačiji" Mimi Malenškove in Trstenjakova "Pota do človeka", France Štiglic je posnel "Dolino miru" z nepozabnim Johnom Kitzmillerjem v glavni vlogi, v trbovljskem Delavskem domu je prvič nastopi ansambel Avsenik, ribiško društvo Idrija je tega leta za ribji zarod potrošilo nad 426.000 dinarjev, nosenicam pa so kot sredstvo proti prehladu začeli predpisovati talidomid kar je povzročil okoli 8.000 defektnih novorojencev. Po zaslugi Elvisa Presleya je osvojil roknrol ves svet, v New Yorku so prvič uprizorili muzikal "My Fair Lady", Cecil DeMille je posnel film "Deset zapovedi", Grace Kelly se je poročila z monaškim princem Rainierjem, v Ameriki so vgradili v avtobuse prve klima naprave, cerkva sv. Krištofa v Ljubljani pa se je morala umakniti Gospodarskemu razstavišču. Na hokejskem olimpijskem turnirju v Cortini je bila prva Sovjetska zveza, druge so bile ZDA in tretja Kanada. Na 16. olimpijskih igrah v avstralskem Melbournu je zasedel Stanko Lorgar 5. mesto v teku na 110 m z ovirami, ustanovljena je bila Sankaška zveza Slovenije. V kraju Joesjö na Laponskem se je rodil Ingemar Stenmark, v Pragi Martina Navratilova, v New Jerseyu David Copperfield, v Celju Oto Pestner, v Novem mestu Anton Anderlič in v Ljubljani na Šlajmerjevi 3 sem se rodil tudi jaz. Bila je bela nedelja, 8. aprila 1956.

Sem prvorojenec očeta Alfonza (*1923) in matere Marije Magde Metke (Mete) roj. Slavec (*1936, †1991). Odraščal sem na starodavni "mekinjski" kmetiji "Pri Sel" (od konca 19. stoletja imenovani "Pri Potokarju") v Tacnu, tik pod vznožjem Šmarne gore in streljaj dva od Save. V 60-tih smo z bratom in sestro preživljali brezskrbno otroštvo, razpeti med delom na kmetiji in igro na vasi.

Osnovno šolo sem obiskoval v dober kilometer oddaljenem Šmartnu pod Šmarno goro. Bil sem odličnjak in šolanje sem nadaljeval na Tehniški elektro šoli v Ljubljani, kjer sem 1974 maturiral z odliko (povprečna ocena 5,0). Nihal sem med študijem gradbeništva in elektrotehnike in se vendarle odločil za slednjega. Na Fakulteti za elektrotehniko v Ljubljani sem študiral avtomatiko (takrat je študij trajal še 9 semestrov) in diplomiral leta 1979 ter za diplomsko delo prejel tudi študentsko Prešernovo nagrado.

Leta 1980 sem začel svojo znanstveno kariero. Zaposlil sem se na Inštitutu "Jožef Stefan" v Ljubljani kjer sem danes na mestu višjega znanstvenega sodelavca na Odseku za računalniške sisteme. Kmalu po tem, 1982, sem magistriral na Fakulteti za elektrotehniko v Ljubljani s povprečno oceno 10,0 in za magistrsko delo prejel državno priznanje – Bedjaničevo nagrado. Leta 1992 sem uspešno obranil doktorsko disertacijo in pridobil na Univerzi v Ljubljani akademski naziv doktor elektrotehniških znanosti. Od leta 2005 sem tudi docent za področje napredne procesorske arhitekture in predavam na podiplomskem študiju na Mednarodni podiplomski šoli Jožefa Stefana v Ljubljani in na Univerzi na Primorskem v Kopru. S področja računalniških znanosti, kjer sem opravil večino svojega raziskovalnega dela, imam objavljenih 40 izvornih znanstvenih člankov, nekatere v vodilnih svetovnih znanstvenih revijah, 24 strokovnih člankov, 70 znanstvenih prispevkov na mednarodnih konferencah po vsem svetu, 7 samostojnih znanstvenih sestavkov v monografskih publikacijah ter izdano znanstveno monografijo pri priznani založbi Springer v Berlinu in New Yorku, ki je postala nepogrešljiv učbenik na preko 50 univerzah po vsem svetu.

Moja velika ljubezen še iz otroških let je šport, pravzaprav hokej na ledu. Kdo ve, koliko zimskih popoldnevov smo preživeli na ledu, ki smo si ga sami pripravili in kjer smo se z doma izdelanimi palicami podili za ploščkom. Sem reden obiskovalec hokejskih tekem v Ljubljani, pa tudi na Jesenicah, in še vedno se kdaj pa kdaj z drsalkami in palico pridružim mlajšim pri tekmi na zamrznjenem ribniku pod Šmarno goro.

Že v najstniških letih me je zastrupil tudi oder. Vključil sem se v domačo ljubiteljsko gledališko skupino. Še bolj kot recitacija in igra me je privlačila režija. Naj omenim le moji režiji: ljudska igra Manice Komanove "Prisega o polnoči", ki jo je KUD Tacen v juniju 1999 odigralo v čudovitem okolju ob vznožju Šmarne gore ter

tri dramske slike Špele Ledinekove "Vi, ki hodite na sveto Šmarno goro, blagor vam!", ki smo jih uprizorili na Šmarni gori decembra 2000 ob 200-letnici rojstva dr. Franceta Prešerna. Še vedno aktivno delujem v domačem kulturnem društvu v Tacnu, kjer sem že vrsto let tudi član upravnega odbora. Tesno sodelujem tudi z domačim gasilskim društvom, katerega podporni član sem in pa, kolikor mi pač čas dopušča, tudi s turističnim društvom izpod Šmarne gore. Ponosen sem, da moje delovanje ni ostalo prezrto, saj mi je Zveza kulturnih društev Ljubljana "za dolgoletno kulturno bogatitev življenja pod Šmarno goro" leta 2002 podelila častno priznanje zveze. Aktivno sem vključen tudi v župnijsko življenje – sem član župnijskega gospodarskega sveta. Leta 2004 sem bil sprejet tudi v viteški red Ordo Equestris Sancti Sepulcri Hierosolymitani.

Vključen sem tudi v delovanje Sekcije za zbiranje in raziskovanje slovenske slovstvene folklorne, ki deluje v okviru Slovenske konference pri Svetovnem slovenskem kongresu. Sem tehnični urednik revije Slovsstvena folkloristika, ki jo izdaja omenjena sekcija.

In sedaj k moji prostočasni dejavnosti zaradi katere sploh vse to pišem: **rodoslovje in krajevna zgodovina**.

Sem član Slovenskega rodoslovnega društva in od letos tudi podpredsednik upravnega odbora. Rodoslovnemu društvu sem se pridružil pred desetimi leti (1997). Leta 2005 me je Ministrstvo za pravosodje imenovalo za sodnega izvedenca za rodoslovje. Zakaj in kako sem se zastrupil z rodoslovjem sem opisal v decembrski številki Dreves leta 2000. Naj le še enkrat poudarim, da sta bila velika krivca za to prijatelja Liselotte in Tomaž Artel iz Neuenhofa v Švici. Od takrat pogosto pišem v časopisu slovenskega rodoslovnega društva, kjer sem do zdaj objavil naslednje sestavke:

- Duhovnije v ljubljanski nadškofiji med 1788 in 1806, *Drevesa* 13(1):4-13 (dec. 2006).
- Terezijanski popis prebivalstva v župniji Smlednik leta 1754, *Drevesa* 11(2-4):25-37 (dec. 2004), (z Liselotte Artel).
- Nesojeni graditelji ceste od Tacna do Smlednika iz leta 1721, *Drevesa* 10(2-4): 23-25 (dec. 2003).
- Popis duš v župniji Vodice za časa cesarice Marije Terezije, *Drevesa* 10(1):9-19 (jun. 2003).
- Rodovnik Jakoba Aljaža, *Drevesa* 9(3/4):15-19 (dec. 2002).
- Urbarji - pomoč pri iskanju najstarejših prednikov, *Drevesa* 9(2): 11-21 (okt. 2002).
- Tacenske sodarske rodbine, *Drevesa* 8(4):13-19 (dec. 2001).
- Rekonstrukcija statusa animarum župnije Šmartno pod Šmarno goro za leto 1754, *Drevesa* 8(4):4-13 (dec. 2001), (z Liselotte Artel).

- Lastniki gradiča Rocen v Tacnu pod Šmarno goro, *Drevesa* 8(1/2):16-19 (jun. 2001).
- Prebivalstvo podšmarnogorskih vasi skozi stoletja, *Drevesa* 7(3/4):36-38 (dec. 2000).

Moja velika ljubezen je tudi domoznanstvo oz. krajevna zgodovina. Sem tudi član Zgodovinskega društva Celje. Za tiste, ki jih zanima zgodovina, naj naštejemo nekaj mojih izbrani zgodovinskih sestavkov in knjig:

- Prebivalstvo šentvidske župnije pred 250 leti, v: Granda, Stane (urednik), *Župnija Šentvid nad Ljubljano skozi čas in prostor*, Ljubljana: Župnija Šentvid, 2007, str. 104-139.
- Posest in podložniki predjožefinske župnije Št. Vid, v: Granda, Stane (urednik), *Župnija Šentvid nad Ljubljano skozi čas in prostor*, Ljubljana: Župnija Šentvid, 2007, str. 171-201.
- Med Vikrčani in Verjem - demografski razvoj naselij od 1754 do 2002, v: Vodnik, Alenka (urednica), *Od Jakoba do Jakoba: o krajih in ljudeh občine Medvode*, Medvode: Zgodovinsko društvo Medvode, 2006, str. 103-132.
- Bačnikov Jaka iz Zavrha - rodovnik Jakoba Aljaža, v: Vodnik, Alenka (urednica), *Od Jakoba do Jakoba: o krajih in ljudeh občine Medvode*, Medvode: Zgodovinsko društvo Medvode, 2006, str. 155-177.
- Župnije in njihovi krajevni obseg v ljubljanski škofiji sredi 19. stoletja, *Arhivi* 29(2):305-336 (2006).
- Nadškof iz Perzije podeli v Celju odpustek šmarnogorskim božjepotnikom. Listina nadškofa Janeza iz Sultanije, spisana v Celju leta 1411, *Zgodovina za vse* 13(2)5-16 (2006).
- Tako se je gradil socializem na vasi ali kratka zgodba o dolgi gradnji osrednje šole v občini Vodice, v: Fajdiga, Nada (urednik), *Vse poti naše prihodnosti: 40 let življenja in dela OŠ Vodice*, OŠ Vodice, 2003, str. 7-9.
- Rečni prehod struge Save pri Tacnu pod Šmarno goro, *Kronika* 51(3): 273-286 (2003).
- Kaj ni tak, kakor da je ušel hudiču iz torbe?! Zmage in porazi priorja Favsta Gradiška, čudodelnega zdravnika na Kranjskem, *Zgodovina za vse* 10(2): 24-41 (2003).
- *Cerkve v župniji Šmartno pod Šmarno goro: Sv. Martin - Šmartno pod Šmarno goro, Sv. Križ - Rašica, Sv. Lenart - Spodnje Gameljne, Sv. Andrej - Srednje Gameljne, Sv. Jurij - Tacen*, Župnijski urad, Šmartno pod Šmarno goro, 2002.
- *Tacenski sodarji*, Turistično društvo Šmarna gora, Tacen, 2001, (z Milanom Medvedom).

- *Zgodovina župnije Šmartno pod Šmarno goro*, Župnijski urad, Šmartno pod Šmarno goro, 2001.
- *Doktor Faustus: prior usmiljenih bratov v Ljubljani in zdravnik na Kranjskem*, Kulturno umetniško društvo Tacen, Ljubljana, 2000.

Pa še nekaj besed o sebi z rodoslovnega vidika. Sem poročen z Marjetko roj. Drev (*1956) in imam dva sinova: Tomaža (*1979) in Jaka (*1985). V svojem rodovniku imam v tem trenutku (junij 2007) zbranih 1546 oseb (477 porok). Naj podrobneje navedem le vseh svojih 64 neposrednih prednikov v prvih petih generacijah:

Starši

- *Alfonz Šilc* (*1923 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro) & *Marija Magda Metka Slavec* (*1936 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1991 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)

Stari starši

- *Matej Šilc* (*1889 v Žerovnici pri Cerknici, †1970 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro) & *Marjana Stanonik* (*1890 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka; †1963 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)
- *Frančišek Slavec* (*1902 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1981 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro) & *Uršula Rakar* (*1907 v Smokuču, ž. Breznica; †1985 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)

Pra-stari starši

- *Lovrenc Šilc* (*1849 v Žerovnici pri Cerknici, ž. Grahovo; †1898 v Žerovnici pri Cerknici, ž. Grahovo) & *Marija Lesar* (*1857 v Jurjevici pri Ribnici, ž. Ribnica; †1932 v Žerovnici pri Cerknici, ž. Grahovo)
- *Anton Stanonik* (*1846 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka; †1919 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro) & *Marija Kožuh* (*1860 v Stanišah, ž. Škofja Loka; †1940 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)
- *Jožef Nahtigal (Slavec)* (*1874 na Skaručni, ž. Vodice; †1929 v Pirničah, ž. Smlednik) & *Marija Medved* (*1875 v Malem Mengešu, ž. Mengeš; †1949 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)
- *Anton Rakar* (*1869 v Zabreznici, ž. Breznica; †1937 v Smokuču, ž. Breznica) & *Marjana Kržišnik* (*1876 v Cerknem, ž. Cerkno; †1958 v Smokuču, ž. Breznica)

Pra-pri stari starši

- *Jurij Šilc* (*1811 v Globeli, ž. Sodražica; †1879 v Žerovnici pri Cerknici, ž. Grahovo) & *Jera Petrovič* (*1823 na Zavrhu pri Borovnici, ž. Borovnica; †1894 v Žerovnici pri Cerknici, ž. Grahovo)
- *Janez Lesar* (*1837 v Sušjah, ž. Ribnica; †1907 v Jurjevici pri Ribnici, ž. Ribnica) & *Frančiška Zobec*

- (*1830 v Danah, ž. Ribnica; †1899 v Jurjevic pri Ribnici, ž. Ribnica)
- *Simon Stanonik* (*1815 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka; †1891 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka) & *Marija Debeljak* (*1824 na Kovskem Vrhu, ž. Poljane nad Škofjo Loko; †1882 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka)
 - *Matija Kožuh* (*1817 v Stanišah, ž. Škofja Loka; †1869 v Stanišah, ž. Škofja Loka) & *Marija Osredkar* (*1834 v Bukovem Vrhu, ž. Poljane nad Škofjo Loko †1863 v Stanišah, ž. Škofja Loka)
 - *Jakob Nahtigal* (*1833 na Skaručni, ž. Vodice; †?) & *Marjeta Podgoršek* (*1838 na Selu pri Vodica, ž. Vodice; †1916 v Rožni dolini, ž. Vič)
 - *Frančišek Medved* (*1846 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1925 v Ljubljani) & *Marija Šuštar* (*1850 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1893 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)
 - *Blaž Rakar* (*1827 v Zabreznici, ž. Breznica; †1913 v Zabreznici, ž. Breznica) & *Helena Hladnik* (*1834 v Vadičah, ž. Kovor; †1911 v Zabreznici, ž. Breznica)
 - *Ignac Kržišnik* (*1840 v Gorenji vasi, ž. Trata-Gorenja vas; †1923 v Smokuču, ž. Breznica) & *Neža Rojc* (*1842 v Cerknem, ž. Cerkno; †1920 v Smokuču, ž. Breznica)
- Pra-pra-pra-stari starši
- *Jakob Šilc* (*1765 v Globeli, ž. Sodražica; †1825 v Globeli, ž. Sodražica) & *Marija Trhjen* (*1769 v Globeli, ž. Sodražica; †1822 v Globeli, ž. Sodražica)
 - *Tomaž Petrovčič* (*1790 na Zavrhu pri Borovnici, ž. Borovnica †?) & *Marija Ponikvar* (*~1797, †?)
 - *Jožef Lesar* (*1815 v Sušjah, ž. Ribnica; †1870) & *Marija Pogorelec* (*1816, †1872)
 - *Anton Zobec* (*1798 v Danah, ž. Ribnica; †?) & *Marjeta Mihelič* (*1800 v Danah, ž. Ribnica; †?)
 - *Anton Stanonik* (*1780 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka; †1853 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka) & *Jera Vodnik* (*1779 pri Sv. Barbari, ž. Škofja Loka; †1851 v Valterskem Vrhu, ž. Škofja Loka)
 - *Janez Debeljak* (*1797 na Kovskem Vrhu, ž. Poljane nad Škofjo Loko; †1857 na Kovskem Vrhu, ž. Poljane nad Škofjo Loko) & *Marija Čadež* (*1804 v Srednji vasi, ž. Poljane nad Škofjo Loko; †?)
 - *Janez Kožuh* (*1778 v Stanišah, ž. Škofja Loka; †1861 v Stanišah, ž. Škofja Loka) in *Špela Mrcina* (*~1787, †1819 v Stanišah, ž. Škofja Loka)
 - *Matija Osredkar* (*~1801 na Črnem Vrhu, ž. Črni Vrh; †?) & *Polona Oblak* (*1803 v Bukovem Vrhu, ž. Poljane nad Škofjo Loko; †?)
 - *Tomaž Nahtigal* (*1799 v Polju, ž. Vodice; †?) & *Lucija Kregar* (*1798 v Utiku, ž. Vodice; †?)
- *Jakob Podgoršek* (*1792 na Skaručni, ž. Vodice; †?) & *Jera Trampuž* (*1793 na Selu pri Vodica, ž. Vodice; †?)
- *Peter Medved* (*1807 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1888 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro) & *Polona Šušter* (*1807 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1892 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro)
- *Janez Šuštar* (*1827 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro; †1891 v Tacnu, ž. Šmartno pod Šmarno goro) & *Marija Aleš* (*~1814 na Rašici, ž. Mengeš; †?)
- *Andrej Rakar* (*1779 v Zabreznici, ž. Radovljica; †1840 v Zabreznici, ž. Breznica) & *Jerca Legat* (*1786 v Mostah, ž. Rodine; †1870 v Zabreznici, ž. Breznica)
- *Mihael Hladnik* (*1791 v Vadičah, ž. Kovor; †?) & *Marija Murnik* (*?, †?)
- *Anton Kržišnik* (*1813 v Gorenji vasi, ž. Trata-Gorenja vas; †? v Žirovnici, ž. Breznica) & *Neža Maček* (*1812 v Srednji vasi, ž. Poljane nad Škofjo Loko; †? v Žirovnici, ž. Breznica)
- *Valentin Rojc* (*1816, †?) & *Jera Obid* (*1815, †?)
- Torej, prvih pet generacij je popolnih, v šesti generaciji imam 59 prednikov od 64, v sedmi generaciji 45 prednikov od 128, v osmi generaciji 37 od 256, v deveti 14 od 512 in v deseti jih je zbranih 8 od 1024. Dela ne bo zmanjkalo, saj bom moral, če bom želel zapolniti vse svoje prednike v desetih generacijah (tj. do začetka 17. stoletja), poiskati še 1821 manjkajočih neposrednih prednikov. Z drugimi besedami, pred mano je še skoraj 90 % dela. Trenutno je zbirni pregled rodovnih priimkov (*tiny tafel*) mojih prednikov naslednji:
- N Šilc
N Tacen
D /IBM/
F Brother's Keeper Windows 6.2
Z 145 Brother's Keeper MP
A400 1750:1817 ALEŠ_ _ _ /Rašica
A420 1687:1687 ALJAŽ\Selo pri Vodica/Selo pri Vodica
B520 1754:1754 BANCE_ _ _ /
B000 1853:1895 BAŠ\Gotovlje/Gotovlje
B352 1823:1823 BEDENIK_ _ _ /
B625 1705:1740 BERGANT_ _ _ /Skaručna
B652 1718:1718 BRANK\Repnje/Repnje
Č300 1690:1804 ČADEŽ_ _ _ /Srednja vas - Poljane
Č145 1777:1777 ČEPELNIK_ _ _ /
D142 1758:1843 DEBELJAK\Kovski Vrh/Kovski Vrh
D652 1650:1686 DERMASTJA_ _ _ /Tacen
D610 1685:1989 DREV\Arnače/_ _ _ /
F645 1765:1793 FERLAN_ _ _ /Gorenja vas
F420 1840:1840 FLIS\Sv. Jungrt/Sv. Jungrt

- G660 1814:1814 GERČAR_ _ _ /
G400 1772:1772 GLUŠIČ\Laze/Laze
G215 1832:1943 GOCVANI\Trst/Loke (Trbovlje)
G126 1745:1772 GOVEKAR_ _ _ /
G640 1771:1771 GRIL_ _ _ /
G236 1881:1943 GUSTARIN\Loke/Loke (Trbovlje)
H435 1713:1834 HLADNIK_ _ _ /Vadiče
H416 1725:1725 HLEVIŠAR_ _ _ /
H235 1702:1702 HOSTNIK_ _ _ /
J520 1687:1758 JENKO\Cerklje na Gorenjskem /Selo pri Vodica
J620 1665:1703 JERAJ\Vodice/Tacen
J600 1719:1719 JERŠE\Vodice/Vodice
J252 1720:1745 JESENKO_ _ _ /
J265 1756:1756 JEZERNIK_ _ _ /
K460 1693:1693 KALAR_ _ _ /
K431 1763:1763 KLADVA_ _ _ /
K455 1770:1770 KLEMENC_ _ _ /
K510 1670:1714 KNAPIČ\Tacen/Tacen
K520 1740:1740 KNEZ\Smladnik/Smladnik
K650 1798:1843 KOREN\Silova/Silova
K100 1690:1800 KOVAČ_ _ _ /
K600 1764:1764 KOŠIR_ _ _ /
K520 1758:1758 KOŽNIK_ _ _ /
K000 1700:1868 KOŽUH_ _ _ /Staniše
K626 1798:1798 KREGAR\Utik/Utik
K652 1690:1810 KRUŠNIK_ _ _ /
K652 1718:1744 KRŽIŠNIK_ _ _ /
L230 1740:1786 LEGAT_ _ _ /Moste
L260 1730:1869 LESAR_ _ _ /Jurjevica pri Ribnici
L150 1770:1770 LOVŠIN_ _ _ /
L500 1730:1762 LUŠINA_ _ _ /
M200 1839:1864 MAK\Gorica pri Šmartnem /Gorica pri Šmartnem
M200 1730:1812 MAČEK_ _ _ /Srednja vas - Poljane
M313 1615:1890 MEDVED_ _ _ /
M652 1803:1803 MERNIK_ _ _ /
M400 1800:1800 MIHELIČ\Dane/Dane
M625 1751:1805 MRCINA_ _ _ /Gabrk
M652 1791:1791 MURNIK_ _ _ /
N324 1660:1992 NAHTIGAL\Polje/Ljubljana
O130 1780:1815 OBID_ _ _ /
O142 1772:1809 OBLAK\Bukov Vrh/Bukov Vrh
O265 1745:1774 OGRIN\Črni Vrh/Črni Vrh
O240 1709:1750 OSEL\Vodice/Vodice
O263 1801:1837 OSREDKAR\Črni Vrh/Bukov Vrh
P320 1768:1768 PETEK_ _ _ /
P364 1770:1770 PETERLIN_ _ _ /
- P361 1747:1830 PETROVČIČ_ _ _ /Zavrh pri Borovnici
P536 1758:1758 PINTAR\Zapreval/Zapreval
P536 1808:1808 PINTER_ _ _ /
P455 1673:1673 PLANINA\Moše/Moše
P415 1767:1802 PLEŠIVČNIK\Podkraj/Podkraj
P326 1712:1838 PODGORŠEK\Skaručna/Selo pri Vodica
P365 1801:1801 PODRENIK\Zgornje Tepe/Zgornje Tepe
P264 1787:1816 POGORELC\Goriča vas/_ _ _ /
P264 1816:1816 POGORELEC_ _ _ /
P452 1674:1674 POLANC_ _ _ /
P452 1695:1729 POLENŠEK_ _ _ /Dolenje Brdo
P521 1797:1797 PONIKVAR_ _ _ /
P352 1720:1750 POTOČNIK_ _ _ /Bukov Vrh
P100 1773:1847 POVŠE\Zg. Polšnik/Zgornji Polšnik
R212 1660:1717 RAJOVEC\Tacen/Tacen
R260 1736:1932 RAKAR\Zabreznica/Smokuč
R110 1781:1781 REPOVŠ_ _ _ /
R200 1755:1790 ROJC\Cerkno/_ _ _ /
S160 1777:1777 SEVER_ _ _ /
S200 1682:1682 SEŠEK\Koseze/Koseze
S412 1902:1948 SLAVEC\Tacen/Tacen
S540 1692:1692 SMOLE\Pusence (Vodice)/Pusence (Vodice)
S355 1620:1895 STANONIK_ _ _ /Valterski Vrh
S520 1665:1698 SUŠNIK_ _ _ /Setnik
Š420 1734:1997 ŠILC\Globel/_ _ _ /
Š261 1766:1970 ŠKRABANJA_ _ _ /
Š360 1660:1850 ŠUŠTAR_ _ _ /Tacen
Š360 1770:1807 ŠUŠTER\Tacen/Tacen
T160 1710:1777 TAVČAR_ _ _ /Bačne
T212 1798:1798 TEKAVC_ _ _ /
T650 1665:1665 TERŠAN\Hraše/Hraše
T540 1722:1722 TOMEL\Vodice/Vodice
T500 1762:1762 TONI\Skaručna/Skaručna
T651 1710:1793 TRAMPUŽ_ _ _ /Selo pri Vodica
T642 1719:1769 TRHLJEN\Globel/Globel
U552 1769:1769 UŠENIČNIK_ _ _ /
V200 1670:1710 VES_ _ _ /Moše
V360 1809:1809 VETRIH_ _ _ /
V352 1700:1740 VODNIK_ _ _ /
V625 1707:1707 VRESNIK_ _ _ /
Z200 1766:1766 ZAJC_ _ _ /
Z434 1768:1768 ZALETEL_ _ _ /
Z120 1798:1830 ZOBEC\Dane/Dane
Z652 1689:1689 ZRIMŠEK_ _ _ /
Ž420 1665:1665 ŽULJ_ _ _ /
W 25 Jun 2007

Poleg mojih prednikov sem raziskal že kar nekaj rodbin: Povšete iz okolice Polšnika v Zasavju, Škrabanje z Vač, Hočevarje z Brnika, Jezerške iz Stare Oselice in Hotavelj, Leskovce iz Logaškega in rodbino Jakoba Aljaža izpod Šmarne gore in še kaj bi se našlo. Jezerškovo in Aljaževo rodovno drevo je čudovito izdelala kaligrafinja Loredana Zega. Prvo se nahaja v Hiši kulinarike Jezeršek v Sori, drugo pa v rojstni hiši Jakoba Aljaža v Zavrhu pod Šmarno goro.

In kaj delam zdaj? Pravkar poglobljeno raziskujem dve rodbini: Stanonike iz Škofjeloškega in Poljanske doline ter Dreve iz Šentilja pri Velenju. V prvi raziskavi bi rad potrdil hipotezo o izvoru Stanonikov oz. Stanovnikov iz stare kmetije "im Stano", ki jo na Polhograjskem navaja urbar iz leta 1498. V drugi, o Drevih, pa želim podrobneje raziskati izvor in rodovno povezanost tega v Šaleški dolini zelo razširjenega priimka, ki ga je kot dekliški priimek nosila tudi moja žena.

Kaj delajo

Hrvatsko rodoslovno društvo »Pavao Ritter Vitezović«

Izveštaj Upravnog odbora HRD
»Vitezović« za 2005/07

Cijenjeni zборе,

prema Statutu našeg Društva, Upravni odbor dužan je svake godine sazvati Izveštajnu skupštinu, a svake druge godine Izveštajno-izbornu skupštinu, koja razmatra izvještaje o radu i bira svoje organe (Upravni odbor, Nadzorni odbor, Sud časti) za naredni 2-godišnji mandat.

Rok za saziv izvještajne Skupštine istekao je 15.lipnja prošle 2006.godine, ali su objektivni momenti (problem prostorija sve do prošle jeseni, a još više težnja da se Skupština poveže s izlaskom časopisa »Rodoslovlje«) doveli do toga, da Skupštinu sazivamo tek za kraj ožujka ove 2007.godine. Zbog znatnih personalnih promjena koje očekujemo u izbornim organima Društva, tu Skupštinu trebalo je pripremiti kao izvještajno-izbornu.

Aktivnosti Društva 2005/2007

Razvijajući svoje djelatnosti tijekom proteklih 20 mjeseci, Društvo je - s više ili manje uspjeha - okupljalo svoje članove, ovisno o njihovim interesima, u specijaliziranim radnim grupama. Tako je Radna grupa za druš-

tvene **Tribine**, koju je vodila prof. Paula Fabinger-Orešković, pripremila vrlo uspješna predavanja našeg predsjednika, akademika dr.sc. Petra Strčića »Rodoslovlje Franakopana« i mr.sc. Martina Modrušana o povratu matičnih knjiga iz državnih arhiva Crkvi, te predavanje braće Marka i Josipa Rimac »Rodoslovno putovanje po Bosni«.

Radna grupa za izložbe, na čelu s prof. Mirjanom Sakač i g. Jurjem Marekovićem,

priredila je - prema koncepciji i uz priloge Marka Rimca i Zorana Jeića, te postavu Kristine Jeić - vrlo zapaženu izložbu »Knjiga u službi rodoslovnih istraživanja« u Gradskoj knjižnici Zagreba. Tu je akademik dr. Petar Šimunović održao predavanje o istraživanju hrvatskih prezimena. Doprinos Izložbi dala je i prof. Andreja Smetko s Likovnom radionicom, u kojoj su djeca iz OŠ »PetarZrinski« izradila svoja obiteljska stabla.

Nedavno je završila s radom treća generacija **Radionice »Za vašim korijenima«** (u trajanju jednog semestra, na Sveučilištu za treću životnu dob) koja upućuje polaznike u istraživanje i informatičku obradu grade, potrebne za izradu obiteljskog stabla i obiteljske kronike. Uspjeh takvih tečajeva nije ograničen na njihovo trajanje - znatan dio polaznika triju Radionica nastavio je vrlo aktivno raditi u okviru našeg Društva. Obučavanje putem kraćih seminara, kao i izdavanje stručnih priručnika i skripata u programu je naše **Radne grupe za edukaciju članstva**, koju vodi gđa Jadranka Kaštelan, dipl.inž. Osobito zapažene rezultate postigla je

Radna grupa za informatičku potporu rodoslovnih istraživanja na čelu s g. Zoranom Jeićem, dipl.inž. i doc.dr.sc. Gordanom Gledecom koji je položio temelje web stranici našeg Društva na adresi www.rodoslovlje.hr.

Odraze velikog zanimanja među potomcima hrvatskih iseljenika za svoje korijene u »Starom kraju« mogli smo osjetiti u **Radnoj grupi za dijasporu**, koju je vodila prof. Sanja Frigan-Ciuha. Dvije godine uzastopce ta Grupa je organizirala doček skupini hrvatskih potomaka iz Clevelanda (USA),u suradnji s djelatnicima Hrv. drž. arhiva uputila ih u tražene arhivske izvore i pomogla da dođu do prvih obavijesti o svojim rodovima. Zanimanje za takvu suradnju iskazuje i Hrvatska matica iseljenika (njen časopis »Matica« ima redovnu rubriku »Tragom vaših korijena«). Naše Društvo svakako ima interesa da nastavi i proširi kontakte s hrvatskom dijasporom, ali u tome ne može zamijeniti ustanove kao što su državni arhivi i

Hrvatska matica iseljenika. Istraživanje rodoslova hrvatskih iseljeničkih obitelji mogu kvalitetno obaviti samo profesionalni rodoslovni istraživači. Jedna od tema kojom će se i naše Društvo morati pozabaviti je status profesionalnih genealoških istraživača i odnos Društva prema njima. Tu nam mogu biti od koristi iskustva iz susjedne Slovenije, u kojoj je to vrlo kvalitetno uređeno.

Informiranje u Društvu i prema javnosti

Tijekom 21 mjeseca dana, Društvo se od početnih dvadesetak članova učeterostručilo pa danas broji 79 članova. Za njihovo informiranje Upravni odbor služio se telefonom (osobito kad smo od rujna 2006. dobili na korištenje utorkom prostoriju u Opatičkoj 16), kao i internetom-računalom. No činjenica da više od pola članstva nema svoj e-mail ukazuje na manjkavost takve komunikacije, koju ograničava i sve veći telefonski trošak koji su bez naknade - uz svoj volonterski rad - prihvatili tajnica Društva gđa Jozefina Herak i predsjednik Upravnog odbora. U tim uvjetima ostaje nezamjenjiva komunikacija Upravnog odbora prema članstvu - uz okupljanje »Utorkom u Opatičkoj« - Bilten našeg Društva.

Prvi broj pod nazivom »**Glasilu HRD "Vitezović"**« izašao je krajem 2005.godine, a predviđeno je njegovo kvartalno izlaženje. Isto tako je bilo predviđeno da se tekstovi iz Biltena koji imaju veće stručno-znanstveno značenje objave na kraju godine u Godišnjaku Društva, ukoliko se za tu publikaciju mogu osigurati potrebna financijska sredstva. Danas postaje sve očitije da smo u publicističkoj djelatnosti precijenili svoje realne kadrovske i financijske mogućnosti. Urednik Biltena, ujedno gl. i odg. urednik časopisa »**Rodoslovlje**« i osobito prof. Marko Rimac koji je kao izvršni urednik praktički preuzeo na svoja leđa uređivanje časopisa, nisu stizali izdavati i Biltene - što se loše odrazilo na obaviještenost našeg članstva, pogotovo onih koji nisu dolazili na sastanke u Opatičku.

Ovdje treba odati priznanje našem predsjedniku, akademiku Strčiću, da časopis »Rodoslovlje« podigne na znatno ambiciozniju razinu stručno-znanstvene publikacije koja bi nam omogućila i neku potporu iz namjenskih fondova. U tu svrhu predviđen je i osnutak Savjeta časopisa u koji bi ušli ugledni ljudi od znanosti i struke na čelu s akademikom dr. Franjom Šanjekom. Razini časopisa trebaju pridonijeti i kratki sadržaji najvažnijih priloga na stranim jezicima (engleski, njemački, francuski i talijanski).

Ne znamo za primjer da se takva publikacija kao što je naš časopis »Rodoslovlje« pokreće praktički isključivo volonterskim radom. Za njegovo izlaženje uspjeli smo se izboriti samo za jedan prilog u iznosu od 6.000.- Kn kao naknadu za informaciju o donatoru (ekvivalent oglasa). Oskudica u sredstvima koja prati stvaranje časopisa imala je za posljedicu višestruko odlaganje termina njegova izlaska. Nadajmo se da ćemo ga moći distribuirati barem do naše Izveštajno-izborne skupštine.

Kao zaključak ovdje moramo istaknuti poruku da izlaženje časopisa »Rodoslovlje« u buduće ne smije nikako ići na uštrb izlaženja Biltena Društva, i to po mogućnosti kvartalnog.

Veze sa suradničkim udrugama i ustanovama

U izvještajnom razdoblju naše je Društvo uspostavilo brojne kontakte s nizom zainteresiranih udruga i ustanova. Naši prvi počeci obilježeni su razumijevanjem i potporom uprave i djelatnika **Hrvatskog državnog arhiva**, što možemo još više produbiti. Izrazito razumijevanje i podršku imali smo u **Državnom arhivu Zagreb. Hrvatska matica iseljenika** omogućila je održavanje nekoliko skupova našeg Društva u svojoj dvorani, a njegovo osnivanje popratila u svom časopisu. Vrlo srdačno bili smo prihvaćeni u **Slovenskom rodoslovnom društvu**, koje nam je poklonilo komplete svog časopisa »Drevesa« (Stabla) i njegove stranice otvorilo za suradnju našim članovima. Njihov predsjednik g. Peter Hawlina bio je gost naše Osnivačke skupštine i odmah se učlanio u naše Društvo. Delegacija Slovenskog rodoslovnog društva planira ovog proljeća studijsko putovanje u Zagreb (posjet Hrvatskom državnom arhivu, Mirogoju i promociji knjige J. Toplišeka »Rodoslovlje«).

Nadamo se da ćemo im tada moći uzvratiti na ukazanom gostoprimstvu. Vrijedilo bi iskoristiti tu priliku da porazgovaramo i o nekom zajedničkom istraživačkom projektu.

U Zagrebu nam je **Zagrebačko arhivističko društvo** na čelu s prof. Brankom Molnar ustupilo prostor na svojoj odlično uređenoj web stranici a pozivalo nas je i na međunarodne skupove, koje su oni organizirali. Zahvaljujući našoj članici dr.sc.Živani Hedbeli,koja je aktivna i u **Hrvatskom informatičko-dokumentarističkom društvu**, za naše informacije je otvorena i »Drobljica«, web stranica HIDD-a. Čelnici **Hrvatskog grboslovno-zastavoslovnog društva** g. Željko Heimer i mr.sc. Dubravka Peić-Čaldarović bili su nam gosti u Opatičkoj da bi nas upoznali s radom i programima svoje mlade udruge.

I **Hrvatski plemićki zbor**, kao i osobno njegov predsjednik mr.sc. Ivan Durbešić, izrazili su zanimanje za svestraniju suradnju s našim Društvom. Zbor izdaje vrlo lijepi časopis (komplet je poklonio knjižnici našeg Društva) a planira niz zanimljivih predavanja iz povijesti hrvatskog plemstva.

Dok nismo imali pravo na upotrebu svojih prostorija, ustupala nam ih je **Udruga udovica Domovinskog rata**, zahvaljujući našoj članici, akademskoj slikarici Kristini Jeić.

Slično se, u vezi s našom izložbom, ponijela i **Gradska knjižnica u Zagrebu**. Ravnateljica prof. Ljiljana Sabljak izrazila je spremnost da nam pomogne u pripremi sličnih izložbi u gradovima s kojima redovito suraduje (Karlovac, Sisak, Rijeka, Pula). Uz razmjerno skromna financijska sredstva, takve bi izložbe mogle potaknuti i osnivanje ogranaka našeg Društva izvan Zagreba, ukloniti njegovu ograničenost na metropolu.

Razumijevanje za rad našeg Društva i spremnost na suradnju pokazale su i tako ugledne ustanove kao što su **Hrvatski povijesni muzej, Hrvatski institut za povijest i Zavod HAZU za povijesne znanosti u Dubrovniku.** Njegov ravnatelj dr. sc. Nenad Vekarić poklonio je knjižnici našeg Društva komplet svojih vrijednih radova i izrazio spremnost za daljnju suradnju.

Smatramo da u planiranju suradnje sa zainteresiranim udrugama i ustanovama u slijedećem razdoblju treba više ići na zajedničko priređivanje izložbi, tribina i publikacija, što bi nam s jedne strane olakšalo rad a s druge zajamčilo i kvalitetnije rezultate.

Na kraju, ovaj izvještaj mora istaknuti i dva osnovna problema našeg Društva koji nas sprečavaju da - unatoč poštovnom radu i entuzijazmu ne malog broja članova - ne postizemo zapaženije rezultate. To su **problemi** prozaične prirode, **naših financijskih i materijalnih mogućnosti.** Blagajna našeg Društva alimentira se za sada isključivo članarinom, koja jedva da pokriva najosnovnije troškove unutrašnjeg komuniciranja. Ovom prilikom želimo odati priznanje g. Željku Vivodi, koji nam je omogućio financijsku pomoć donacijom Hrvatskih cesta za pokretanje časopisa »Rodoslovlje«. Veliku pomoć dobili smo i od Vijeća gradske četvrti Gornji grad time što su nam ustupljene na korištenje prostorije u Opatičkoj ulici svakog utorka. Naše Društvo danas raspolaže i početnim fondom vrijednih knjiga, poklonom naših donatora. Međutim, dok ne stvorimo potrebne uvjete - što znači prostoriju za smještaj Društvene knjižnice i jednog ili dva računala, koji su nam već stavljeni u izgled - svi ti pokloni ostaju neiskorišten, mrtav kapital. Upravni odbor našeg Društva upućivao je do sada obrazložene molbe na otvorene natječaje više ustanova Republike i grada Zagreba, ali za sada bez rezultata. Današnja skupština je pravo mjesto i trenutak da zamolimo svakog našeg člana da se ogleda za angažiranjem mogućih donatora. Ako igdje, tu vrijedi istina da udruženi možemo više. Ostanu li i dalje svi napori te vrsti ograničeni samo na Upravni odbor, teško da se možemo nadati brzom promjeni na bolje.

*Predsjednik upravnog odbora
Mladen Paver*

Rodoslovlje v Sloveniji

Peter Hawlina

Rodoslovlje je v Sloveniji verjetno staro kot je staro vsepovsod. Veliko družin je dokazalo zanimanje za prednike in sorodnike. Rezultate svojih raziskav so na različne načine dokumentirali. Tako so nastali številni bolj ali manj obsežni rodovniki.

Razširjena uporaba računalnikov in ponudba številnih programskih orodij je imela za posledico precej širši razmah tudi na področju rodoslovja. Pred približno petnajstimi leti se je začel širiti krog tistih, ki so se pri svojem raziskovalnem delu spoznavali. Občasno so se začeli sestajati. Prepričali so se, da so njihova srečanja in izmenjave izkušenj vsem koristna in po letu ali dveh neformalnega druženja so se odločili ustanoviti društvo. Ustanovni zbor društva je bil 14. marca 1995. Že leto dni prej je izšla prva številka časopisa, ki se je januarja 1995 preimenovala v Drevesa. Leta 1994 so izšle štiri številke, leta 1995 pa enajst. Od leta 1996 je časopis Drevesa povečal format in obseg in postal četrtletnik z občasnimi združenimi številkami.

Število članov je naraščalo in rednih mesečnih srečanjih se je začelo udeleževati od dvajset do štirideset rodoslovcev. Na rednih srečanjih smo se zlasti seznanjali z aktualnostmi in tehničnimi novostmi. Poleg rednih mesečnih srečanj smo že v samem začetku začeli prirejati tudi strokovna oz. tematska predavanja. Dva mesečna dogodka, srečanje in tematsko predavanje, sta se izkazala za najbolj koristno obliko delovanja. Na zunaj pa so se rezultati društvenega dela kazali predvsem v društvenem glasilu Drevesa.

Že leta 1995 je eden od kolegov (dr. Tomaž Pisanski) postavil spletno stran in jo naslovil Genealogy and Heraldry in Slovenia. Število obiskov te strani je v desetih letih preseglo 200.000 obiskov. Stran je bila pretežno v angleškem jeziku, torej predvsem namenjena obiskovalcem iz tujine.

V začetku leta 1997 je drug kolega (mag. Janez Toplišek) pripravil še eno spletno stran. Ta je bila v slovenskem jeziku in v devetih letih doživela skoraj 90.000 obiskov.

To so najbolj vidni rezultati društvenega dela. Društvo sicer nima plačanih izvajalcev. Vse delo se opravlja na brezplačni prostovoljni način. Zbrano članarino 6.000 letno porabimo skoraj izključno za kritje stroškov tiskanja in razpošiljanja društvenega glasila. Poleg rednih številok smo izdali še nekaj tematskih. Prva je izšla ob prvi mednarodni rodoslovni razstavi leta 1998, druga ob mednarodni rodoslovni konferenci leta 2001, tretja je bila vzorčna družinska kronika leta 2002, četrta Rodoslovni priročnik leta 2004, peta je bila leta 2005 namenjena grboslovlju.

Dva kolega sta spisala vsak po eno rodoslovno knjigo. Prva je bila Moj rodovnik Vasje Butina leta 1998 in druga Rodoslovlje Janeza Topliška leta 2004. Že leta 1996 pa je izšla tudi knjižica Researching your Slovenian Ancestors. Izdala jo je dr. Branka Lapajne, v Kanadi živeča Slovenka. Slovenci smo v desetih letih krepko zapolnili dokaj prazno polico rodoslovne literature. Najobsežnejše je vsekakor glasilo Drevesa.

Društvo je od vsega začetka spremljalo dogajanje v svetu. Urežati smo začeli društveno knjižnico. V njej so se začeli nabirati tuji rodoslovni časopisi, knjige, programi in podobno. Nobena slovenska knjižnica nima bolj obsežne zaloge rodoslovne literature. Knjižnica se nenehno dopolnjuje tudi z rezultati dela posameznih članov.

Ves čas našega delovanja smo posebno pozornost posvečali varovanju in prenosu arhivskega gradiva na sodobne medije. Ta skrb je zagotovo najbolj izrazita v združeni referenčni datoteki, ki jo občasno sestavljamo iz posamičnih zbirk, ki jih posreduje že skoraj 100 darovalcev, število oseb v združeni datoteki pa se bliža 700.000. V tej združeni datoteki prihajajo do izraza tudi društvena pripočila za delo, saj združena zbirka postaja vse bolj enotna tudi po obliki predstavljenih rezultatov.

Po nekaj začetnih poskusih smo spoznali, da nam za vodenje rodoslovnih podatkov najbolj ustreza program Brother's Keeper. Tega in nekaj drugih programov (Dft-Com, GeneWeb, Genbox) smo prevedli v slovenski jezik. Ugotavljamo sicer, da program Brother's Keeper ne uspeva dohitevati nekaterih drugih in spoznavamo, da bomo prej ali slej morali izbrati in prevesti enega od mnogih sodobnejših programov. Po drugi strani pa se zavedamo, da Brother's Keeper zadovoljuje vse klasične potrebe rodoslovcev. Zato je za vodenje in vzdrževanje evidence priporočljivo ostati na preizkušenem in uveljavljenem programu in je mogoče posebnosti drugih programov uporabljati samo za posebne namene.

Vseh posamičnih ali skupinskih rezultatov društvenega dela niti ni mogoče naštet. Dokaz zaupanja v naše delo je vsekakor povabilo Sveta Evrope k sodelovanju pri oblikovanju Smernic za arhivsko delo. Povabilu smo se odzvali leta 2003. Smernice so izšle leta 2005. Leta 2005 nas je Ministrstvo za pravosodje RS povabilo, da izdelamo kriterije in predlagamo kandidate za sodne izvedence za rodoslovlje. Izvedli smo številna rodoslovna predavanja in tečaje, med temi tudi rodoslovne delavnice v organizaciji Univerze za tretje življenjsko obdobje.

Na društvo se pretežno po spletni pošti dnevno obračajo številni posamezniki, ki pri svojem delu potrebujejo pomoč. V mapi Poizvedbe se je v zadnjih petih letih nabralo prek 6.000 vprašanj in odgovorov. Vse odgovore posredujemo brezplačno.

Pogosto se pojavljajo tudi posamezniki, ki bi želeli, da bi nekdo od bolj izkušenih kolegov za plačilo opravil bolj ali manj obsežno raziskavo za naročnika. Tudi takim

skušamo ustreči. Tako delo se navadno obračuna na podlagi opravljenih ur.

SRD sodeluje s številnimi sorodnimi društvi in si z njimi izmenjuje glasila. Občasno prihaja tudi do medsebojnih obiskov. Kolegi iz tujine so skoraj vsako leto med predavatelji na naših tematskih srečanjih.

Med ugodnosti pri našem delovanju moramo vsekakor omeniti naklonjenost Svetovnega slovenskega kongresa, ki nam za naše potrebe brezplačno dovoli uporabljati sejno in klubsko sobo v središču Ljubljane. Večkrat smo že ugotovili, da sta naši dejavnosti simbiotični in smo uresničili že tudi nekaj skupnih projektov.

Naše želje so še precej bolj ambiciozne. Pri razširjanju naše dejavnosti nas zlasti ovirajo omejena finančna sredstva, saj smo do sedaj prav vse opravili na brezplačen, prostovoljen način. Na naše vloge za finančno podporo navadno nismo dobili odgovora ali pa je bil ta negativen.

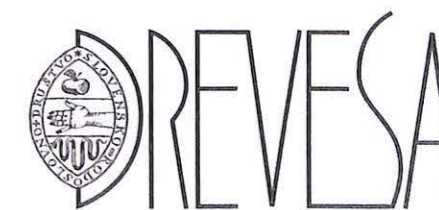
RaSt - Raziskovalski Stiki

V tej rubriki naj bi rodoslovci objavljali svoje poizvedbe, zlasti v situacijah, kjer sami ne najdejo rešitve. Vsak od rodoslovcev ima po več takih primerov. Na naš e-naslov prihaja veliko število takih poizvedb, zato se sprašujemo, zakaj se tako malokdaj kdo odloči, da bi se za pomoč v svojih zagatah obrnil na bralce Dreves.

Res je krog e-naslovnikov na listi rodoslovci@list.arnes.si veliko širši od prejemnikov časopisa Drevesa, vendar je ta lista namenjena občasnim društvenim obvestilom. Taka sta dva vsak mesec. Za vse druge namene se je treba posluževati drugih možnosti. Za ta namen je bil odprt forum na naslovu <http://s3.invisionfree.com/Rodoslovlje>. Tam je tudi prostor za načenjanje strokovnih pogovorov in izmenjave mnenj.

Najbolj obiskana stran z referenčnim gradivom je indeks priimkov, imen, datumov in krajev rojstva za okrog 700.000 oseb v sestavljeni društveni rodoslovni zbirki na naslovu <http://www.genealogy.si/>.

Kljub mnogim drugim referenčnim datotekam in raziskovalnim pripomočkom bi bilo vredno v določenih primerih uporabiti tudi našo rubriko RaSt. Vabljeni!



Srečanja in predavanja

11.1.2005	SSK	Redno društveno srečanje – 26 udeležencev
25.1.2005	Škofja Loka, Bojana Rogelj-Škafar: Slovenski etnografski muzej (v Kašči na Spodnjem trgu v Škofji Loki. Ob 17. uri ogled zbirk v depoju SEM) – 50 udeležencev	
8. 2. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 14 udeležencev
15. 2. 05	SSK	Izredno srečanje – 8 udeležencev
8. 3. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 33 udeležencev
22. 3. 05	SSK	Dr. Tomaž Pisanski: Osnove grboslovja – 36 udelež.
12. 4. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 38 udeležencev
19. 4. 05	SSK	Dr. Stane Granda: Slovenska kmečka elita – 42 udeležencev
10. 5. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 28 udeležencev
24. 5. 05	SSK	Računalniški rodoslovni pripomočki – 23 udelež.
14. 6. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 18 udeležencev
28. 6. 05	SSK	Življenje in delo Boža Škerlija – 16 udeležencev
12. 7. 05	SSK	Redno društveno srečanje -
26. 7. 05	SSK	Predavanje izostalo – 6 udeležencev
9. 8. 05	Livada	Dopustniško srečanje
13. 9. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 31 udeležencev
27. 9. 05	SSK	Matjaž Blok: Prikaz rodoslovnega računalniškega programa LEGACY in problematika velikih izpisov – 33 udeležencev
11. 10. 05	Narodni muzej, David Cvet: Srednjeveške borilne veščine – 26 udeležencev	
25. 10. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 34 udeležencev
8. 11. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 31 udeležencev
22. 11. 05	SSK	Dr. Marko Oblak: Rodoslovne raziskave v tržaških arhivih – 24 udeležencev
13. 12. 05	SSK	Redno društveno srečanje – 32 udeležencev
20. 12. 05	SSK	Irena Rožman: Demografske posebnosti – odpadlo – 24 udeležencev
10. 1. 06		Redno društveno srečanje – 30 udeležencev
24. 1. 06	Dr. Mitja Guštin: Tisti z vzhoda – 30 udeležencev	
14. 2. 06		Redno društveno srečanje – 35 udeležencev
28. 2. 06		Računalniška tematika - 26 udeležencev
14. 3. 06		Redno društveno srečanje – 27 udeležencev
28. 3. 06	Dr. France Megušar: Keltske jezikovne ostaline – 23 udeležencev	
11. 4. 06		Redno društveno srečanje – 27 udeležencev
25. 4. 06	Stanko Dolenshek: Digitalna fotografija – 40 udeležencev	
09. 5. 06		Redno društveno srečanje – 25 udeležencev
23. 5. 06	Loredana Segar: Kaligrafija – 25 udeležencev	
13. 6. 06		Redno društveno srečanje – 46 udeležencev
27. 6. 06	Dr. Andrej Mrvar: Novosti v programu Pajek – 16 udelež.	
11. 7. 06		Redno društveno srečanje – 14 udeležencev
25. 7. 06		Opadlo
9. 8. 06		Dopustniško srečanje
12. 9. 06		Redno društveno srečanje – 19 udeležencev
26. 9. 06	Dr. France Malešič: Spomin in opomin gora – 19 udelež.	
10. 10. 06		Redno društveno srečanje – 30 udeležencev

24. 10. 06	Jože Konda: Varovanje slovenskega zračnega prostora – 12 udeležencev
14. 11. 06	Redno društveno srečanje – 34 udeležencev
28. 11. 06	Pavle Florjančič: Mitsko in stereotipno v slovenski zgodovini Janez Pintar: Prikrita grobišča – 40 udeležencev
12. 12. 06	Redno društveno srečanje – 26 udeležencev
19. 12. 06	Dr. Katja Drobnič: Človeški genom in rodovni genetski markerji – 31 udeležencev
09. 01. 07	Redno društveno srečanje – 47 udeležencev
23. 01. 07	Leopold Mokotar: Emigracija v Ameriko – 31 udeležencev
13. 02. 07	Redno društveno srečanje – 29 udeležencev
27. 02. 07	odpadlo
13. 03. 07	Redno društveno srečanje
27. 03. 07	Izredni zbor članov – 34 udeležencev
10. 04. 07	Redno društveno srečanje – 23 udeležencev
24. 04. 07	Dr. Marjan Smolik: Knjižnica Ljubljanske nadškofije
08. 05. 07	Redno društveno srečanje in Zbor članov – 41 udeležencev
22. 05. 07	Mag. Mojca Kovačič: Veronika Deseniška – Nesrečne ljubezni in prepovedane poroke v srednjem veku – 25 udeležencev
12. 06. 07	Redno društveno srečanje
26. 06. 07	Dr. Mojca Ravnik: Obujanje spominov
10. 07. 07	Redno društveno srečanje
24. 07. 07	računalniška tematika
14. 08. 07	Dopustniško srečanje v gostišču Livada

Povzetek zapisnika rednega letnega zbora članov z dne 8. 5. 2007

Na dnevnem redu je bil predlog sprememb društvenih pravil in Pravilnik o finančnem poslovanju. Oba sta bila soglasno sprejeta. Bistvena sprememba v društvenih pravilih je štiriletni mandat organom društva in rok za plačilo članarine 25 EUR do konca februarja.

Poročilo o delu in finančno poročilo je bilo sprejeto že na zboru v mesecu marcu 2007. Poročila o delu so objavljena tudi v društvenem glasilu.

V organe društva so bili soglasno izvoljeni:

upravni odbor (7 članov)

Marija Bešter, Frančišek Grašič, Peter Hawlina, Marjan Kopecky, Jurij Šilc, Tanja Zakotnik Jeršin, Peter Zavodnik

nadzorni odbor (3 člani in 2 namestnika)

Milan Slemnik, Marjan Stemberger, Majda Ujčič, Mitja Rosina, Niko Tičar

častno razsodišče (3 člani in 2 namestnika)

Janez Grajzar, Slavko Kapus, Miha Lah, Robert Bokavšek, Marinka Kurilič

Ker ni bilo vnaprej podanih in pripravljenih predlogov, ki bi vplivali na delovanje društva, se to razume kot soglašanje z dosedanjo tradicijo.

V razpravi so bile podane naslednje pobude. Predsednik je opozoril, da so pobude dobrodošle, uresničljive pa samo, če predlagatelj zagotovi izvajalce in morebitna finančna sredstva.

- v časopisu in/ali na predavanjih naj se ponovno predstavijo nekatere že obdelane teme, da bi se z njimi lahko seznanili tudi novi - mlajši člani (npr. branje gotice, fotografiranje dokumentov v arhivih ter shranjevanje in uporaba takega gradiva, nemški izrazi in imena ipd.);
 - računalniška oprema v društveni sobi je zastarela, zato naj se posodobi, da jo bo možno uporabiti za zbiranje rodoslovnih vsebin, prikaz teh vsebin obiskovalcem ter izobraževanje oz. izmenjavo izkušenj pri delu z različno programsko opremo;
 - realizira naj se že sprejeta odločitev glede možnosti dostopa članov do plačljivih podatkovnih baz preko računalnika v društvenem prostoru;
 - izvedejo naj se potrebne aktivnosti in postopki, da bi društvo zaprosilo za status društva, ki deluje v javnem interesu;
 - izvedejo naj se potrebne aktivnosti in postopki za uvrstitev SRD na seznam možnih prejemnikov dela dohodnine;
 - aktualizirati je potrebno vsebine na spletni strani in poskrbeti tudi za njihovo ažurnost;
 - na spletni strani naj bo članom omogočen vpogled v register društvenega knjižnega fonda (knjižnica);
 - društveni časopis Drevesa naj bo članom dostopen tudi preko interneta – na spletni strani (vključno tudi vse dosedanje izdaje);
 - na spletni strani naj se predstavijo področja interesa – raziskovanja posameznih članov, kar bi pripomoglo k večji medsebojni izmenjavi zbranih rodoslovnih podatkov med člani in na ta način tudi bolj racionalno in učinkovito delo – raziskovanje;
 - vsaka stvar, ki olajša delo, je pomembna, zato mlajši (po letih/stažu) člani apelirajo na svoje starejše (po stažu) in bolj izkušene kolege za posredovanje njihovih nasvetov in izkušenj.
- Upravni odbor bo predloge obravnaval in o svojih sklepih in rezultatih obvestil člane.

Poročilo o izvršenih sklepih

Večina podanih pobud čaka na posameznike ali skupine, ki jih bodo uresničili. Večkrat sem že opozoril, da je smiselno dajati predloge samo takrat, kadar so zagotovljeni pogoji za uresničitev. Podobno je s pridobivanjem statusa društva, ki deluje v javnem interesu. Društvo mora imeti najprej program. Vedeti moramo, zaradi katerih projektov bomo potrebovali finančno podporo.

P. Hawlina

Koledar prireditev SRD za leto 2007

11. 09. 07	Redno društveno srečanje
25. 09. 07	Karmen Medica: Rodoslovje in antropologija
09. 10. 07	Redno društveno srečanje
23. 10. 07	Janez Arnež: Arhivi slovenskih izseljencev
13. 11. 07	Redno društveno srečanje
27. 11. 07	Dr. Monika Kropelj: Pomen grajskih arhivov za rodoslovce
11. 12. 07	Redno društveno srečanje
18. 12. 07	Dr. Andrej Marušič: Suicidnost

Dovoljujemo si spremembe v programu.

Vsi dogodki so (če ni drugače sporočeno) ob 18. uri v sejni sobi SSK

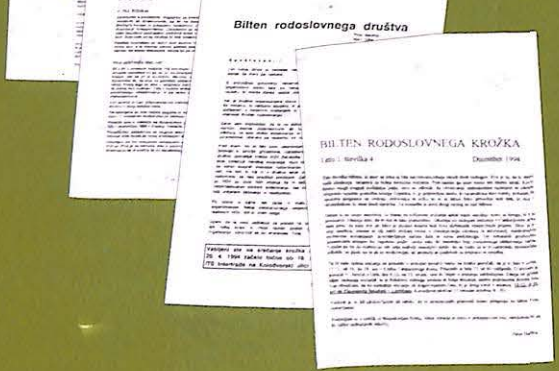
Novi člani

353	Žvokelj Tanja, 5271 Vipava, Goriška cesta 39, tania_zvokelj@yahoo.com
354	Bešter Marija, 4220 Škofja Loka, Virmaše 143, marija.bester@siol.net
355	Potočnik Bernarda, 4201 Zgornja Besnica, Podblica 1, bernarda.potocnik@sava.si
356	Konda Jože, 1351 Brezovica, Pot k čuvajnici 12, jozekonda@gmail.com
357	Zakotnik Jeršin Tanja, 4202 Naklo, Pivka 25, tanja.jersin.sp@siol.net
358	Žunič Stanko, 9240 Ljutomer, Cven 4/D, stanko.zunic@guest.arnes.si
359	Vene Lucija, 8275 Škocjan, Hrastulje 45, pikapolonca.lucija@gmail.com
360	Železnjak Dušan, 1330 Kočevje, Trata V/2, nkocevje@volja.net
361	Bokavšek Robert, 1351 Brezovica, Podpeška cesta 23, tatjana.bokavsek@gov.si
362	Dežman Andrej, 4240 Radovljica, Lancovo 5g, andrej.dezman@gmail.com
363	Lavrič Zvone, 1420 Trbovlje, Vodenska cesta 44, anton.lavric@masicom.net
364	Glavač Damjan, 1000 Ljubljana, Korytkova 2, damjan.glavac@mf.uni-lj.si
365	Smukovič David, 8263 Cerklje ob Krki, Račja vas 5, davidsmu@siol.net
366	Kovač Tatjana
367	Stezinar Drago
368	Novak Mira
369	Solman Franc, 2533 Kiama, NSW PO Box 149, scholmann@yahoo.com.au
370	Juvan Alenka, 1281 Kresnice, Jesenje 9a, alenka.juvan@siol.net
371	Rednak Ferdinand, 3320 Velenje, Kavče 26e, ferdinand.rednak@gmail.com
372	Le Ridau Jasna, leridou@free.fr
373	Klemenčič Rok, 4226 Žiri, Ul. Maksima Sedeja 13, rok_klemencic@yahoo.com
374	Kranjc Miroslav, 1290 Grosuplje, Ponova vas 5, miro.kranjc@siol.net

Izrekamo jim dobrodošlico!



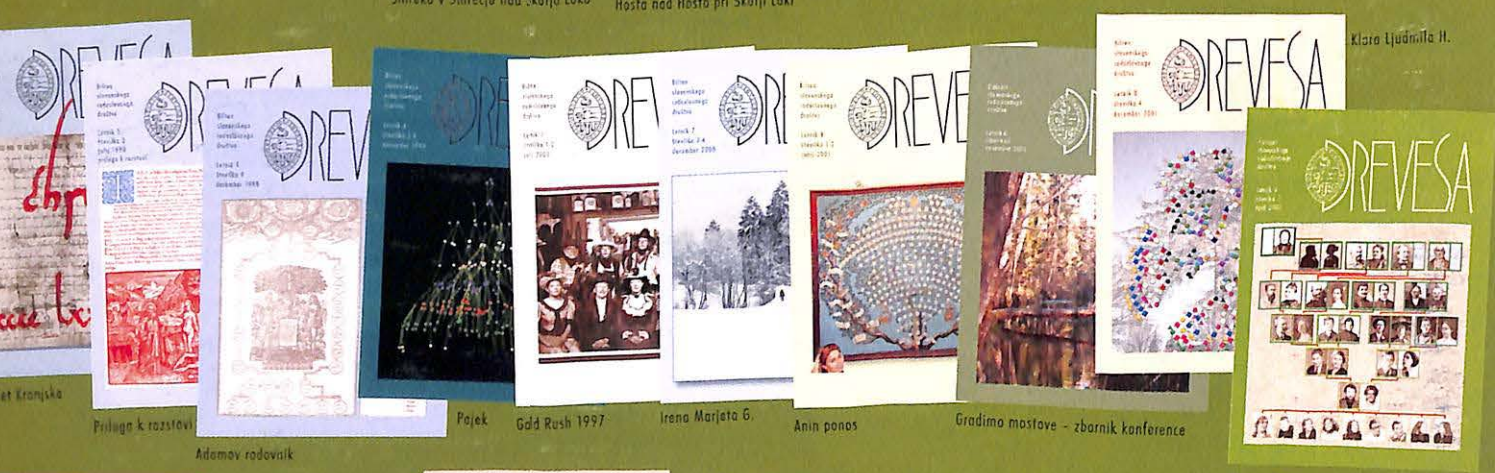
Rodovnik Terezija Auersperg Lipo v Lipici pri Škofji Loki Drovored Skofjeloškega gradu Bukev nad Bukovico Kostanj v Znojčevju nad Skofjo Loko Hrost v Hrustnici pri Škofji Loki



Drovored ob kiževem potu na Hlubič Javor v Javorjah Breze v Breznici Bršljan v Bršljanu Jelka ob jelki na Jelčevem biču



Praprost v Prapročnem Gabar v Gabrku pri Škofji Loki Smreka v Smrečju nad Škofjo Loko Hosta nad Hosto pri Škofji Loki Brek v Zabrekvah Trnja v Trnju pri Škofji Loki Stor v Starju pod Sv. Lenartom nad Šk. teko



1025 let Kronjska Priloga k rožstvi Adamov rodovnik Pajek Gdd Rush 1997 Irena Marijeta G. Anin ponos Gradimo mostove - zbornik konference Družinska kronika Klara Ljudmila H.



Prilaganje uršivskega gradiva Irena H. Pigmolion Flota Pator Najno drevo Griba no slovenskam Klara Stara šara

NA ZALOGI IMAMO ŠE IZVODE PRETEKLIH ŠTEVILK ČASOPISA.
 ZINTERESIRANI JIH DOBITE NA DRUŠTVENIH SREČANJH ALI NA UREDNIŠTVU.